

Verner von Heidenstam Bjälboarvet

[Klassisk svensk litteratur från Textalk](#)

1 Kapitel 1.

Det heliga svärdet Gråne låg ännu på Holmgers grav i Sko, och ljus och skymning brottades över landet.

Det var dymmelonsdag och kyrkklockorna hängde stumma med bunden kläpp. Människorna hade ännu icke tvättat askan ur håret efter botgöringen på askonsdagen, och de längtade till påskmorgonens sköna fest, då de under sång åter skulle få beströ kyrkgolvet med hackat enris. Barnen, som visste, att de skulle risas i sängen, när de vaknade på långfredagen, gingo modstulna omkring. De mindes sedan gammalt, att det ingalunda var någon lek utan brukade sluta med ett sådant skriande, att det hördes från gård till gård. Ett mörkt och tungt väder med isande blåst hade också rått under hela fastlagen, och sinnena blevo hårda.

På skogsvägen öster om Bjälbo kom en flock bergsfolk från Stålberget i det avlägsna Järnbärrland. Skaran hade blivit plundrad under vägen, och av hela foran återstod bara en ensam släde, förspänd med en oxe och en halt häst. Släden hade skapnad av en båt för att kunna flyta, om isen brast på något av de talrika vattendragen.

Själva de egentliga bergsmännen skilde sig från de övriga genom sina snygga pälsar och den lilla hammare, som blänkte i deras bälte. Den var både deras ämbetsmärke, deras verktyg och deras vapen. Då något prassel i skogen oroade dem, hade de samma sätt att lägga fingrarna på hammarskaftet som en krigare på svärdsfästet. Men bakom dem följde i stor oordning en hop jägare och förrymda missdådare. De hade tagit lega under vintern som hjälpdrängar, krossare och rostare, men levde om somrarna helst fria på vildskytte och bär. Fast landet hette kristnat och fast två hundra julnätter redan tindrat upp över Blot-Svens hög, kände dessa skogsgångare de svårtillgängliga ställen, där djur och till och med människor ännu offrades åt heliga träd och stenar.

Bredvid dem på väggkanten tassade med sina hundar en rad av finnar, som voro märkta i pannan med brandjärn till tecken att de blivit döpta med våld och hemförda under sista korståget. De gåvo noga akt på träden och viskade med varandra, ty de kunde se på tallarnas färg, om det gick en malmåder under jorden. Ja, de behövde bara lyssna mot gråberget för att höra, var ett ondskefullt gnisslande sade dem, att man skulle bryta. De voro också de skickligaste att med eld spränga upp vägen till det järn, som sedan lastades på fordon och sändes ut kring landet för att smidas till vassa blad och pikar eller till fjättrar.

I släden sutto två män. Fast den ena var den uslast klädda i hela skaran, ådrog han sig mer nyfikenhet, var färden gick fram, än alla de andra tillsammans. Det var den främmande riddaren herr Svantepolk Knutsson, som genom gifte kommit i släkt med Folkungarna. Nu var han på återväg från ollonskogarna vid Vreta, där han som botgörare en tid hade vaktat nunnornas svin. Han satt med fromt nedslagna ögon, ty han var lika ödmjuk som myndig, men ibland for han opp och stack med staven efter de långsammaste för att skynda på dem. De smala, alldeles nakna benen skallrade och nego av köld, och de bara fötterna voro ömkligt frostbitna. Han var både fet och mager med smala hängande kinder, påsar under ögonen, tunt vitt hår och stor, nedåtböjd fågelnäsa. Den korta illaluktande fårskinnströjan hade ullen utåt och var fullsmutsad, men på tummen sken det breda fingerguldet med sina dyrbara stenar. Hatten var översållad med pilgrimsmärken från olika vallfartsorter. Framtill över pannan satt ett litet gult ting, som mest liknade en hoptorkad skogssvamp och som gjort honom vida berömd. Det var ett stycke av ett linntyg och hade tillhört en utländsk fru, som han hade älskat under hela sitt långa liv utan att någonsin ha sett henne.

Det låg litet järn kvar på botten i släden, men icke mer än att där fanns gott sittrum i halmen också för den andra mannen. Han hette Hulv Skumble och var bergmästare. Som han satt där med skägget nedklämt i pälsen och vaggade vid stötarna, liknade han mer ett grått stenblock än en människa.

Han såg så klart för sig den kväll, då han stod med de andra vid gruvöppningen, färdig att kasta tärningarna på den rostiga marken för att lotta om vilket arbetslag, som skulle gå ned. Vindspelet knarrade över tunnan, och björnen, som drev det, sprang inne i hjulet med tungan utanför käftarna som en varm gårdvar. Det hamrade och knackade vid alla malmhögar,

och elden i hyttorna lyste på röken. Då, just då, kom budet från Ingrid Ulva på Bjälbo att hon genast ville utfå sin andel av järnet. Och med järnet skulle det följa dugligt folk, som hon kunde ha nytta av i sin egen bygd.

-Jag har vakat över det järnet, utbrast han med ens högt och bittert, visva att de andra gingo och tänkte på detsamma som han Jag gav noga akt på att röken aldrig blev vitaktig och tjock utan gick lätt, som den skall, när ugnen är väl satt. Jag förstod nog, att annars skulle jag få det järnet om mina egna handlovar. Det var fullgott järn utan korn eller blåsor, och jag högg och vägde det i ärliga osmundar... och så blev det taget ifrån oss på vägen av rövare!

Han ryckte hammaren ur bältet och höll den framför sig med skaftet uppåt och betraktade den vördnadsfullt.

-Med denna kan jag försörja mig, försvara mig och på trettio stegs avstånd dräpa ett vildbråd eller en fiende. Så litet behöver man i handen för att hjälpa sig. Vad skola då Folkungarna med allt det järn, som de tvinga oss att forsla? Våra fäder levde fria på sina gårdar, och ända gjorde de rätt för sig och behövde inga kedjor.

Han satt tyst en stund, och släden krängde i de djupa spåren. Sedan fortsatte han igen att tala.

-Bergsmän och drängar, jag skall berätta något för er. Ha ni hört det förr? Det var en gång tre fränder, som redo ut att vinna lycka, och den som red i mitten hette Folke. Allt vad de togo på, det blev genast deras, och de unnade sig knappt en stunds ölro, bara för att få ännu dubbelt upp. De kramade och synade jordkokorna och köpte och pantade och höllo bondeträta på alla ting, och den bondeträtan går aldrig ur dem. Nu växer det Folkungar som ogräs och tistel. Dunkar nu ett hjul i forsen eller lyser en ljustereld över älvvattnet-vem skall ha mjölet, vem skall ha laxen? Det skall Folkungarna, när de hålla samdricka med utländska sändemän. Och hur ser det nu ut uppe vid Stålberget? När vi bergsmän få vara ända till fjorton om ett par bälgar, då har Ingrid Ulva två par för sig ensam.

Han stack hammaren tillbaka i bältet och spottade i den söndertrampade snön.

-Ja, annorlunda var det förr. Min farfar var ännu med på den tid, då järnet togs ur myren. Jag hörde honom ofta tala därom. En afton, när han stod i sin riskoja och hamrade, fick han besök av helge Erik, den stora sveakonungen. Det var vid den årstid, då kornet går i blom och enbusken dammar och som ännu kallas eriksmässa. Det förundrade honom heller inte att möta hans ljusa ögon, när han såg upp från städet, ty den fromme herren red ju ofta kring på lagfärd och satte sig då gärna hos de fattigaste för att hjälpa dem till deras rätt. Lugnt frågade han därför konungen, varmed han fick betjäna honom. Helge Erik visade honom då, att spetsen fallit från spjutet, och bad honom att raskt förfärdiga en ny, medan han satte sig på kanten av vattenkaret och väntade. Den skulle vara hårdare och uddvassare än någon annan, ty med den ämnade han strida under korsfanan. Glad i hjärtat skyndade sig den ärlige smeden att villfara hans begäran. För att härda den nya spjutspetsen, doppade han den slutligen fyra gånger i vattenkaret, och mellan var doppning hettade han upp den igen över kolelden, så att järnet fyra gånger bytte färg. Först blev det guldgult, därefter brunt, sedan dunkelrött och allra sist blått. Helge Erik, som noga gav akt på arbetet, för att det skulle bli efter hans önskan, sade då:-Tre olikfärgade åldrar har också vårt folk att genomleva, innan det kan stå härdat till blått stål... Allt detta berättade min farfar under tårar, ty ingen konung älskade han så mycket som helge Erik. Och nu frågar jag er: vilken ålder är nu kommen, efter vi alla ha fått det så tungt?

Bergmästaren hann knappt utsäga det sista ordet, innan han häpet lyfte huvudet, ty en människoröst ljöd över honom ur kronan på en av de högsta ekarna. Det var en väldig stämman, enslig och högtidlig som en predikares, och orden flögo långsamt och sjungande bort över trädtopparna.

-Därpå skall jag svara dig, far, ropade stämman. Den gyllne åldern var den tid, då hövdingarna var sommar seglade ut efter byte, medan de fria gårdsbönderna bärgade sina skördar. Den bruna åldern var helge Eriks egen tid, då marken ännu var brun av nyplöjning och av allt det blod, som flöt i striden mot götakonungarna och deras folkungajarlar. De ha föst er från era tingshögar, ni svear, och gjort ert Uppsala till ett föraktat ställe, och aldrig förr såg jag en sådan prakt som deras. Nu är det sneda rakt, och skratt är gråt. Men ännu kan det nog gå er väl, bara ni äro

sluga, ty nu är den dunkelröda åldern kommen, och nu lyser det på oss från elden i helvetet.

Bergmästaren höll in sitt trötta förspann. Han kände igen både rösten och den jättelika skepnad, som stod uppe i det avlödade trädet med en fångstsnara i handen och tycktes alldeles för ovig och stor för en så vågsam klättring. Det var Gistre Härjanson, en ökad lekare och yrkesridare, som annars färdades med nyheter från by till gård, från gravöl till bröllop, husbonde över ingen och gäst hos alla. Genom honom blev det bekant, vad som hände i världen. Men han förstod aldrig att skämta och gyckla som andra av hans kall. Det stora skägglösa ansiktet var dystert gulblekt, och det svarta håret, som räckte ända till höfterna, var delat i en mängd tjocka flätor, nederst omknutna med vita band. I ett snöre tvärs över bröstet bar han en rad små tygdockor, som han vid fester trädde upp på fingrarna och lekte med. Som han stod där uppe i sin kolsvarta skjorta med den breda armen knuten om en ekgren, såg han ut som den obönhörligt hårda jordanden med människodockorna på sitt bröst.

-Du är ute för att fånga påskskatan kan jag se, svarade bergmästaren kort och utan att hälsa. Samtidigt började han uppmärksamt att lyssna åt sidorna.
- Nåväl, lekare, vad nytt ?

-Nyheter lär du snart få erfara, när du kommer fram till Ingrid Ulva med det myckna järn, som hon så otåligt väntar på. I dag är hon lagom god förut. Dödssjuk som hon är, har hon blivit uppuren i sin kammare i kyrktornet för att vara i skydd under upprorstiden. Själva kom jarlen nyss hit med sina båda äldsta söner för att gömma dem för fränderna. Vad skulle också hans son med kungakronan ? Folke Filbyters blod förhåver sig.

Herr Svantepolk hade hittills suttit tyst. Ensam som han var bland de vilda männen, ansåg han klokast för sin riddarheder att låtsas döva, när de hånade hans fränder. Men nu började han lyssna åt sidorna liksom bergmästaren.

-Jag bedrar mig inte, föll han in. Medan ni ordade, satt jag och hörde på något helt annat. Det är folk ute på skallgång i skogen och ropar efter

någon. Det måste vara bjälbofolket. Men vem ropas det på ? Nej, nej, nu höra vi miste. Det kan omöjligt vara så.

-Bjälbokarlarna tyckas vara ute och leta efter Valdemar, jarlens son, svarade Gistre Härjanson och böjde sig fram mellan grenarna. Jag kunde giva dem besked. Jag kunde hjälpa dem, till och med, om han vore tagen av dvärgarna.

Här-han stack handen i ficksäcken-här har jag segerstenen, som jag hittat i magen på en svart hackspett. Och här har jag den sällsynta vita fjäder, som vuxit på en svart korp och som kan rista upp den tjockaste stenhäll...

Herr Svantepolk stod nigande i släden, och frossan skakade sönder hans ord.

-Vi ha ingen tid för den stortalaren. Han är nöjd, bara han hör sin egen stämman. Men där ser jag huvorna på de första drevkarlarna. Hitåt, bjälbomän ! Vad är det ni säga ? Vem, vem? Det kan inte vara sant. Svears och götars unga konung borttagen av dvärgarna! Nu, bergsmän, förstå ni bättre att råda än jag.

Han lyfte armarna och stämde i med bjälbofolket, som började leta sig fram mellan buskarna, och alla ropade på en gång:

-Valdemar, Valdemar!

Släden befann sig nu på det rum, där Folketuna fordom stått med sina längor. Stensättningar och halvtärda ekstockar syntes ännu mellan tuvorna. Lunden hölls i fruktan och besöktes sällan utom vid de årstider, då någon klättrare sökte efter den undergörande misteln eller gillrade för hemlighetsfulla fåglar. Männen flockade sig om bergmästaren med en sidoblick mot en stor sten, på vilken istapparna hängde som välvningen över en port.

-Jag vet bara ett att råda, svarade slutligen bergmästaren, efter att ett ögonblick ha besinnat sig. Det är att skynda till Bjälbo och ringa i klockan, innan solen går ned. Ha dvärgarna tagit gossen, måste de då släppa honom, men har hall, det Gud bjude, bara gått vilse i skogen, får han en vägledning, när han hör ringningen.

Han manade på det klena förspannet. Herr Svantepolk flög ned på sittbrädet, så att han slog ihop tänderna, men han låtsade icke därom utan började med en förnäm handrörelse att draga upp halmen omkring de blåfruset tillskrynkade benen.

De andra blevo snart efter. När backen krökte ut ur skogen med fri blick över de vintervita slätterna, stod Ingrid Ulvas stengrå kyrktorn redan mitt framför vägen på den närmsta kullen. Bergmästaren tänkte på hennes makt och hur det var genom giftermålet med henne, som Folkungarna återfått Bjälbo från Ulvungarnas ätt. Men Folkungarna voro ju av dvärgabörd, och de hade lärt henne ondska och sejd. Han visste, att hon ofta brukade stå i torngluggen och stirra, och han mindes ordstävets: När Ulva skakar sitt bolster för himmelens väder, då blir det strax en ryttare av var eviga fjäder.

Han såg på den halta hästen och på oxen, som bara hade ett horn. - Sju vällastade slädar och femton hästar hade jag, när vi foro från Stålberget ! mumlade han. Allt skulle jag svara för vid livsstraff. Och nu ligger det bara några fattiga osmundar kvar på botten under halmen. - Han glömde nästan alldeles Valdemar och körde åter långsammare, och ändå tycktes det honom, att den sista vägbiten krympte alldeles för hastigt.

Han kunde nu se ansiktena i torngluggarna och vakterna på den låga kullen. Den var rymligt omhändertagen med ett grånande värn av spetsiga pålar och vidjor, mellan vilka nyponbuskarna flätade sina avlödade taggrankor. Innanför stod en ring av små och stora hoppackade timmerhus, som också hade blivit grå av sol och regn, med snö på torvtaken. Allra högst reste storstugan sin gavel med grönfärgade ormhuvud på vindskedarna. Utefter kyrkväggen fladdrade och smälldes några vadmalstält, och framför dem brann det och sprakade under kittlarna. Från ingen av träbyggnaderna steg det i afton någon rök, men väl från ena hörnet av torntaket.

Släden stannade framför kyrkan, och nu befann sig den i sin hembygd hedrade Hulv Skumble på det rika och fruktade Bjälbo.

2 Kapitel 2.

I tornporten stod en storväxt gosse med platta, raka axlar och svartbrun ansiktsfärg. Håret låg slätt och blankt om huvudet som tillkammat med vatten, och armarna voro långa med breda händer. Bergmästaren tyckte, att ett sådant barn vore fött till att bli en förträfflig smed eller kittelbotare.

Gossen förde handen till hjärtat med en viss brådmogen klokhet och sirlighet och gick ett par steg framåt mot släden.

-Har ingen av er sett min broder? frågade han med långsam och liksom försiktig röst. Och då han läste svaret i deras ögon, skyndade han sig att tillägga en smula frimodigare: - Glänta dvärgarna på stendörren och lova honom att få leka med de infångade vallkullorna och stryka dem över kinderna, är han snart lockad. Det är det farliga med Valdemar, att han aldrig kan svara nej.

Bergmästaren ryckte till, när han hörde "min broder". Småningom, fast i början villrådigt, gled luvan ned framför förskinnnet, som var bundet utanpå pälsen.

Bakom gossen stod en man med den långa, fasta västgötamunnen viljefast sammanknipen.

Han var icke obekant för någon, den sluge lagman Algot Brynjulvsson, som var lärmästaren Björn Nävs medhjälpare och undervisade jarlasönerna i lag och rätt. Ibland hade han hälsat på vid Stålberget för att granska räkenskaperna.

-Du talar klokt, Magnus, bekräftade han och lade bakifrån sin hand smeksamt på gossens huvud. Valdemar är ett trohjärtat barn, som vill alla väl, men två ting har jag aldrig lyckats att lära honom. Det är att lyda och att säga nej. Du, Magnus, du är min flitigaste och bästa discipulus, och det är bara på dig jag kan lita.

-Men hur har då Valdemar sluppit ut i skogen ? Har han då inga lekbröder, som vakta på honom ? frågade herr Svantepolk och satte den bara foten i snön.

-Lekbröder? - Algot Brynjulvsson vände sig om och pekade på några andra barn, som stodo bakom honom. - Här ser du den lille Tyrgils Knutsson, som aldrig kan ljuga och aldrig slår ett djur. Här har du min son Karl, som är så galen, att om du toge huvudet av honom, skulle han ändå fortsätta att dansa som en nackad kyckling. Och här står min Folke, som vill vara med om alla upptåg, men inte törs. De voro trötta efter resan hit, och jag lade dem i nedersta tornkammaren. På junker Magnus litade jag mest.

-Men också han kunde sova.

-Och det tungt. När han vaknade, var Valdemar bortsmugen. Några av vakterna hade sett honom lekande gå utåt åkrarna, men de vågade ju inte ropa efter honom.

-Så är det inte annat, fortsatte herr Svantepolk och korsade sig till tack för lycklig hemkomst, än att du, bergmästare, fort går upp i tornet till herrskapet och råder efter förstånd. I en sådan här fråga har en gammal skogsman som du rikare erfarenheter än någon av oss. Där inne till höger i kyrkan hittar du trappan.

Men Magnus grep bergmästaren hårt i armen.

-Du får bara inte berätta, att det är Valdemar som smugit sig bort, stammade han med stigande ängslan. En sådan olydnad skulle bli hårt straffad på långfredagsmorgonen. Ännu veta de ingenting där uppe. Låtsas då hellre, att det är någon annan. Säg då hellre, att det är jag.

Algot Brynjulvsson klappade gossen igen på huvudet med en lärares stolthet.

-Det är gott menat, kära barn. Bliv alltid lika trofast mot den broder, som du har fått så kär och som med tiden skall sitta som husbonde över oss alla.

-Jag skulle gärna offra mitt eget liv, om det kunde hjälpa honom, viskade Magnus kvävt och såg frågande från den ena till den andra.

Bergmästaren kastade ifrån sig tömmarna, men bittert ångrade han, att han icke i tid vänt om och själv sprungit till skogs. Det yrde gnistor för ögonen och susade för öronen. Han förstod knappt, hur det lyckades honom att hitta in till trappan.

Murarna voro så tjocka, att han icke kunde se marken nedanför genom gluggarna. Utan att han själv visste det och endast för att fästa tankarna vid något likgiltigt räknade han halvhögt trappstegen:-Elva, tretton, femton, sexton, nitton... Överst i skumrasket påträffade den bredaxlade fjällmannen en dörröppning, men den var så smal, att han måste vända sig på tvären och släpa sig framåt mellan de räthuggna stenstolparna. Och ändå skrapade de långa tottar av hår ur pälsen. Vålvningen var heller inte högre, än att han måste kröka sig. I det ögonblicket tyckte han, att tornet med hela sin tyngd hängde sig över hans nacke som ett ok, och han tappade anden.

Ett rungande ljud som av ett klämtslag flög med detsamma genom tornet och fortsatte länge att darra i stenarna.-Ringer det redan till angelus? frågade han sig och sökte fåfängt att nå radbandet under pälsen. Angelus domini nunciavit Mariae.

Då slog honom plötsligt något, som både han och de andra nyss hade glömt. Det var dymmelonsdag, och på den kvällen fick ingen klocka ljuda i hela kristenheten ! Hur mycket var då det råd värt, som det nu var hans ärende att giva åt det höga herrskapet? Och vad hade han nu att tala om annat än om sitt förlorade järn, och det skulle kanske kosta honom livet !

Men det var för trångt att vända. För att göra ett slut på pinan och åter få luft i bröstet tog han ut steget.

Han kom då ut i en ganska hög kammare, där Ingrid Ulvas larmande småpigor, sotiga och barfota, höllo på att koka vid spisen i hörnet. De svängde fläktorna över den sura och rykiga veden, hjälpte varann att knyta hårbandet och klättrade på bänkar och spann för att plocka ned brödkakorna, som voro uppträdda på en stång under taket. Mitt över rököppningen i valvet storskrattade ett par vaktkarlar. De voro sysselsatta med att fira ned från torntaket en kopparbolle för att hämta öl, och det var den, som vid var törn mot muren rungade mörkt och ihållande som en klocka. Kopparbollen var kantad med runslingor och hade fordom i Uppsala gudahov tjänat som det käril, i vilket offerblodet blev vispat.

Han hörde otydligt, hur småpigorna berättade därom för varann, och han såg att de pekade genom röken mot ännu en nästa dörr. Men han mindes icke längre, vad han skulle säga eller varför han var kommen. Han kände blott, att han måste lyda. Så fort han hade trängt sig över tröskeln till den innersta kammaren, sjönk han ihop på knä, djupt framåtböjd med händerna stödda på golvet som en träl, och det smällde och knakade i förskinnnet.

Här såg det också annorlunda ut. Några ljuslågor växte och krympte på en järnkrona i taket, och väggarna voro blådragna med varma bonader. Framför fönstergluggen, som pryddes av huggningar i sten, stod Birger jarl och såg ut i luften. Vid andra sidan stod det ett dukat bord och en kista, fullbäddad med hyenden och dynor. På den satt Ingrid Ulva, rak som ett altarljus, med de avmagrade fingrarna utbredda på vardera knäet och ett hyende mellan nacken och väggen. Hon var den högmodigaste kvinna, som någonsin hade levat, och han visste, att hon aldrig hälsade de

förnäma fränkorna med hela huvudet utan bara med ögonlocken. Ända upp till hakan var hon klädd i glaspärlor och små guldsöljor. Men fast hon var mycket gammal och förtärd, var det utslagna håret ännu ramsvart. Och lika svarta voro de buskiga ögonbrynen. Den stickande röken, som trängde sig in genom dörrspringorna, sotade ned bordsduken, lade sot i alla rynkorna på hennes ansikte och svärtade fingrarna på sidorna om naglarna, så att hon såg ut som en lappkvinna i en kåta.

-Folkungarna, Folkungarna! tänkte Hulv Skumble. Detta är Folkungarna. Nu är jag hos dem, nu ser jag dem. Heliga Trefaldighet, skydda min stackars kropp mot pinor!

Ingrid Ulva vände ögonen åt dörren till.

-Var har du mitt järn?

-Nådiga fru...

-Du hörde min fråga. Jag ser på din hammare, varifrån du är.

-För Guds mildhets skull... Det var tolv lass... det var åtta lass...

Nej, nej, jag minns ingenting, jag vet ingenting... Goda och fromma fru Ingrid, som alla välsigna... det är förbi med mitt förstånd... Det var på de västmanländska gränsskogarna, som det kom rövare. För att håna dig lämnade de två fattiga osmundar på slädbotten. Men jag såg på sköldarna, att det var Filip Knutssons och Knut Magnussons folk.

Nu märktes det, att jarlen vaknade vid gluggen, ty alla de gulbruna ärmarna och flikarna började att virvla. Ännu stod han kvar, liksom en vred humla en stund står stilla och andas och låter vingarna vira, innan hon rusar fram. Så kom han farandes över golvplankorna med armarna halvlyfta och långt från sidorna.

Han var av medelhöjd, ganska böjd och mycket senig och mager, i synnerhet på halsen. Det skalliga huvudet var högvälvt och stort upptill men smalt nedåt, med spetsig haka. En svart lock, som räckte ända till nyckelbenet, stod yvigt ut vid vardera tinningen och hölls ihop med ett litet tarvligt knäppe av horn. De nötbruna, mandelformiga och sneda ögonen lågo mycket tätt.

-Säg om det! mullrade han och skakade bergmästarens skuldror. Är det fränder, är det Folkungar, som plundra oss på vägarna ? Och här fylla de landet med legohärar. Blir då blodsåken aldrig igensådd? Kronan är en lekhatt för barn, och ett barn fick den. Glömma de redan, att jag, gamle änkeman, i alla fall haft salig kungens syster och att arvsrätten kom med henne ?

-De ha sin arvsrätt på andra vägar, och alla Folkungar missunna varann, svarade Ingrid Ulva. Det försporde jag nog, när jag red omkring vid kungavalet och såg, hur eldröda de sutto och blåste i sina soppskålar... Men bergsmannen där, honom hänger jag.

Hulv Skumble borrhade sin blick i ljustågorna, och förskinet knakade. Jarlen gick emellertid med långa steg ett slag genom rummet. Sedan tvärsatte han sig vid bordet mitt framför modren, plötsligt fylld av den mest brusande munterhet. Rösten klingade som ett helt klockspel.

-Den, som blir hängd som ung, slipper tigga som gubbe, men man sticker inte sina hästar dagen före drabbningen. Karlen där har ett järn i skuldrorna, som du behöver. Mor, mor, här sitter du på Folke Fyllbulters gamla skattkista och styr med gårdar och stålberg. Men utan mitt lov får du i alla fall inte trampa på en mus. Det är visst det enda, som du aldrig förlåter mig. Se, se, så många lås den gireboken hade på kistan ! Och ändå drömde han väl aldrig att den skulle förvara en kungakrona. Vad vet jag för övrigt om den mannen ? Kanske var han en tjuv, en kopplare, en drinkare. Därför väljer jag det mildaste och kallar honom Fyllbult. Alla dagar trampa vi på en nypa mull, som varit bröstet eller kinderna på en människa. Men skall jag säga dig sanningen, så betvivlar jag allvarligt, att den mannen någonsin funnits till.

Han kastade orden som stenar, utan vetskap om sin grymhet och alltför rik på stolta anor att befatta sig med en hednisk bonde. Sedan blev han tyst igen och satt och vickade med silverskeden.

-Varför tiger du, son? frågade hon.

-När katten lapar mjölk, kan han inte spinna.

-Ändå ser jag inte, att du spisar något. Tag här och bryt ett stycke av torsbocken, som småpigorna bakat till påsken. Jag märker nog i dag, att det är någon tanke, som fått makt med dig. Jag minns ett fagert ordstäv: När maskrosen fått besök av biet, lutar hon guldkronan mot jorden, medan frukten mognar.

-En vämjelig och klibbig frukt! Du har så mycket fagert snack, mor. Du har alltid varit mitt goda samvete, och jag önskar att jag kunde föra dig med mig i en väl vaxad nöt liksom mitt fnöske. Och nu tar jag saxen ur din ask och klipper av mig mina två lockar, som inte få rum under ringhuvan. Och så binder jag dem så här om din handlove alldeles som riddaren i visan, när han skulle fara bort från sin käreasta. I natt måste jag rida tillbaka till min här. Det är så mycket att styra med. Närkesfolket är häftigt och går för raskt på, och hälsingarna ha goda bågar, men skjuta för högt.

-Rid du, kära son, och sörj inte för mig. Gäller det, kan jag nog ännu låta lyfta mig på hästryggen och föra mina huskarlar. Det är lagom göra för en änka på landet, när påskbaket är över . . . Men om du blir slagen ?

-Jag duger inte till att ringa i klockorna, mor, och bära kring helge Eriks ben. Men jag försöker i tysthet att skaffa mig nya och fullgoda krigsredskap. Sedan sprider jag mitt folk över en hel bygd i små flockar, som låtsas fly, ser du -han lutade sig närmre henne och sänkte rösten -och först när jag har napp på tillräckligt många krokar, halar jag

oförmodat in hela reven. Litet av den sluga bonden sitter nog ännu kvar i jarl Birger.

-Och om du ändå blir slagen av de upproriska ?

-Då tar jag dem med lögn, med list, med svek !

Han hade sträckt ut armarna och höll om båda bordshörnen, under det att han oavvänt stirrade på henne. Svettdropparna pärlade honom på kinderna.

Hon sträckte sig över duken, grep honom med båda händerna darrande om huvudet och drog det så nära sitt, att deras ögonlock nästan möttes. Hennes röst blev djup och grumlig.

-Då tar du dem med svek. Du, Birger, vi fråga inte efter, vi två, vad de lalla om oss i frustugan.

Han flyttade varsamt hennes händer upp på sin hjässa.

-Och när jag har dem inom spjutgården, säger jag vid första hornstöten: ni götar, nu tog jag Filip Knutssons huvud. Och vid andra hornstöten säger jag: ni svear, nu upphörde helge Eriks ättling att leva.

Jarlen och hans mor logo mot varann på det sätt, som var eget för Folkungarna. Det var en hastig, ljudlös glimt mellan läpparna och i ögonen, som fort vändes åt båda sidorna. Därefter återfick ansiktet genast sitt vanliga mörka uttryck.

-Välsignelse följe dina vägar, läste hon över honom, också om du gör ont... för barnets skull. Jag är som uven i skogen, jag älskar ingenting på jorden utom min egen avkomma.

-Ja, Valdemar är ett gott barn, viskade han, och Magnus talar redan som den torraste lagbok. Han kommer att stödja brodern, när han snavar, ifall jag bara rustar honom med en smula makt. Det blir ett präktigt brödrapar. Snart har jag lagt riket i ordning för dem. De ha bara att sitta i sina hov och höra på sina spelmän och rådslå med sina guldsmeder och vävare och akta sig att göra någon för när. Det är tillräckligt. Hela landet skall genljuda av deras lov. För mig är grovarbetet och de hårt dömda gärningarna. För mig blir kanske brännmärket i nödens elvte timme. Bli de rättskaffens, komma de att hårt döma den gamla jarlen, som ännu var nog lågättad att göra låga gärningar... Skulle det också smärta dem att högt tadla sin egen far i salen, skola de ändå göra det sedan, när de sitta i stillhet vid elden. Det förlåter jag dem.

Osäkert och vacklande reste hon sig upp, och trevande med de sotiga fingrarna utefter bonaden pekade hon på en liten sköld, som hängde på en krok.

-Det är Valdemars sköld. Med oss må det gå, som det kan, bara vi hålla den skölden så blank, att änglarna kunna spegla sig i den... Och nu skall du bära mig upp på torntaket, så att menigheten en sista gång får se oss samman, innan du rider din väg. Låt mig försöka att sätta på dig brynjetyget... Ack, det var visst för mycket lovat, så tungt som det är! Men bältet skall jag spanna... som det också står i visan om skön jungfrun.

Han hade stigit upp, men när hon skulle hjälpa honom, sjönk hon mot hans axel, och han måste sätta henne ned på bänken. Därvid kom han att trampa bergmästaren på skägget. Han hade alldeles glömt bort honom, och det bekymrade honom heller icke det ringaste att ha haft ett så enfaldigt vittne.

-Tag här hela torsbocken, karl, och stoppa

den under förskinnnet, gycklade han och föll in i samma brusande och

förbryllande munterhet som nyss. Gå så ned och ställ upp dina män och låt dem svärja huseden. Är du ändå inte nöjd? Har du ändå något på hjärtat?

Bergmästaren låg ännu som en hopfallen säck och hade icke förstått mycket av det, som blivit sagt. Men hela tiden hade han grubblat på, hur han skulle ställa sina ord för att komma fram med sitt viktigaste ärende. Det förvånade honom själv, att han, som i sin bygd alltid gällt för att vara så fritalig och rak, under en enda timme på Bjälbo redan hade lärt sig att ljuga och krypa.

-Jo, kära jarl, försökte han att börja och tog mod till sig. Det är en smådräng där nere, som smugit sig ut i skogen och kanske blivit borttagen.

-Ett russin mindre på fatet bryter inte ett gästabud.

-Det må vara sant, men antingen han nu är tagen av dvärgarna eller han gått vilse, kunde han bli räddad, om vi ringa i klockan.

-På skärtorsdagsafton?

-Det är livsstraff att då röra klockan. Jag vet det, kära husbonde.

Jarlen slöt det ena ögat och nickade åt honom.

-Iag skall lära dig att nyttja list, min goda bergsman. Locka ett oskyldigt barn att ringa! För ett barn finns det inte något högre straff än sju par ris på långfredagsmorgonen i stället för ett. Och det får det tåla.

Bergmästaren skakade på huvudet, men jarlen vände honom ryggen, och han förstod, att det icke lönade fresta lyckan två gånger. Därför makade han

sig baklänges ut i yttre kammaren. Först där steg han upp och rätade på sin värkande rygg.

När han kom ned, stod Magnus nyfiken och väntande med de andra i lä utmed kyrkväggen. En av de små Algotssönerna höll en fackla, ifall det skulle bli jarlalöfte på att någon fick bränna av halmen, som var bunden om klockkläppen. Klockan hängde i den låga stapeln framför dem, och solen hade redan sänkt sig ända ned i skogshultet.

Röken från facklan sotade en lång strimma på kyrkväggen. Men längre upp kastades den åt sidorna, så att ett högt svart kors uppskildrades av sotet.

-Se där tecknet, varnade bergmästaren och alla bugade och korsade sig, påskens heliga tecken ! Ve i livet, ve i skärselden, den man, som i afton rör klockan. Det kan endast ett menlöst barn, ty ett sådant hör himmelriket - till och kan till färdestraff bara få sju par ris på långfredagsmorgonen. Men betänk er väl, ni småsvenner. Jag ser, hur oroligt Algot Brynjulvsson skakar på huvudet. En ärlig lärmästare som han sviker inte vid riset. Det blir marter, som er späda kropp ännu aldrig smakat. Det blir en bläddrig och blodig rygg, som inte på dagar kan bära kläder.

-Det är jag, som skall göra det, svarade Magnus med ögonen tårfyllda av skrämsel. Han försökte rycka till sig facklan, men Algotssönerna ville icke släppa skaftet.

-Låt honom få facklan, befallde Algot Brynjulvsson, och hans långa västgötamun kröktes belåtet. Säll kallar jag den unga konung, som har en sådan broder.

-Ja, för min broders skull ! mumlade Magnus oavbrutet under hela vägen fram till stapeln. Och ännu då halmen flammade upp kring klockan och han virade om handen det rep, som var fäst i kläppen, fortsatte han att upprepa sitt halvsnyftande: för min broders skull !

3 Kapitel 3.

Innan ännu det första kläm��laget hade hunnit att ljuda, släppte Magnus repet med ett glatt anskri.

-Se, se! ropade han, ännu darrande efter sin förskräckelse och pekade mot skogsbrynet. Valdemar är inte tagen av dvärgarna. Han har bara varit ute med Gistre Härjanson och smådrängarna för att fånga påskskatan. Det är honom likt. Vi borde ha tänkt därpå.

I skogsbrynet hade det i en hast blivit svart av folk, som sjöng och larmade. Både skallgångskarlarna, bergsdrängarna och finnarna hade slutit sig till den skara av påskfirande ungdom, som de stött på i skogen. Valdemar var lätt att känna igen, där han hoppade och dansade framför de andra i fagerröd mantel och vitbrämad mössa. Bakom honom sprang Gistre Härjanson, leikaren, med den fångade påskskatan, som ännu hade snaran om fötterna och flaxande rycktes hit och dit i luften. Somliga hade över sig bockhudar med hornen på eller stora skräpukar av trä och vax. Där hoppade fiskhuvud, paddor, ulvar och björnar, men de flesta hade lindat armar och ben med röda trasor och klätt sig till djävlar. En djävul kom löpande före de andra och ryckte till sig facklan, som han stack fast mellan käftarna i sitt galthuvud. Sedan bar det i väg med lågor och gnistor om trynet. Magnus flydde med avsky och fasa från klockstapeln och gömde ansiktet i Algot Brynjulvssons kläder.

Små flockar av getherdar och vallkullor började nu också samlas på de andra höjderna. I början stodo de bondblyga och försagda. Togo de ett par steg framåt, stannade de strax igen, dumma och främmande för varann. På det viset höllo de på en lång stund, men hur det gick till, kommo de slutligen ändå upp på kyrkvallen samtidigt med skaran från skogen. Och där fingo de mål i munnen.

Både präst och klockare höllo sig undan på en sådan kväll, men liksom genom en hemlig överenskommelse satt nyckeln i kyrkdörren. Det var gammal

sed. Så snart lekaren hade sparkat upp dörren, rusade skaran in i besinningslös bärsärkagång. Den trähårda tukt, som under hela det långa året tryckt deras nackar med sitt ok, föll i små smulor som murken ved. Allt det, som de tvungits att ära och böja sig för, kappades de nu om att skymfa. De föreföllo druckna utan att vara det, ty bruket bjöd, att de nu skulle slå sig lösa, och somliga kavlade upp ärmarna och spände från bältet som för att börja ett envig med osynliga väsen. Deras stridslust var sammanavlad av trots och skrämsel och blandades med hemlig tro på de bannlysta och förbjudna gamla växtgudarna och vädergudarna, som outrotligt levde kvar i urmarkerna. Där fanns knappt heller en enda, som inte någon gång hade mött dem. Lövkvinnor och alfer hade ryckt vedyxan ur deras händer eller brutit pilen tvärt av på deras båge. De hade haft systrar eller kärestor, som blivit borttagna eller släpade in i berget. En gubbe hade ännu läppen kluven av en sten, som en jätte kastat efter honom. De kände makten hos den eld, som de försiktigt måste bära med sig in i skogen till nyröjningen, och de åkallade den med besvärjelser, vilkas mening de hade upphört att förstå. Det var sejdspråk som dvärgen Jorgrimme fordom mumlat över sin trolltrumma och husfäder och husfreyor över sina plogar eller vid slakt och bak. De hade sett åskan bränna deras lador och torka deras åkrar. De hade märkt, hur kvinnor, som varit dem likgiltiga, plötsligt fått en sådan häxmakt över dem, att de varken kunde äta eller sova. De hade i stormnätter hört flåsande hästar slå hovarna i stugtaken, och på stigar, där de i årtal hittat, hade de en dag plötsligt gått vilse.

-Vi glömma er inte, ni väldiga i skogarna, sorlade de i sjungande ton, halvt jämrande, halvt hotande. Nej, vi glömma er aldrig, och nu skola vi göra er goda mot oss för hela året.

Gnisslande i näsan härmade de den kristna mässan, och de vildaste sprungo fram för altaret och satte sig ned och orenade.

-Jesus Kristus, ropade de. Är du gud i landet, så visa din makt genom att sopa rent efter oss !

Skrattet ekade genom den lilla lantkyrkan.

De trodde lika fullt och fast på Kristus som på valvet över deras huvud, men några gånger under årets lopp måste de förneka honom för att

muta och blidka ondskefullare makter. Redan nästa dag skulle de åter tillbedja honom som förut och flytta på kulorna i radbandet, men nu hetsade de upp varann med det vågsammas lockelse och iver att tävla. De rädda kröpo bakom de modigare, puffade dem i ryggen med tummarna för att jaga på dem och skrattade i öronen på dem. Slutligen nedtog lekaren från väggen ett högt träkors, som brukade användas till att bäras framför liktåg. Det lade han mot altarringen. Sedan räckte han Valdemar en av bergsmännens hammare och befallde honom att korsfästa påskskatan.

Valdemar insöp de andras yrsel. Deras hånande trots spred sig i hans ådror och slickade om hans hjärta som eldslågor. Han såg ut som en ung åskgud, där han svingade sin hammare, smal och fager med ljust flygande hår.

Den pinade fågeln öppnade och slöt sitt svarta gap och väste hest. Under knuffningar och stönanden framräcktes från alla sidor fingrar, som försökte att få röra vid korset, och så begynte alla i vinande fart att läsa besvärjelsen.

-Skamfågel, skamkulla, häda och flaxa, skratta och kraxa, dö för våra synder och flyg till den blå kullan, till Hel !

Valdemar höjde korset och bar det framför skaran ut ur kyrkan.

Armarna sviktade, ty korset var tungt. När han kom ut på vallen och åter ämnade börja att springa, var han nära att stupa i en öppen grav. En unken likluktt mötte honom.

-Vad är detta? frågade han och tog förskräckt ett steg baklänges. Men sedan böjde han sig framåt för att kunna se ned i graven. Då såg han, att det låg en hop bruna och förruttnade barnlik där nere, men ett litet barn var ännu vid liv och kved sakta.

Lekaren gick fram till kanten och knöt handen över den mörka gropen. Han

darrade i alla lemmar, och hans ansikte arbetade, utan att han på länge kunde få ett ljud över sina läppar. Till sist gjorde han sig i ordning att stiga ned och tog stegen, som låg vid sidan.

-Du frågar, vad det är! sade han. Lyckliga, menlösa barn, du vet det då inte ! Vad det är ? Det är den nya makt, som smyger sig efter oss in i hemmen och ut i markerna och sliter tungan ur munnen på oss och hjärtat ur brösthålan och befaller oss att vara döda som stenar. Var äro nu de raka och stolta bondkvinnorna, var männen, som stodo med sin båge vid gårdsgrinden och trygga svarade för egna gärningar ? Jag missunnar dig din ovetenhet, unga herre, och jag skall säga dig, vad det är. Det är bergsmännens järn, som blivit utsmitt till kedjor, medan din farmor kläder dig i pärlor och mård. Det är kvävd jämmer. Det är tusen små ödlor, som vuxit ihop till det vidunder, som nu ligger över oss och frustar förruttnelse i våra näsborrar. Det är vårt folks torra och rättfärdiga lag, Valdemar, lagmännens och jarlarnas storverk, din fars ögonsten.

Han lyfte upp det halvdöda barnet, som var ett flickebarn, och höll den lilla framför sig i luften.

Det var första gången som Valdemar såg en mö utan kläder. Han stod en stund stilla och såg på henne. Det förundrade honom, att hon icke var fridare.

-Självt har jag också en gång legat i en sådan grav, fortsatte lekaren. Det är lag, att om härjare varit i landet och några barn födas efter deras våldgästningar, skola dessa under påskveckan sättas i en grav till att omkomma. Därför heter jag också Härjanson. Vill någon med en gåva till kyrkan lagfästa ett sådant barn, är det medgivet. Men hur många ha råd till en sådan lek ! lag vet heller inte vilken barmhärtig människa, som tog mig själv ur mullens käftar. Jag vet bara, att för min börd har jag fått förakt. Jag är korsvägen, som ingen går förbi utan att kasta en sten. Blir jag dräpt, ligger jag ogilld. Jag är olyckan, som aldrig får hoppas på barmhärtighet.

-Jag kan inte lida att höra den lilla kvida, stammade Valdemar.

-Sa tag upp henne du. Ung fosterfar. Här räcker jag henne åt vallkullorna, som nog skola sköta henne åt dig. Och hon skall heta Yrsa Härjandotter.

Valdemar nickade och såg, att ett par vallkullor lindade in barnet i en trasa och buro bort det. Han hade blivit alldeles blek. Han kröp ihop och vek mer och mer baklänges och försökte att få skydd under bergsmännens armar, men från alla sidor blev han gripen och fasthållen. Från alla håll linkade det fram nya skepnader och trevade efter en tumsbredd av hans kläder till att taga fast i. Det var sjömän, som slagit skepparen, och därför mist ena handen. Det var tjuvar, som snattat en måle malt eller ett förskinn och därför fått örat bortklippt. Det var lagköpta hustrur, som varit sina husbönder otrogna, och därför fått näsan avskuren. Alla de lemlästade stackarna hade någon stympning att visa honom och berätta om, och några strödde jord på sitt huvud.

-Har du ingen hjälp också för oss? klagade de. Ser du, vi strö mull över våra hjässor. Vi veta, att vi äro stora syndare. Vi äro inte mer än människor.

-Ni skola inte göra honom illa! ropade de små vallkullorna och ryckte nyfiket i den pälskantade mössan eller trädde fingrarna genom hans lena hår. Den ena kysste honom på kinderna och slutligen på munnen.

-Han ser ju ut som en liten fatburspiga, som lever på lingon och mjölk, sade hon. Och hur skall han kunna springa hednadansen med oss kring påskelden i så m juka sockor ? De klampa ju inte.

Han lyftes i trängseln, så att han icke längre kände marken under fötterna. Lekaren tog fast om hans hand och böjde ut fingrarna och höll dem mot korset, som han hade släppt.

-Du skall alltid vara med oss, ropade den väldiga stämman. Och du skall bryta sönder kedjorna. Du skall alltid trampa på dem. Du skall trotsa. Svärj, att du gör det, svärj vid korsskatan, vid Djävulen, svärj,

svärj !

-Jag vill er ju alla så väl, viskade Valdemar förskrämt och knappast hörbart. Men så blänkte det till i hans ögon.

-Ja, jag skall alltid trampa på kedjorna, sade han.

Då kom skaran åter i rörelse och drog honom under högt jubel med sig utåt fältet. Algot Brynjulvsson sprang fram ur sitt gömsle och ropade, att ingen ostraffat finge röra ens vid kläderna på en kronad konung. Och med lärda ord sökte han förklara, att jarlen icke rådde för lagar, som voro äldre än han och som de besutna bönderna blivit ivrigast att hålla. Men ohörd trängdes han tillbaka igen mot kyrkväggen och stod där med Magnus under kappan som en fågel med sin unge under vingen.

Så snart Valdemar märkte sig fri, fick han åter färg i kinderna, och förskräckelsen vek lika hastigt som den kommit. Det var den första gången i livet som han fann sig obehagad, och han kände, att dessa stackare i grund och hjärta voro lika stora barn som han själv. Korset med påskskatan svängdes nu av andra. Han fattade den vallkulla om livet, som hade kysst honom, och dansade med henne framåt över åkerstubben.

Medan detta pågick, voro stalldrängarna sysselsatta med att lägga alla vagnsskaklor i kors. Uppe i tornköket släckte småpigorna elden och lade rakor och kvastar i kors, så att de icke själva under sömnen skulle kunna sätta sig gränsle på dem och fara på häxritt. -Se, se! ropade de till med ett anskri och pekade på de gula molntapparna. Nordanskogs bland fjällen ha de glömt att binda klockorna. Det är häxorna, som rida på de flygande klockorna !

De stodo darrande hand i hand med vidöppna ögon.

I inre kammaren höll Birger jarl på att kläda sig i brynjettyget för att

bryta upp. Då och då stannade han vid gluggen och mumlade om uråldriga sedvänjor, som kyrkan icke rådde på och som han icke vågade trotsa, allra minst under en sådan upprorstid. Ett folk bestod icke bara av människor utan också av människor med djurhuvud, och någon gång behövde man rasa och ropa.-Jag är glad, sade han, att åtminstone mina egna söner ligga och sova nere i tornkammaren på vardera sidan om sin läromästare med det färskskurna påskriset på väggen.

När han blev färdig, tog han modren under armbågarna och förde henne framför sig till trappan. Där lyfte han henne på armen och bar henne upp på det flata torntaket, och det var icke någon tung börda.

Vakterna skyndade sig att vika åt sidan, och det blå jarlabaneret, som med sitt folkungalejon över tre snedbalkar hela dagen varit höjt, slog och piskade i vinden. Nedifrån steg ett oredigt mummel. Det var de äldre och förståndigare bergsmännen, som ställt upp sig och svuro huseden.

Många av menigheten skyndade också till, när de upptäckte det mäktiga husbondfolket på tornet.

Jarlen såg med välbehag och stolthet över sina ägor, de fetaste och bördigaste i landet. Åt alla sidor bredde sig i vinterskymningen de kulliga östgötafälten, där rika skördar grönskade under skaren. På Folke Filbyters hög brann påskelden, och bockhornen och de smällande träsulorna hördes lång väg. Korset stod mitt i lågorna, och när bullerstenarna, som voro inlagda i bålet, rullade utför sluttningen, då dundrade det i högen.

Jarlen satte Ingrid Ulva på tornkransen, men behöll armen om hennes liv. Hon böjde sig ut över menigheten och höll upp Valdemars lilla lätta sköld.

-Se här, vad jarlen lämnar i mitt förvar! ropade hon så pass högt, som hon ännu förmådde. Det är er konungs sköld, ett barns sköld, blank och skinande utan fläck. Klar morgon lovar stor dag. Måtte folkungadygd en gång bli ett ordstäv i Norden!

4 Kapitel 4.

Ingrid Ulva blev död, och jarlen förgjorde sina fiender.

Det frö, som asagudarna i sitt väldes afton hade lagt- i jorden, fyllde sin bestämmelse, och folkungaträdet överskyggade nu hela landet. Knut den heliges, Harald Gilles och Sverkrarnas och Erikarnas ättesköldar hängde på grenarna som erövrade segertecken. Herrar och menighet lyddes omkring stammen med hopp eller förskräckelse till vart sus i lövkronan. Bådade det ont, fanns ingenting levande i landet, som fick sin ro sparad. Härskri och härblåsning jagade då boskapen från betet och räven från lyan. Ax och örter förtrampades, fiskarna i vattnet sågo långa tjugusessor ro fram över deras huvud och sjunka och bli stående i bottendyn. Men åren gingo fort, och det kom andra tider. Harporna spelade i bjälbosalen och golvet låg där så tjockt täckt med enris och örtablad, att tyngsta järnman kunde gå med ljudlösa steg.

Valdemar växte upp, och han var den enda av bröderna, som hade ärvt den äldsta ättefadrens ljusa hår. Han hade också ärvt mycket av hans lugna godmodighet och hans tycke för skogsmän och andra vilda sällar. Han älskade sitt rike som en bondeson sitt hemman, och han gick i en dröm och hörde bara fågelkvitter. Inga bördor tyngde honom hellre, ty fadren bestämde om allt och utförde allt och tålde inga motsägelser. Han hämtade åt honom från Danmark Sofia, den mördade Erik Plogpenningss dotter. Och som han själv ju var änkeman, tog han änkan efter mördaren och brodern konung Abel. De båda kvinnorna kysstes med kalla läppar, men vana att se galgar och stupstockar på var backe, spillde de inga överloppsord på det förflutna.-Måtte han finna mig fager! - Det var Sofias enda tanke, då hon red Valdemar till mötes. Och han fann henne också ganska frid och var glad åt att få sitta hemma i frustugan och icke längre behöva ängslas för andra kvinnors skull.

Valdemar flyttade kring på olika gårdar allt efter olika årtider, men jarlen trivdes bäst på sitt Bjälbo. Han var dock mån, att allt skulle ställas efter utländsk hovsed, och när han kom på gästning, mångdubblade Valdemar praktens för att behaga honom. Jarlen satt då vid hans vänstra sida och bar också en guldkrona liksom han, fast oansenligare och lägre. Ju fler faten buros in och ju stoltare harporna spelade, dess nöjdare ljusnade den fruktades panna. De yviga hårlockarna hade åter vuxit fram vid hans tinningar och förblevo alltid lika svarta, trots hans höga ålder, och hans glättighet var lika brusande. Men den var drucken ur ett annat vin än det, som tappas på fat, ur segerlyckans och maktens skummande

livssaft. Han förtrollade kvinnorna med sitt ridderliga skämt och männen med sina korta och kärva domsord i alla frågor. Ofta glömde han alldeles, att han var gäst. Då rättade han bordssvennerna och befallde mitt i en springlek, att den skulle avbrytas. Eller också genomströvade han hela kungsgården från loft till stekarhus, synade räkenskaperna, avskedade och straffade och höll räfst med vem han mötte. Valdemar fann det också riktigt, att han själv och hela hans hus förblevo under fadrens ris. Men i hjärtat uppspirade hat mot allt tvång, och hemligt började han längta efter den gamles död.

Han drömde om den dag, då han skulle få lasta den varma högtidsmanteln och visa sig sådan han var. Han glömde heller icke, att jarlen var den dröjande skuggan av en tid, då Folkungarna ännu måste rivas om makten med blodiga fingrar, och det var honom en plåga att följa med på lagfärder och ting. Vål hörde han till och med allmogen välsigna jarlens många fridstadgar, men var lag, även den visaste, klang till sist för hans öra som ett hammarslag på en handklove. Var det då icke nog, att dessa lagar äntligen blivit till? Skulle de nu hakas fast vid hans kungliga kläder och slamra efter honom, var han visade sig? Han kände sig först fri och nöjd, när han åter var på väg hem till frustugan, ty där trivdes han. Kvinnorna sågo efter honom från gårdsgrindarna, i synnerhet de halvvuxna, och de kände ett stick i bröstet, ty han hälsade alltid på dem förtroligt och bekant som på systrar. Han satt rosigt och frisk på hästen med sitt gula, böljande hår och sina mörka ögon. Och han såg så oskyldig ut som ett fromt vaxljus på Menlösa barns dag.

En höst hade jarlens nya husfru rest till Sönderjylland, och sönerne beslöto att samlas i (len nybyggda hovgården vid Bjälbo för att förströ den gamle. Den låg ett stycke från kyrkan i en lund nere vid den vassrika Tåkern.

Första dagen sovo alla ut efter resan. Den andra åto de sig mätta efter sovandet. Men på den tredje skulle den mångfrestande herr Svantepolk anförda en vapenlek efter utländsk sed. Han var den, som hade den största erfarenheten i en sådan sak, och han steg upp redan med solen. Några tjuvar hade kort förut blivit hängda just på ängen, där leken skulle hållas. Innan han skar ned dem, lät han binda in deras kroppar i säckar, så att de icke skulle falla sönder. Ännu yr i huvudet efter mjödet på natten, glömde han att låta bära bort säckarna, och de blevo stående bakom hasselbuskarna vid sidan. Det gjorde, att de i stor mängd samlade flugorna, som fortfarande kände lukten men icke längre kunde sätta sig på

kropparna, i stället med fördubblad envishet slogo ned på allt, som kom i närheten. Som

inden låg bortåt, märkte herr Svantepolk dock ingenting i början utan klädde sig lugnt i sin präktiga rustning och fäste som alltid på ringhuvan den linnelapp, som hade tillhört hans hjärtas fru.

Ett rep blev uppspänt kring rännarbanan, och äntligen kallade de första hornstötarna åskådarna till samling. Jarlen kom med glättig och het färg på pannan och bar framför sig på båda händerna ett långt isgrått svärd.

-Hören mig! ropade han till de församlade. Från Holmgers grav i Sko har jag låtit hämta det heliga svärdet Gråne. Det är en sägen, att om någon, som inte har rent samvete, för det svärdet, skall det falna ned till vit aska, eller också skall han själv dö. Det svärdet utlovar jag i dag som segerpris.

Han satte sig på träbänken, och till höger hade han sin sonhustru Sofia. Hon var fyllig och skön och det rika gula håret bredde sig över skulderna som ett tungt dok. På andra sidan kom Jutta, hennes yngre syster, som nyss färdats den långa vägen genom skogar och moras endast av längtan efter att få träffa henne. Hon gick med huvudet litet framåtsträckt, som hade de tindrande ögonen sökt något långt borta. Fast hon ännu icke var nunna, hade hon redan anlagt klosterdräkt, och den spensliga gestalten höljdes i slöjan. Men på fötterna hade hon världsliga skor, fullsatta med små gnistrande ädelstenar. Valdemar satt henne närmast, och på pallen framför sutto hans yngsta bröder, den tysta Erik och den runda Bengt, som redan var klädd i kyrkligt svart. Jarlen hade nu nästan alla de sina omkring sig. Han saknade blott den dotter, som han hade bortgivit åt den norska konungens son, och junker Magnus, som var på Nyköpingshus och som han förgäves hade väntat med de andra. Det grämde honom, men han gissade på de dåliga höstvägarna och ville icke förråda sin svaghet för honom genom att för hans skull uppskjuta kämpaleken.

Den övriga bänken, som sträckte sig utefter hela banans längd, blev småningom fullsatt med Folkungar. Det tog tid, ty folkungagången var

långsam och högtidlig, fast aldrig med blicken uppåt utan åt sidan och bakåt. De svarthåriga hade stora krokiga näsor, voro kullriga i ryggen, storordiga, bullriga och skrytsamma. De berättade om förgiftad mat, smällde med tungan, buro en mängd dolkar, kedjor och smycken och granna skrikande kläder. De rödhåriga däremot hade fräknig pannaj framskjuten mage och talade bara om jordaköp. Eller också vände de sig till ammorna, som stodo bakom bänken och gungade folkungabarnen som dockor lindade med guldband. Några av fruarna viskade med de kloka gummor, som de alltid förde med sig, för att de skulle sköta deras hår, koka kryddor mot deras tandvärk och hjälpa dem när de blevo mödrar. Och det blevo de vart år, ofta med tvillingar eller trillingar. Men det fanns också många ståtliga herrar och fruar. Alla visste de, att de om några år skulle vara döda och att de blanka folkungahästarna snart icke längre skulle bära dem över vägarna. De visste, att gräs och mossa skulle växa över det stolta Bjälbo, att plojen skulle vända deras benknotor, att andra skulle bruka deras jord och smälta ned deras kronor och smida om dem till nya smycken, som skulle bäras på bröllop och danslekar. Men ingen enda av dem tänkte på detta. Kvinnorna tänkte på, hur de skulle hålla upp sin kjortel mitt fram och manteln vid högra snibben och på att en av änkorna fått ärva en alldeles för dyrbar kappa efter sin morssyster och att hennes dotter bar en alldeles för lång och släpande rock. Emellanåt flög ett tyst och snabbt folkungaleende utefter bänken.

Många dystspjut blevo nu brutna, och småsvennerna knuffade sig fram mellan ammorna för att bjuda sötat vatten och bröd med sovel. Herr Svantepolk var överallt, rosade, bannade, gav råd och snavade på guldsporrarna. Men tiden led, och slutligen ställde han sig mitt på banan.

-Dygdiga och välbördiga fruar och jungfrur ! ropade han högtidligt. Det var en gång en skön och ädel riddare, som var så älskad av kvinnorna, den lycklige, att han var dag måste fästa en ny handske på sin stålhuva. För detta mångbytande fick han heta Vielbyter. Dygdiga och välbördiga fruar och jungfrur! Från denne vittflejdade korsriddare, som lär ha seglat ända till Det heliga landet... om nätterna kan man ännu höra årplask i hans gravhög... från denne för sina milda seder storbesjungne kämpe...

Herr Svantepolk märkte ett förstulet, halvt föraktfullt leende kring jarlens mun och började hacka och tala fortare.

-Från honom stammar den stolta ätt, som nu är mäktigast i Norden och som jag ser samlad här på bänken framför mig. Vid linnet på min hatt ! Också jag har älskat och genom kärleken blivit en sann riddare. Vilket lågt och föraktligt slagsmål om rov är inte kriget med sitt mordbrännande. Vi riddare skola utrota kriget. Människan måste stå högt, innan hon strider för blott äran. Rännarbanan är rätta mötesplatsen för riddare, men därför måste den också hållas i särskild helgd. Dygdiga och välbördiga fruar och jungfrur ! Här har emellertid anlant en obekant riddare utan märke på den grå och tarvliga skölden. De grå och bruna jordfärgerna, som stå under den dystra och bleka saturnusstjärnans hägn, äro hans, och han nekar envist att säga mig sitt namn... Men han utmanar var och en, som vågar möta honom.

Ett glatt sorl blev det enda svaret, ty alla visste gott, att en dylik okänd riddare brukade höra till leken, och ingen tog det så noga. Men herr Svantepolk blev ivrig och gick några steg längre fram mot bänken.

-Dygdiga och välbördiga fruar och jungfrur ! Vem kan svara för, att han har det rätta antalet anor och inte är en vanbörding, som fläckar sin motståndare... att han aldrig talat illa om en kvinna, aldrig förgripit sig på en värnlös... Och han kan vara så okunnig i ett riddarspels lagar, att han utdelar svåra sår, som äro ogiltiga.

Han gav en meningsfull blick åt Valdemar, som genast stod upp i sin nya brynjerustning belagd med klart och skinande silver.

-De ädla fruarnas och jungfrurnas önskan tror jag mig redan ha förmärkt, svarade Valdemar. Jag befaller, att den obekante skall släppas fram, och själv upptar jag hans utmaning.

Folkungarna sträckte fram sina huvud hela bänken utefter och stirrade på jarlen. Han såg upp från svärdsknappen, smickrat häpen över en så ovanlig stridslust hos Valdemar.

-Herr Svantepolk, sade han, jag tillstodder, att konungens befallning

blir lydd.

I nästa ögonblick syntes den okände mellan hasselbuskarna på sin häst, en bred tung hingst med yvigt hår omkring hovarna och nästan bockaktigt skägg under huvudet. Själv satt ryttaren också stor och bred i sitt mer ändamålsenliga än prydsamma brynjetyg, och stålhuvan med sin plåt för näsan och munnen dolde ansiktet. Den långsmala, något kupiga skölden var lika tröstlöst brungrå som mull. Han höll väntande hela tiden dystspjutet riktat mot marken, fast hingsten grinade och stampade och försökte att resa sig. Men bakom honom kommo flera brynjeklädda ryttare, först två och två men sedan i sådant antal, att jarlen bestört utropade:

-Vem i Sveriges land har ett sådant följe!

Antingen vinden nu kastade om eller luften kom i rörelse, därigenom att många i sin förvirring sprungo upp och grepo efter sina vapen, men liklukten från säckarna, som lågo kvarglömda under hasselbuskarna, spred sig hastigt, och med den följde också alla flugorna. De hängde sig i långa klasar kring ögonen på hästarna och satte sig på ansikten och händer. Det hjälpte varken att slå efter dem eller stryka med handskarna. De hopade sig så tätt, att många röda kappor blevo alldeles mörka på axlarna. Juttas förskrämda blick tycktes säga:-Är detta Folkungarna? Varför kom jag hit?

En myckenhet allmoge var också samlad, men den stod längre bort, och det blev en stunds villrådig stillhet. Där hördes bara prasslet och klirrandet, när man torkade bort flugorna.

En häst med böljande och nästan släpande täcke blev framledd till Valdemar. Han log hela tiden och skyndade sig att binda på stålhuvan, som endast hade en kort plåt, så att det blidfagra ansiktet förblev nästan bart. Han kunde icke gladare och lugnare ha gått in i en vanlig springlek. Så snart han kom i sadeln, spände han fast den röda skölden med de kronade danska lejonerna.

Åskådarna började glömma sina betänkligheter, så grep dem den ståtliga synen, och kvinnorna fingo tårar i ögonen.

Ett dammoln yrde upp kring hästhovarna. Den okändes springare reste sig och kastade sig framåt, och de trubbiga dystspjutet korsades.

-Jesus, hjälp! viskade herr Svantepolk och grep sig om pannan. Konungens häst är för svag!

Ett brak hördes och därefter ett tungt slammer. Innan någon klart hann uppfatta vad som skedde, stöttes Valdemar ur sadeln och låg raklång på marken med brutet spjut.

Den okände sprang genast från hingsten. Han skyndade sig att resa Valdemar, som var höljd av sand och hästsmuts, och väpnarna hjälpte till att damma rustningen med sina kappor. Men Valdemar vinkade skrattande åt både allmogen och Folkungarna utan den ringaste blygsel eller grämlse. De började därför också att svara med viftningar. Men det fanns två, som icke rörde sig. Det var jarlen, som tuggade med läpparna och blev blodröd ända upp i hårfästet, och Sofia, Valdemars egen drottning. Hon kastade torrt och hårt några speord till systemen.

Valdemar drog av stålhandsken och räckte sin besegrare vänligt och godmodigt handen.

-Min häst och mina vapen tillfalla segraren, sade han.

Då måste också den okände lyfta av huvan och blottade ett brett och mörkhyat ansikte med magra och håliga kinder. Det brunsvarta håret låg slätt och blankt utefter hjässan. En otalig mängd små fina rynkor omgävo ögonen, som lyste av dyster eld. De väderbitna läpparna, ovanför den runda och platta hakan, voro också korsade av små rynkor. Hans hållning talade om oförbrukad kraft och var i allt en kämpes. Det syntes, att han var van

vid den tunga järndräkten och övad och väl förfaren i alla äventyr på en rännarbana. Likväl visade han ingen glädje utan tvärtom den största förlägenhet.

-Det är kittelbotaren! utropade Sofia hånfullt. Han är det, som kastar sin egen broder och herre i hästsmutsen!

Där fanns ju heller ingen, som icke genast såg, att det var junker Magnus, men det var en överraskning att han borta på sitt Nyköpingshus hade hunnit att öva sig till en sådan säkerhet och rusta så många män. Det var nära, att ett allmänt jubel hade brutit lös, men jarlen flammade.

Han snurrade på svärdet, som stod mellan hans knän, och räckte det efter en stunds tvekan åt drottningen. Utefter hela den långa folkungabänken fortsatte alla att tyst torka flugorna ur ögon och öron.

Magnus drog av handsken och gav Valdemar sin stora hand, som också hade små rynkor på de utstående fingerlederna, och naglarna voro kortskurna.

-Jag bedyrar dig, broder, sade han. Det var hingstens fel. Jag gjorde allt för att hålla honom tillbaka. Tro vad jag säger, och förlåt mig !

-Snack! Inga bedyranden! svarade Valdemar. Lek är lek, och här är var och en i sin rätt att göra sitt bästa. Jag skulle inte ha tagit det så illa, om jag råkat få dig ur sadeln. Jag när verkligen ingen lystnad efter att få heta den yppersta i en lek. Nej, lek är lek, säger jag. Låt mig nu leda dig fram till drottningen, så att du ur hennes vackra händer får mottaga det pris, som rättvist tillkommer segraren.

Han skakade oupphörligt broderns hand, under det att han förde honom fram till bänken.

-Jag lyckönskar min frände, sade drottningen med förställd inställsamhet.

Jag lyckönskar min frände till att ha en så eldig hingst och en så anspråkslös broder. På min frändes hjälm vågar jag inte fästa en så enkel kärleksrelik som den, herr Svantepolk i sin ungdom fick av sitt hjärtas fru, men jag överlämnar det heliga svärdet Gråne.

Bär det i trohet och med ofläckat samvete, så att det aldrig falnar till aska.

-Hon kan inte med mörkhyade män, tänkte han höviskt framåtlutad. Hon hatade mig från första stunden vi träffades. Det är underligt med kvinnor och deras aningar.-Men högt sade han: -Fast jag får mottaga ett så avundsvårt segerpris ur min sköna fränkas händer, är jag ändå nedstämd, ty framgången berodde inte på egen förtjänst utan på en ond slump. Jag bedyrar det öppet... ärligt.

Vid de sista orden vände han sig mot fadren, men jarlen steg upp, vild av ursinne, och gick sin väg med alla de gästande folkungarna.

De spridde sig med sina hustrur och ammorna i vandrande flockar under de gula ekarna. Det var i oktober månad. Rökar och såtar voro inne, säden var välsignad i ladorna, porsen och humlen plockad till brygd. De långa raderna av bistöckar stodo väl övertäckta med råghalm, trälarna drogo upp båtarna, och huskarlarna talade i stallet om höstens sockenfärder och mungottsstämmor. Men när det knäppte i bågsträngen på väggen, sprungo både herrar och tjänare efter sina vapen, ty det betydde, att villebråd var i skogen.

I härbärgets hjälpte Algotssönerna Magnus att skaka flugorna ur manteln och taga av honom rustningen och den vita underdräkten.

-Varför se ni på mig så besynnerligt? frågade han. Det plågar mig när folk stirrar.

De tego och buro fram hans stugkläder, och han fortsatte med en för honom ovanlig hetta:

-Lycka att min älskade broder själv har så litet sinne för ridderliga utmärkelser. Fast han stupade i hästsmutsen, så det klang, tror jag att han hade uppriktigt roligt åt hela äventyret, så snart han kände, att han var oskadd. Hade han fått en rispa, skulle det ha blivit värre. Nu kommer han att göra sig glad över sitt missöde hela kvällen . . . Varför slå ni ned ögonen ?

-Vi veta inte, hur vi skola göra med våra ögon för att bli dig i lag. Det var en ståtlig syn, när du stod i din grå rustning över din fallne broder som ett ovädersmoln och förödmjukade honom inför allt folket. Men ditt spjut gick tvärs igenom drottningens hjärta.

Magnus steg ut och begav sig tankfull till det kungliga sömnhuset. Tunet var fyrkantigt kringbyggt med långsträckta, svarttjärade timmerhus, som styckevis överskyggades av ekarna. I mitten stod ett högt beläte av jungfru Maria, belagt med guld och färger. Rikt sirade svalgångar vette både utåt skogen och inåt tunet, och genom porten lyste den nedtrampade halmen utanför stall och skämmor på den yttre förgården. På stentornet i ena hörnet var en rundel med sol och måne och stjärnbilder och timmar och en skuggstav, som visade tiden. Men skuggan begynte nu att mattas och sprida sig över hela väggen, ty det skymde.

En trappa ledde upp till sovstugan. Det var trångt där inne mellan kistorna och bänkarna med hyenden och kulstolpar. Valdemar stod med drottningen mitt på golvet som efter ett nyss slutat samtal. Några småtärnor voro i färd med att ruska dunkuddarna i den stora sängen. På hårdkanten satt Jutta och brände kryddor för att de skulle giva en god doft.

-Min frände är drucken och tar fel om kammare, sade drottningen.

Magnus satte fram vänstra foten för att böja knä, men innan han fick tid därtill, stöttes dörren häftigt upp på andra sidan och jarlen rusade in. Ärmarna och flikarna virvlade, och han såg sig hastigt och forskande omkring.

-Nu, frände, kommer vedergällningen, viskade drottningen.

-Du säger det. Jag önskar bara, att jag vore utan mitt svärd, om något händer, så att jag inte förgriper mig på min egen far.

Med tre långa steg hade jarlen hunnit ända fram till sönerna, men han bevärdigade icke Magnus med en blick. I stället lyfte han handen och slog Valdemar över kinden, så att tårarna sprungo den vuxne mannen i ögonen.

-Tag det riddarslaget, du, som skall låtsas konung och gör dig till ett åtlöje, mumlade han och stirrade på honom.

Sedan blev honom vreden så övermäktig, att han icke kunde fortsätta att tala. Han vacklade, när han gick ut, och tycktes nära att falla omkull på golvet. Bakom sig drog han igen dörren med en skräll.

-Är det då den oskyldiga som skall straffas ?

ropade Sofia med fingrarna utsträckta efter honom, som hade hon hoppats att ännu kunna nå snibben av hans kappa. För allt detta ha vi min frände att tacka.

Magnus följde henne i en ring, då hon försökte att vända sig från honom. Slutligen stodo de på var sin sida om härden.

-För en enda gång ett par lugna och arliga ord, kära fränka. Som liten slet jag med glädje ris för Valdemar, och med glädje skulle jag nu ha tagit slaget. Jag älskar och jag älskar honom . . . Väck inte en misstro omkring mig, som slutar med att göra mig till en ond ande. Dag för dag går du mellan mig och honom. Glatt och tanklöst plockar du bort det vackra från vår vänskap som ett barn guldbelägningen från en bild.

-Ack, vi undanbedja oss några knäfall, svarade hon. Fördröj sig inte så länge här, att ansiktet tappar sorgen och blygseln. Tillåt mig att ledsaga vår ridderliga frände till tröskeln.

Magnus sänkte huvudet, och en tung och bitter suck pressade sig fram ur det breda bröstet. Han såg från den ena till den andra, som han brukade, när han var upprörd. Valdemar stod bortvänd med armbågen stödd mot väggen. Jutta böjde sig så djupt hon kunde med handen i kryddpåsen och silade kryddorna mellan fingrarna.

Då förstod han, att ingenting mer var att göra, utan drog sig bugande mot dörren och gick.

När han kom tillbaka i härbärgat, var det redan bäddat i de uppslagna bänklådorna för honom och hans män.

Det hade nu blivit mörkt. Algot Brynjulvsson stod och väntade på honom med en liten tran

lykta och en bok.

-Jag skall väl läsa dig till sömns som vanligt ? frågade han en smula dröjande. Det går bara en väg till mänsklig frihet, Magnus. Det är att genom läsande och tänkande göra viljan fri.

Magnus satte sig på bänklådan, och händerna hängde trött mellan hans knän.

-Det är andras misstro, som kryper in i mig och äter sönder hjärthalvorna, så att jag till sist inte heller själv kan tro på min egen

vilja. Jag höll in min springare, så att stålhandsken skar i handen. Här kan du se. Mot otur hjälper varken försiktighet eller styrka. Allt var ju hemligt avtalat på förhand mellan Valdemar och mig. Vi skulle bryta några spjut och sedan blotta våra huvud och erkänna varann jämnstarka.

Algot Brynjulvsson plockade med något på bordet.

-Och det förslaget var ditt?

-Nåväl, det var så. Jag skickade till och med Valdemar hans silverbelagda rustning som gåva.

-Lysande rustning att se på. Snäv och ovig att bära. För trång över armbågarna. Jag provade den för ro skull i går.

-Nå, det gjorde du!

Det såg ut, som försökte Algot Brynjulvsson att gömma sitt ansikte för lampskenet. De två vecken på sidorna om munnen-alltid rörliga och darrande med ett uttryck både av nästan försmädlig listighet och oändlig seghet - blevo djupa som urgrävda i trä.

-Det sitter något dovt kval i ditt bröst, Magnus, någon ohygglig hemlighet, sade han sakta. Var uppriktig mot din gamla lärmästare från fordom.

Magnus teg, men han kunde icke uthärda den tystnad, som han själv hade begynt.

-Du frågar! Visste jag bara själv svaret, sade han slutligen. Tror du på mig? Ni ha småningom alla blivit så olika mot förr. Så fort jag kommer in, börja ni att viska.

-Förbehållsam man går alltid bland nyfikna.

-Förbehållsam man har tid att tänka, och jag vill fostra både mig själv och mina män till sanna riddare.

-De ädlaste livsmål kan du hänga upp för dig med lika stadig arm som en annan sin sköld på väggen. Ingen talar så gärna ädelt som du. Var du hittar en fackla, sätter du upp den i ett högt skaft och säger till dina vänner: Kom och se, kan någon lysa sig med en ståtligare fackla!... Men är du redan trött på att tala med mig? Varför lägger du dig i kläderna? Vill du, att jag skall gå?

-Ja, jag är trött, Algot Brynjulvsson, och jag vill sova.

Algot Brynjulvsson ställde lyktan på bordet och stack boken under armen.

-Eftersom du vill bli ensam, bjuder jag en god natt. När vi komma tillbaka, jag och de andra, skola vi gå tyst. En segrare har rätt att drömma ostörda drömmar.

-Inte ens han tror längre på mig! tänkte Magnus, då den sluge lagmannen hade gått.

Han kastade sig i bänklådan och ställde svärdet mot kanten.

När han hade legat en stund med sina tankar, raspade det sakta på dörträt. Det lät som en hund. Magnus teg, fast utan att taga sina ögon från dörren.

Den öppnades helt litet och försiktigt, så att den icke skulle knarra. En hand sträcktes in i lyktskenet som för att mottaga något, och ett blekt ansikte blev synligt mellan två tjocka, svarta hårflätor. Det var Gistre Härjanson, lekaren.

-Judaspengarna! viskade han. Fort! Någon kan komma.

Magnus rörde sig icke ur fläcken. Då sträckte lekaren handen ännu längre in.

-Inte sant, frågade han, du är nöjd med mig? Jag har gjort min sak bra? Bättre hingst hade ingen kunnat skaffa dig. Men så fick jag också söka fem hela veckor. Och det gjorde ont i ryggen att sedan oupphörligt krypa in i stallet genom gödselluckan för att smussla undan havren från Valdemars häst och lägga den för din. Med ett sådant djur kunde du ha ridit omkull stenstolpar.

-Usling! gnisslade Magnus mellan tänderna, men rösten vid dörren fortsatte att skrika fram sin viskning.

-Och kvinnorna, herre, så de skrattade nyss !

Jag menar ammorna och kvinnorna av folket. Och några av de förnäma. Alla de där, som annars brukade rycka på axlarna åt den fula junker Måns. Nu tycka de nog, att du borde vara rikets husbonde . . . Usling, säger du ? Omhulda mig, så blir jag en god människa. Och då kan jag tiga. Du hade så många vackra talesätt nyss, då jag stod utanför väggen och väntade på, att du skulle bli ensam. Du behöver vackra ord, junker. Det behöver också en lekare. Lär mig några, så att jag kan skölja dem i mig som friskt vatten, när tungan ligger och flämtar som torrast... Ja, nu lyser det på oss från elden i helvetet.

Magnus stack handen i skjortsäcken. Han fubblade, så att han drog upp hela fodret och ett radband och en andaktsbok och en kristall med Sankta Klaras hår och allt, som han icke letade efter. Slutligen hittade han en liten skinnpung, som redan låg tillreds väl ombunden.

Han slängde den i den framräckta handen. På samma gång tog han blint och besinningslöst svärdet, som det låg med skidan på, och kastade det samma väg. Men dörren hade då redan glidit igen, och svärdet blev halvdraget liggande framför tröskeln .

Det föreföll honom, att härbärgen var kvavare än en badstuga, att han såg det sken, som den hånande rösten hade viskat om, och att vart timmer i taket lyste som beklätt med sönderspruckna glöd. Ulvungarnas ädla blod bultade stoltare inom honom än hos någon annan av hans ätt, det kände han. Och ändå fanns där ingen, hos vilken dvärgabörden så mörkt gick igen. Det hade drottningen ofta ropat efter honom på spe. Men nu började han att halvhögt göra sig själv frågor. Hade han icke Ingevalds hår och hy, som det berättades därom i sägnen? Hade han icke dvärgarnas förmåga att tråna efter det omöjliga och att tänka och vilja och säga de vackraste ting mitt under ett svek? Då och då kunde han, liksom dvärgarna också, sittande eller stående, råka i ett krampaktigt tillstånd, under vilket han såg syner. Eller var det icke så? Ljög han för sig själv ? Han flyttade en stund kulorna på radbandet och lovade nya gåvor till kyrkorna, ty han hade en stark tro, men icke kärlek genom tron, utan bävan. Och mitt genom denna grottliska inre värld av vidskepelse och ångest rullade alltjämt ulvungablodet sin ljusa och ogrumlade flod med sång om dåd och bragd. Han försökte att omspinna det hela med ett nät av slug klokhet, men det spinnverket var skört. Och hur skulle en själ, hur skulle ett jordeliv kunna hålla samman så mycken dådlust och förbannelse?

Han sträckte ut sig på ryggen i bänkladan med händerna knäppta under den runda nacken och mumlade mellan läpparna:

-lag är den största lögnaren i jarlagården.

5 Kapitel 5.

I den kungliga sofstugan hade vaxljusen blivit tända, och de brända kryddorna spridde en sövande doft. Den tömda påsen låg ännu kvar i enriset nedanför härden. Hastigt och oöverlagt gick Jutta fram till Valdemar. Alltid var hon i hänryckning över något, antingen det var kvällssången från ett kloster eller hornsmattret från en ryttarskara. Hon var en sträng, på vilken var vind spelade. Vågglittret kring de danska öarna hade stannat i hennes ljusa ögon, och allt vackert, en sten i en ring eller ett blomsterklätt altare, lockade henne att stanna och beundra. Hennes späda lilla varelse kunde hela timmen gömma sig på knä under nunneslöjan, men nästa timme stod hon lika orörlig med slöjan i handen och lyddes till en lekars kärleksvisa.

-Här talas om ridderlighet, jublade hon. Valdemar, det är du, Valdemar, som i dag är den ridderlige.

-Ja, trösta honom du, oskyldiga barn, sade drottningen, som satt på sängkanten. Hon var lik den yngre system och vacker som hon, men mycket stor och stark med kullriga och utstående ögon. -Gå ut med honom i svalgången och lek, så att jag får lägga mig. Ser du, hur jarlens alla fem fingrar ännu synas på kinden... Varifrån få vi kvinnor våra aningar? Själv kan jag inte förklara det, men bara Magnus kommer in i rummet, känner jag, hur var liten sena börjar sticka och rycka. Och ändå är han alltid så hövisk mot mig, så tålmodig och undfallande. Men jag tror inte på honom. Å, jag är dödstrött. Giv mig ett horn öl.

Hon var alltid törstig, och småtärnorna sprungo ned i brygghuset och kommo tillbaka med ett väldigt och droppande horn.

Valdemar hade redan kastat av sig dagens förödmjukelser med några sorglösa axelryckningar och hjälpte henne att hålla om hornet.

-Det var skönt, sade hon och strök sig över den feta och vita halsen. Jag var så torr på tungan efter allt dammet från hästarna... Han tog så hårt i dig, när han skulle hjälpa dig upp. Jag såg det.

-Han är alltid så hårdhänt, käraste. Det var han redan som barn. Skulle han smeka en häst eller hund, genast skrek den och blev rädd. Nå, han är hårdhänt också i tankarna, när han rör vid andra ting. Han slår på människohjärtan med slägga som en smed.

-Kan du inte göra honom mildare, Valdemar ?

-Nej, nej, låt honom vara som han är. Varför tvinga och mästra ? Låt alla människor vara fria och som de vilja. Så tycker jag bäst om dem.

-Du vill alla så väl, Valdemar. Dig själv också.

-Jag vill mig själv mycket väl, svarade han och räckte Jutta skrattande handen. Jag har så svårt, Jutta, att se din kloka och lugna syster plåga sig med onödiga tankar. Och aldrig har det ännu mellan Magnus och mig fallit ett ovänligt ord. Kom! Månen är uppe.

Han tog henne med sig ut i svalgången.

Den var så full av inblåsta löv, att de gingo lika tyst framåt som på en matta. Ekstolparna föreställde kvinnor och skäggiga män, som höllo varann om livet, och deras ansikten voro guldbelagda och glimmade blekt. Men utanför stod dimman i jämnhöjd med räckverket, och först ovanför dimman satt månen på den klara oktoberhimmeln som över en gråaktig vattenyta. Bara några halvt avlödade träd stucko upp som små holmar, och det enda, som gjorde vattenytan död, var att den icke kunde spegla.

Han tog stöd mot räckverket och ställde henne framför sig och kysste henne på hjässan.

Det var en sval och glättig kyss, och han tänkte icke på den utan på det, som hade hänt, men som han ville glömma.

-Du har ett så vackert sätt att säga mitt namn, barn lilla, började han, en så lustig främmande brytning. Du gjorde mig glad igen där inne i sovstugan. Och det gyllene danska håret, vad jag älskar det! Du är så mjuk som en lindbuske, jungfru Lindelöv. Det gör mig lugn igen att inandas doften av så mycken ungdom och hälsa. Det är som att komma ut i friska skogen.

Han strök genom hennes hår och tvinnade det mellan fingrarna. Ibland vände han sig litet åt sidan och såg på den stora skinande månen. Världen låg avsomnad och utdöd, och det fanns ingenting annat än han och hon och månen.

-Talar du lika lättfärdigt till alla kvinnor? frågade hon. Det sägs så.

-Jag lyfter av stålhuvan när jag talar med kvinnor, så att de skola se, att de ha en man framför sig. Förställning, det kan ingen beskylla kung Valdemar för.

Hon drog sig litet baklänges, men såg lugnt på hans ansikte. Hon tyckte, att hon nu först riktigt märkte, hur friskt och frimodigt det var, när det nästan med sin naturliga färg lyste fram genom det tunna ljuset.

-Och din broder? Lyfter han också av stålhuvan ?

-Finns det då i afton ingenting annat att tala om? Jag börjar bli avundsjuk. Varför fråga alla så envist om honom ?

-Förmodligen därför att han är så svår att bli klok på. Det är ändå en ståtlig man.

-Broder Måns? Nå, måhända.-Valdemar bröt loss en flisa från det skäggiga belätet och kastade den ut i dimhavet som i väntan att få se den flyta.-Han bugar alltid, när han talar med kvinnor, men han bryr sig inte om dem.

-Då är han olik dig i det också.

-Vad skulle jag taga mig till en sådan här dyster afton, om jag inte hade ditt muntra joller omkring mig!

-Jag vet något ljuvligare än att alltid låtsas glad, sade hon med stegrad röst, och det smala lilla ansiktet återfick samma förskräckta uttryck som förut på folkungabänken. Jag har alltid drömt om den heliga friden, alltid drömt om att få gå i kloster.

-En sådan misshushållning skulle jag aldrig tillåta.

-Jag visste inte, att du var så girig.

-Om sådant är jag snål, inte om penningar.

Hon hekade litet.

-Hur skall det då bli, om du måste giva mig åt någon? Men du behöver

ingenting frukta. Aldrig låter jag mig skänkas åt någon man, varken som ung eller gammal, aldrig med godo, aldrig med våld.

-Det har ingen hast, barn lilla. Lät jag inte nyss hämta dig nära nog som en drottning, när du skrev, att du hade fått längtan till din syster ?

-Och när jag kom i det hemska Småland, sade jag: ljusare skogar hade min fader på Själland.

-Och då klampade de långhåriga getherdarna med sina träskor och kallade dig en Guds ängel.

-Och när jag skulle äta östgötaböndernas hårda kaka, gjorde det ont i tänderna, och då sade jag: bättre mjöl hade abboten i Sorö.

-Och då myste de snälla östgötarna, som aldrig kunna bli onda, och svarade: nu blir det en fröjd i jarlaborgen.

-Men när jag fick se det mörka tornet i Stockholm, då ropade jag, så att det hördes över hela bron: lycklig är jag, att jag inte har den grymma Birger Jarl till svärfader som min stackars syster. Se, så trött och modstulen hon står på muren ! Vart ha ni fört mig? Aldrig, aldrig kan jag trivas hos Folkungarna !

-Och då sprang kung Valdemar den unge ned ur tornet och lyfte dig ur sadeln... högt över alla småtärnorna, som strödde rosenblad... Så här . .
. högt, högt !

Han lyfte upp henne och höll henne en stund på sträckta armar, men guldtaggarna på hennes gördel stucko honom i händerna, så att han försiktigt måste släppa henne igen.

-Nåväl, detta är nu lek, bara lek, sade han slutligen. Vem måste inte leka i ett sådant månljus! Men det blir sent. Vi få tänka på att gå in.

-Valdemar, viskade hon, stå stilla!

-Man kan stå sämre. Jag har inte bråttom.

-Flera gånger har jag hört, att det prasslat nere i dimman.

-Förmodligen någon av bergsmännens hundar.

-Nu sist lät det som steg, och det var en människas steg.

Han stötte tämligen otåligt foten i tiljorna och böjde sig över räckverket.

-Vem är det, som smyger omkring och lyss ? frågade han med höjd röst. Vem är det, som missunnar mig att jag en månskensstund förlustar mig med min unga fränka ?

Först fick han icke något svar. Därefter knastrade en torr gren, och nu hördes det klart och bestämt, att någon steg fram alldeles under svalgången.

-Jag litar på, att du inte längre är gramse på mig, broder, svarade en djup röst nere ur dimman.

-Det är junker Magnus, viskade Jutta och kröp ihop.

-Du brukar annars skryta om god nattsömn, sade Valdemar med ovanlig köld.

-Jag bedyrar, det var inte min avsikt att bespeja dig.

-Något sådant kan heller aldrig falla mig in. Varför jämt bedyra så mycket i onödan?

-Jag har letat efter dig, Valdemar, och så fick jag till sist höra, att du satt här och lekte och jollrade.

-Det var ett joller om ingenting.

-Allt börjar ur ingenting, broder. Hat, missförstånd, kärlek. Ur ingenting växte hela folkungaträdet.

-Är det för att säga mig det, som du har kommit ?

-Om du kunde se mig här nere i dimman, skulle du nog märka, att jag inte står här för ro skull.

-Gör då inga omsvep.

-Vår far tog det så hårt nyss, att när han kom in till sig, föll han omkull på sängtrappan.

Det blev ropat efter mig, och jag skickade genast efter några kloka gummor. Det är blodslag åt huvudet, säga de. Nu måste du fort komma ned.

Valdemar lindade armen om belätet på stolpen. Han bleknade så häftigt, att han kände, hur hela ansiktet blev iskallt. Det svindlade till för honom, och hans ögon sågo bara var sin virvlande gnista. Men när han blundade, såg han fadren, den okrönte konungen, på bår. Och under båren, under själva bårtäcket, letade han efter något. Det var så tungt, att han måste lägga sig ned och taga om det med båda armarna för att draga fram det på golvet, och han hade mycket bråttom. Det såg ut som Folke Filbyters murkna skattkista, men när han öppnade den, såg han, att det var hela folkungaarvet, att det var land och folk och himmel och helvete och alla de vackra småtärnorna och rustningarna i vapenstugan och silversäckarna i källaren. Nu behövde han icke längre spörja och lyda. Nu var det hans, endast hans. Han kunde behålla eller kasta, bygga eller slå sönder, allt efter lust.

-Ha de läst över honom? frågade han slutligen för att väcka sig själv.

-Ja, husprästerna hålla på att läsa över honom, ljöd broderns långsamma svar, men nu är han redan mållös.

_ Förmådde han ingenting säga?

Magnus teg.

-Uppriktighet, uppriktighet, Magnus! Varför svarar du mig inte? Du märkte, att han ville säga något, och då böjde du dig ned, inte sant? Så måste det ha gått till.

-Jag försökte att trycka örat till hans mun för att kunna höra, men det lät så svagt som en liten avlägsen viskning långt borta, långt nere

från botten i en gruva.

-Men säg då ut det!

-Han yrade.

Det är detsamma, men jag vill veta ordet. -Är det oåterkalleligt din önskan, Valdemar?

-Oåterkalleligt.

-Tag riket! viskade han.

Valdemar släppte sitt grepp om stolpen och stod andlös. Allt blev med ens töcknigt framför honom, och han knöt handen om manteltyget på den sidan, där svärdet annars brukade sitta.

-Och vad svarade du då, broder... älskade broder ?

-Jag svarade: lag och rätt får ingen bryta. Kronan är Valdemars, och jag skall hålla den fast på hans huvud, Gud frälse min själ. Blive jag annars redan här på jorden en av de evigt fördömda !

-Och den gamle, vad gjorde den gamle?

-Han slog upp ögonen och välsignade mig. Håll ord ! viskade han. Sedan miste han målet.

Valdemar skakade sitt hår som en skeppsbruten, när han känner klippan under foten, men ännu kunde han varken tänka eller tala klart.

-Barn lilla... är du ännu här? frågade han förvirrat. Fast jag står mitt i månskenet... jag kan varken hitta dörr eller lås.

Jutta trevade darrande på de stickiga stockarna utan att se, hur nyckeln blänkte. Slutligen stötte hon emot den med armbågen och sköt upp dörren framför Valdemar.

Drottningen satt ännu kvar på sängkanten, fast nästan avklädd, och småtärnorna höllo på att gnida hennes fötter med ett vått handkläde. Vem skulle hon också blygas för? För systemen, för småtärnorna, för Valdemar? Nej, därpå hade hon ingen tanke. Linnet var uppknäppt, och halsbandet av bärnstenskulor och de tjocka hårflätorna hängde ned över en jättinnas stora runda bröst. Men benen voro smala och långa med små förnäma fötter. Hon sträckte ut de breda vita armarna.

-Jag är så trött, gäspade hon, låt mig bara få sova!

6 Kapitel 6.

Hästar sadlades, lyktor ilade i dimman och de kloka gummornas taktfasta besvärjelser och slag i händerna blandades med husprästernas läsande. I dagningen dog jarlen. Han blev uppbarad i sin sovstuga, och nedanför fötterna satte kvinnorna, som det var gammal sed, en lerkruka med rökelse och bröstbenet av en tupp, soluppgångens och livets fågel.

Det blev långa dagar, medan gravölet förbereddes. Valdemar satt helst i frustugan och lekte schacktavel med Sofia. Långsamt och eftertänksamt

flyttade hon dockorna, och för var gång rundade sig tre gropar vid de feta vita knögarna. Hennes makliga huslighet omgav honom med stilla värme och de hade det trivsamt som spinnande gårdskattor på härdkanten. Hon skulle snart bli mor igen som alla folkkungahustrur, och hennes godmodiga lugn spred en trygg sävlighet ända till barn och tjänare. I skymningen smittade hennes gäspningar småtärnorna, så att de uttänjda klagoljuden hördes genom väggen ända ut i borgarestugan. Men det betydde icke leda utan att de hade det varmt och gott. När han icke hade hennes nystan och syaskar omkring sig på bänkar och bord, grep honom en känsla av ensamhet. Ibland gick han till vindögat och såg en liten vallkulla, som hette Yrsa-lill, springa förbi med bara fötter. De voro röda på hälarna och vita ovanpå.

När bouppteckningen skulle hållas, samlades alla i likrummet, och det stod mycket folk utanför den öppna dörren. Lagman Algot och Magnus sutto vid bordet med räkenskaperna. Magnus vände sig till drottningen.

-Här felas ett gammalt dryckeshorn, som hette Månegarm och stod på ulvtassar.

Sofias lugn var genast borta.

-Tror min frände, att jag har gömt undan det ? frågade hon. Jutta stod bakom stolen och höll på att fläta band i hennes hår.

Valdemar gick emellan, och den första segeryran var redan släckt på hans drag.

-Tänk på rummets helgd, mina vänner. Är det för ett lumpet dryckeshorns skull, för en örtugs värde, som osämjan skall brista lös över vår faders lik ? Min store mäktige fader, jag var otacksam mot dig i livet. Vem skall nu hålla sämjan mellan oss ?

-Har du inte fått nog, hertig? fortsatte Sofia. Nyköpingshus med

förläningar, jarlamakt och hertigtitel. Sörjer du också för ett gammalt dryckeshorns skull ?

Magnus satt mörk och kämpalik, som hade han ännu burit sin rustning.

-Hädanefter skall allt skrivas upp, sade han och lät fingret löpa utefter raderna, som hade han framåt i tankarna sett tusenvis fullskrivna rullar lastas på hyllor och i valv. Pålägger jag mig ett ämbete, blir jag också sträng i mina plikter.

Drottningen trummade på bordshörnet.

-Vår frände förgår sig.

-För Guds barmhärtighets skull ! avbröt Valdemar. Skriv bara, skriv: tillfälligtvis förkommet. Är det skrivet, lagman Algot?

-Tillfälligtvis är ett långt ord, konung, och rullar inte över pergamentet, svarade lagmannen. Men nu är det skrivet. Hornet Månegarm. Tillfälligtvis förkommet. Värde en örtug eller fyra alnar vadmal.

En ung dominikanermunk från Skenninge, som knäböjde vid båren, reste sig och gick sakta fram över golvet. Det var hertigens biktader Martinus. Han tog upp ett brev, som låg nedfallet bredvid drottningens stol, och räckte det åt Valdemar.

Konungen vecklade upp det och ögnade först likgiltigt på underskriften, men sedan blev han vit som lärft.

-Ett hemligt brev från en dansk riddare till Sofia ! stammade han. Och han kallar henne käraste vän !

Munken försökte att uppfånga en blick från Magnus, men hertigen såg envist på bordsskivan. Då drog Martinus ned huvan över sitt bleka ansikte och återvände till sin plats framför den döde.

Drottningen kände förskräckt i sin rocksäck, ur vilken brevet nyss hade halkat ut vid hennes vreda rörelser. Då hon märkte, att den var tom, gömde hon ansiktet hos systemen.

-Här i rummet bör talas sakta, sade hertigen med en handrörelse mot den höljda båren. Betänk, broder, att min fränka inte kände dig, då hon fördes hit, och att en oskyldig ungdomsvänskap kan lämna sår. Mot det finns intet lagord.

Valdemar grep sig om pannan och gick häftigt fram och åter genom rummet. Ibland stannade han vid båren, ibland framför ett av de brinnande vaxljusen, och rösten blev vild och oigenkännelig.

-Det är då därför hon har spunnit in mig i så mycken fridsam vänskap utan glöd ! På allt blir jag bedragen, på lycka, på makt... och det under smekningar. Det är mitt folkungaarv. Skriv siffror, hertig, och tala inte om människor. Vad vet du om dem? Du har inte blod i läpparna ... Nu känner jag, hur luften har unknat i frustugan och hela jarlagården. Styr om, att det snart blir gravöl. Den kvava lukten här i rummet! Hur väl jag minns den från kyrkorna och böndernas lövade likbodar. Lik och svepningar, var man kommer. Öppna bättre på dörren! Och tag hit min röda vardagsmantel. Jag kan inte se alla de svarta kapporna omkring mig. Skrämmar det dig så, du modiga hertig, att jag begär fram min vardagsdräkt? Omhuldar du så ängsligt sedvänjorna i ett sorgelhus? Vem är starkast, den, som bär en kedja, eller den, som sliter den!

-Den, som smider den, svarade Magnus med handen på jarlens testamente liksom för att peka på sin makt.

Valdemar rusade fram mot honom med det ljusa håret nedfallet i pannan, händerna knutna och fadrens hetta i sina rörelser.

-Låt bödelsyxorna vila, ropade han, riv ned galgarna och smid klovorna till hjulringar för bondens vagnar. Två brott begås aldrig riktigt lika. Hur kan då ett och samma lagord gälla för båda. Benådning skall heta valdemarsdom. Var gång du i mitt namn tar ett huvud, tar jag av dina förläningar så mycket jord, som en fogde kan gå omkring utan att stanna. Det skall bli som fordom, då männen voro fria och starka. Jag tål inte trälrar. Jag vill, att en karl skall kunna se mig i ögat och svara: jag lyder inte. Sådant folk behagar mig. Jag vet bara en brottsling, som jag ger dig lov att straffa till liv och lem: den lömska bakdantaren som listar sig fram och har det bra bland människor.

-Den läran är de svagas, sade hertigen, som också hade rest sig, halvt vänd mot folket ute på tunet, men det finns också en kraftens och myndighetens. Husmän och tjänare, vårt höga herrskap är upprört och uttröttat av sorg, men låt oss aldrig glömma vår pliktskyldiga vörnd.

-Ja, jag är upprörd av sorg, sade Valdemar och stannade i dörren, och hans ögonlock rödkantades av blygsel över att alla voro så vana att se honom lyda, att de måste uppmanas till skyldig vörnd. Kom hit, bergsmän, finnar och skogsgångare, alla som följde Hulv Skumble från Stålberget ! Jag skall göra er till min livvakt, och ni skola få hovkläder av björnskinn. Sätt sträng på bågen, så att vi få gå på jakt. Jag börjar tycka om lukten av era våta kläder och sura skodon och trivs inte längre hos dem, som lägga rosenblad under lakanet och luktört i skorna. De bedraga mig, medan de kyssa mig. Kom hit, Gistre Härjanson, häxkarl och tjuv. Du skall bli min hovgycklare och harpare. Jag tycker om dig, därför att du ärligt ljuger och vill vara den sämsta. Kom hit, bodsätar och stubbekarlar ! Jag skall alltid bli er en vän. Var och en är fri. Jag tvingar ingen. Det är mitt kungalöfte. Jaga och fiska och bruka jorden. Följ varann, om ni ha håg till varann, men om ni inte trivas, så lämna varann. Bygg inga gårdar, bo i de gamla. Bygg inga vägar, gå på de gamla. Ingen plundrar en ensittare i hans risikoja. Äg inte mer än han, så plundrar er ingen. Jag var svag nyss, när jag klagade. Ryck ut pilarna ur bröstet och sjung med glad uppsyn, när ni stupa. Och följ mig nu in i stora salen, så skola vi dricka jarlens minne ända till midnatt.

Han hängde sin arm om Gistre Härjansons axel och förde honom med sig över tunet, omringad av den brokiga mängden.

7 Kapitel 7.

När efter långa förberedelser gravölet äntligen var drucket, måste Folkungarna ändå stanna en tid i jarlagården för att fortsätta skiftet av det stora arvet. Fast de gingo i ett sorgehus, firades på Valdemars befallning höstens och julens lekar som vanligt. Det hände, att han gick in i frustugan och frågade efter Jutta, som förr, men alltid var hon försvunnen. Ropade han efter henne i svalgången, blev han utan svar. Drottningen bannade henne för att hon icke längre tänkte på att göra Valdemar glad, men hon visste ingenting att säga, och när det blev kväll, gick hon tidigt till sängs.

Valdemar slutade att kalla på henne, och vid måltiderna mötte han henne med ett kyligt småleende.-Ett världens barn, som vill gå i kloster! sade han till drottningen. Om brevet, som hittades vid arvstämman, talade han aldrig. Drottningen brände upp det med vemodiga tankar på en bleknad ungdomsdröm, men också med sorg över att det hade råkat i Valdemars händer. Hon var fäst vid honom med en osjälvisk, fast tung och stillastående hängivenhet. Hon var glad, när han var glad. Han visade henne samma vänlighet som förr, men han satt aldrig i frustugan utan kom och gick beständigt med sin båge.

Fulla fat och kannor bjöd os honom från alla sidor, och smådrängarna, som buro dem, svällde av välmåga. Nere i stallet tuggade hästarna blomsterhö dag och natt. Det var blanka, breda folkungahästar, som icke kunde vända huvudet mot honom utan att på samma gång draga upp en mun foder ur krubban. Han begynte längta efter en varelse, som kunde säga: jag är hungrig.

En dag var det springlek på tunet. Herr Svantepolks dotter Ingrid stod mitt i ringen, brunögd och glad med korta små mörka lockar. Den galna Karl Algotsson dansade omkring henne med höga språng. Han hade ett rödbrunt ansikte med stora läppar och ljusa, nästan färglösa ögon. Hela tiden drev

han spe med brodern Folke, som var nog veklig att ha skägg och som förlägen stod och fingrade på skägglöckarna utan att tordas vara med. Men Ingrids ögon irrade oupphörligt bort till Folke, just därför att han var så olik henne själv och alla de andra. Slutligen sprang hon frimodigt fram och drog honom med sig in i leken.

Den gamle herr Svantepolk, som kom gående med Valdemar, viskade till honom:

-Jag har länge märkt de båda ungas tycke för varann, men Algotssönerna äro för oansenliga och fattiga för min dotter. Om några dagar ämnar jag sätta in henne i Vreta kloster, till dess jag finner en lämpligare brudgum. Jag skrev in henne där, då hon var barn. Där kan hon också i tyst lycka få drömma om sin Folke. Hemlighet, hemlighet heter kärlekens fäste, och där slipper ingen stortalare in... Och nu, Valdemar, vill jag följa dig ett stycke på vägen, efter jag ser, att du styr dina steg till skogen.

Den vithårige riddaren fattade Valdemars hand och bredde ut den över sitt hjärta.

-Känn här ett hjärta, som är troget som guld, fortsatte han försiktigt, som rädd att stenarna skulle lyssna. Du behöver någon att förtro dig till, Valdemar. Du har länge varit tungsint. Jag märker sådant. Andnöd, tryck över bröstet. Det börjar som en sjukdom.

-Allt börjar ur ingenting, säger broder Magnus, men jag förstår dig inte, kära riddare.

Herr Svantepolk stannade och såg skarpt på honom.

-Det är något, som alltid felats dig, Valdemar, något som skulle förvandla dig från man till riddare och sätta korsfanan i din hand. Jag

har alltid i mina böner inskjutit ett ord därom för din räkning. Och nu falla fjällen från mina ögon, nu ser jag att jag är bönhörd. Med bara lugn kommer människan ingen vart. Hon behöver ett törne i skon för att gå stolt och strålände. Hon måste kunna gråta, när ingen ser det. Maten måste kvälja henne på tungan, för att hon skall kunna le ett riktigt gott och vackert leende. - Så underligt är hon nu en gång skapad. Du kan rycka på axlarna, du kan sluta upp att gå i kyrkorna och tycka, att det är lika litet mening i att födas som att dö. Det hjälper dig inte. Där vattnet ser tommast ut, är det djupast och gåtfullast. Svara mig nu frimodigt, som bara du kan. Är det på den unga Jutta du går och tänker? Hur behagar hon dig ?

-Jag önskar, att hon redan vore i kloster och finge slita ris i långa röda strimmor!

Herr Svantepolk ryggade åt sidan och fortsatte att en stund gå tyst bredvid konungen.

-Har hon då redan hunnit att bli så mycket för dig ? utbrast han slutligen. Plågar hon dig redan så häftigt? Jag fattar inte, att jag den här gången har kunnat vara så blind. Det är väl för dig, att du fick en förtrogen och att du bekänt utan omsvep.

-Bekänt. Vad har jag bekänt ?

-Allt, allt, Valdemar. Det är en stor lycka, som nu begynner för dig. Du kommer snart att inte längre känna igen dig själv.

-Du glömmer visst den kanoniska lagen, min hederliga Svantepolk. Hon är min frussyster.

-Det är just det, som blir din lycka.

-Broder Magnus skulle kalla det ett ohyggligt brott.

-Han ser för hårt på allt. Han kan inte knäfalla för ett altarljus utan att först övertyga sig om, att vaxet inte är stulet. Valdemar, man kan inte älska en kvinna, som man är köttsligt förenad med, utan för henne hyser man vänskap. Bolstrarna i frustugan äro varken bäddade av änglarna eller ruskade av djävlarne. Valdemar, kärleken behöver inga bolstrar, den behöver en mur, som når ända upp i himlarna och som ingen förmår att levande komma över. Kärleken är oköttslig och kysk, och över var längtan hos en sådan allt uppfyllande kärlek darrar en liten ljusring som över de heliga. Är du den enda, som aldrig har hört talas om relikten på min hatt?

Han tog av hatten och såg med rörelse på det mögelfläckiga och sönderfrätta minnet.

-Jag var ung då, ung som du... Jag hade varit en svår syndare och fast jag befann mig på v allfart, kände jag, att jag ännu var lika fast i synden. Då skulle jag rida över en bäck och strax bredvid en tvättbrygga fick jag se ett linne, som hängde utbrett över en buske och torkade i solen. Det var så vitt, så litet och smalt, att jag genast måste trycka det till läpparna. I samma ögonblick skedde det stora undret med mig. Jag blev pånyttfödd, jag blev räddad. Det var min kärlek till den okända ägarinnan, som reste mig ur dyn.

-När talade du sist med den fagra ägarinnan ?

-Jag har aldrig talat med henne, aldrig sett henne, Valdemar. Men hon har sedan hört mycket om mig, och hon är ett helgon.

-Jag visste inte att späkerskor bära linne.

-Hon är ingen späkerska, ingen nunna, Valdemar. En frejdad riddare har henne, och hon har fött honom döttrar, som redan äro gifta. Nu skall jag berätta dig, hur det gick till. Hör på, Valdemar ! Jag stack svärdet mitt genom linnen och skar ut den lapp, som du här kan röra vid. Sedan red jag till Frankland och fick riddarslaget vid ett tornej... Gud give att vi snart också litet oftare få hålla tornej i ditt vilda land... Och var jag kom, betygade jag, att jag bara stred för Den heliga jungfrun och för den fru, som kunde visa mig att hennes linne hade ett lika stort hål som lappen. Fåfångt, fåfångt! Alla slogo ned ögonen och tego.

-Och du blev henne trogen?

-Obrottsligt. I hjärtat. Min usla kropp fick gå sina egna vägar. Och när jag så på hemvägen kom i samma buskskog och till samma bäck, satt där på sin häst en bredaxlad riddare och höll upp ett sönderskuret linne, i vilket lappen alldeles passade. Först skymfades han mig och kallade mig en åsna, som lupit omkring hundratals mil och ropat efter ägarinnan i stället att söka henne i närmsta borg, ty där bodde hon som hans ärliga husfru. Men sedan vi brutit ett par lansar och det började bli farligt, förklarade vi varann jämngoda och tryckte varandras händer. Han medgav, att jag just genom min långa färd också hundrafallt ökat hennes rykte och ära. Hon hade därför gripits av den största beundran för mig och lät nu hälsa, att jag skulle få behålla min av blod genomdränkta relik som gåva. Hon fäste bara ett villkor vid gåvan. Jag måste heligt försäkra, att hon aldrig i detta livet någonsin skulle behöva träffa mig.

Han strök det vita håret vid tinningarna, och det smala och rynkiga ansiktet färgades av en lätt rodnad.

-Valdemar, du må le åt mig. Men den kärleksreliken har sedan varit min lykta, när jag tvekade mellan ont och gott, min kraft i tornej, mitt hopp, när jag besinnade min dödlighet. Förstår du nu, vad kärleken kan giva en svag människa ? Och en sådan låga skulle kallas syndig !

-Vi äro varandra mycket olika, Svantepolk.

-Och ändå skall du en dag giva mig rätt. Kanske är jag en stor narr, Valdemar, men då har jag för dig blottat det djupaste i kärlekens väcen på samma sätt som en enfaldig predikare kan råka att med sin förlägna och stammande tunga uttala djupa sanningar. Allt skall jag nu ställa till rätta för dig, som är oerfaren, jag menar, oerfaren i sådant, som är allvar och inte bara köttsligt, ty sådant frågar jag inte efter. Låt bara mig styra. Jag går nu hem och talar med drottningen, min hulda härskarinna.

Valdemar grep fatt i hans arm, men släppte den lika hastigt.

-Alltsammans är ingenting, sade han och gick ensam inåt skogen.

Några getter beskådade honom klokt och nyfiket från ett stenrös, men de tuggade och tuggade liksom hästarna i stallet, och harmsen ämnade han jaga bort dem. Då fick han höra porlet av en bäck. Han hade aldrig hört en bäck ljuda på det sättet, ty en mänsklig röst blandade sig sorgset bedjande med vattnets sång och härmade den med stigande och fallande klagan. Han böjde sig in över en mossig algren, men den var murken och föll brakande i vattnet. Därigenom blev det en öppning mellan kvistarna, och han urskilde en sliten getskinnströja. Den var alldeles för stor åt den, som bar den, brusten i sömmarna och fläckvis utan ragg. Småningom letade han också rätt på ett ansikte med kort rakt hår. Det var Yrsa-lill, vallkullan med de små fötterna, som voro röda om hälarna men vita ovanpå och på sidorna bruna som gammalt elfenben.

Hon vände på huvudet men utan att avbryta sången, ty hon höll på att offra till bäcken för att få ymnigt med dricksvatten åt getterna. Då och då beströk hon ett bröststycke med honung och kastade det i vattnet. över knäna hade hon ett spjut för att kunna försvara sig. Han trodde också på den goda vattenanden och vågade icke störa henne med någon halsning. Då hon hade sjungit slut, kastade han en liten silverring i virvlarna. Sedan gick han fram och lade armen om hennes axel och satte sig ned bredvid henne lika oöverlagt som ett barn bredvid ett blomsterstånd.

Hon böjde sig litet åt sidan, men icke av blyghet, utan därför att hon var rädd att fläcka ned hans dyrbara kläder.

-Vänta litet, sade hon sömngångaraktigt och stilla. Jag är klibbig på fingrarna.

När hon hade tvått händerna, satte hon sig till rätta igen lika allvarsam som förut och följde med sina yrväckta ögon bläddrorna, som seglade förbi och lindade sina pärlband om stenarna.

Hon tänkte varken gott eller ont om honom, ty hon hade ingen kunskap om något annat än det, som hon dagligen såg med sina ögon. Och det omgav henne töcknigt och tyst och obegripligt som en dröm. Hon hade hört, att det var han, som hade tagit henne ur den mörka graven och givit henne åt vallkullorna, och hos dem hade hon levat. Under tröjan bar hon ingenting annat än en trasig skjorta. Hon hade aldrig fått en hel dräkt, aldrig ätit vid ett bord, aldrig sovit annat än i hö eller halm. Hon visste ingenting om världen, varken om den var två dagsresor lång eller tusen. Hon visste bara, hur man vallar getter. Hon brukade sitta på tuvan som en brun stubbe utan att hitta något särskilt att grubbla på, vemodig snarare än glad, men aldrig heller verkligt bedrövad. Ödemarken skrämde henne lika litet som de tassande eller flygande skogsväsen, i vilkas sällskap hon levde sitt ordlösa drömliv. Valdemar talade icke, men han satt ändå kvar.

-Kom, jag är hungrig, sade hon långsamt och reste sig som en sömngångerska från mossan.

Hon gick framför honom till en liten skogslada, som låg på en glänta, just där solen sken in mellan grantopparna. Taket var hopsjunket i mitten, den bräckliga dörren hängde halvöppen, och över askhögen inne på golvet surrade en sista sömnig hästfluga.

Yrsa-lill gjorde upp eld. Han steg in till henne med huvudet

tillbakakastat, som om han nu först beträtt sitt rätta rike, där han endast behövde befalla för att bli lydd. Hon kokade något i en kittel, och när allt var tillrett blåste hon i en pipa av ben. Rop svarade från olika håll, och skogsgångarna, som Valdemar hade tagit till livvakt, men som alltid lågo ute på jakt, böjde grenarna åt sidan och stego fram med sina bågar och kastspjut. Gistre Härjanson kom efterst med en liten harpa hängande på höfterna och hornet Månegarm i ett snöre över andra axeln. Alla satte sig med Valdemar omkring kitteln.

-Den natten, då jarlen dog, begynte Gistre, stod hornet kvarglömt på trappsteget till hans sovstuga. Då tog jag det åt Yrsa-lill. Hon skall räcka oss det, när vi spisa hos henne på jaktdagarna. Men ännu har hon ingenting att fylla det med, herre.

-Jag skall skicka ned mjöd till er, svarade Valdemar, och skålar och fat och de präktigaste kläder åt Yrsa-lill.

Gistre tog i hans hår.

-Yrsa-lill ser på ditt mjuka gullhår, herre, sade han med en lång suck. Mina tunga, svarta flätor skrämma henne bara. Skogen är hennes mor och skogen är din. Tag henne du. Vi skola nog viga er samman, när det blir mjöd i Månegarm Jag har tiggat och bett henne att följa mig bort på stigarna för alltid, men hon är rädd för mig, hon som de andra. När jag kommer i stugdörren, skrika barnen och kvinnorna ropa att min svarta kåpa är ett stulet bårtäcke... och det är min fröjd, kung Valdemar! Så skall en folkungagycklare hälsas. Jag ville vara en lokatt hellre än en människa, bara för att få leva i skogarna och skrämma. Sitter jag ibland och gråter, när jag ensam rör strängarna, då är det för att jag hör Yrsa-lill vid båcken.

-Ni vallhjon, ni fria människor, sade Valdemar med armen räckt åt Yrsa-lill, som låg på knä och blåste i glöden. Jag skulle ha varit lyckligare, om jag blivit en av er. Var jag ser en trashank, som knyter handen, tror jag, att jag möter en hjälte. Jag tycker om din solbränna, Yrsa-lill, och alla de tusen många små vassa barr i din tröja

som sticka mig. Varför lever jag inte med er om somrarna och ligger om vintrarna och sover på ugnskanten !

Gistre sprang upp. Han kastade tillbaka sina bandvirade flätor, och spelande på harpan ropade han:

-Till oss hör du, Valdemar. De utstötta och förtappade behöva en konung. De behöva honom hos sig i de långa nätterna, då barnföderskorna skrika från skullarna och benknotorna klappa i galgarna. De behöva en konung, som går framför dem på vägen till helvetet. Si, nu är den konungen oss född av folkungasäd, hosianna!

Harpan fortsatte att ljuda till lekarens dystra stämma, och det blev ingen jakt den dagen.

Sedan lät Valdemar hämta från jarlagården allt, vad han hade lovat, och småningom blev han själv förtrogen med var stig. Om dagarna var Yrsa-lill fortfarande getpiga som förr, men när det led mot stjärntändningen, tvådde hon sig och prydde sig med hans gåvor för att vänta honom. Om hon nyss stigit ut ur berget, skulle hon icke kunnat glimma av fler smycken. Men det var icke med den dräkten, hon hade tagit honom fången, och han satt tankspridd och såg på hennes drömlek med sina soljor och glaskulor.

Under tiden stod herr Svantepolk ofta och väntade uppe i jarlagårdens svalgång. Ju senare det led, dess blidare klarnade hans smala ansikte.

-Valdemar har då stannat i skogsensamheten, tänkte han, för att begrunda mina ord och under betraktelser vårda en ren och himmelsk kärlek. Säll och stor blir nu hans väg. Varsamt vill jag tala med drottningen, så att hon får en rätt syn och vi alla kunna glädja oss. Låt gärna bli att förtro dig till mig, min unga konung. En viss beslöjad glans brukar vara rätta tecknet på pärlans äkthet.

8 Kapitel 8.

Adventsfastans fridstid var kommen, och kvinnorna blevo mörkrädda, när de skulle stöpa ljus både för jarlens grav och för julbordet. Jutta räknade med tummen dagarna framåt på runstaven ända till solhjulet, som var luciadagens märke. Hon skulle bli luciabruken, eftersom hon var den fagraste, och med gnidsten och blekt vax glättade hon i god tid en vit skjorta, så att den blev slät och glänsande. Hon ville ibland fråga småtärnorna om Valdemar, men då blevo läpparna stela, och hon kunde ingenting säga.

Äntligen kom så lucianatten, årets längsta, då världen stannade i sin gång och korna talade till varandra med gumröster och de döda vände sig på kisthalmen. De lyste och flämtade vid källor och bäckar, där vallhjonon dränkte kattor och hällde blod i vattnet.

Vid midnatt stod Jutta vit och utklädd. Vettskrämde satte småtärnorna på henne lingonriskronan med de nio vaxljusen, som runno och aldrig ville stå rakt. Under tiden brydde de henne med, att de snart skulle få kläda henne till verklig brud. Småningom förde de henne sedan framåt mot den kungliga sovstugan. Men de kröpo ihop omkring henne med armbågarna över huvudet, rädda att till och med dörrstolparna skulle sträcka sig efter dem och sticka ett hårt träfinger i flätorna.

Valdemar satt upprätt i bädden bredvid den sovande drottningen med en duk om huvudet och naken ända till täcket. Först bländades han av ljusen. Men han hade legat vaken och undrat på, om det verkligen skulle bli hon, som kom med kakorna och mjödet. Det föreföll honom med ens, att sagan i skogen hade varit en plågsam mardröm, full av trasor och ohyggliga skratt. Han bredde vänligt och broderligt ut armarna mot ljusbärskan. Småtärnorna sköto henne framåt, men hon ville icke gå utan stred emot, fast hon kände sig stolt och nöjd över att han hälsade så gott på henne. Som han satt där, tyckte hon, att han liknade det vänaste beläte af frälsaren.

-Men så bjud honom då hornet, viskade småtärnorna och lyfte upp hennes arm.

-Kan du förlåta mig! viskade han och böjde sig fram, så att han kunde nå hornet. Är du ännu gramse på mig ?

Hon bara skakade på huvudet, utom sig av förlägenhet, men då begynte ljusen att vackla, och hon grep hastigt om kronan. Och så tryckte hon sig baklänges in mellan småtärnorna, till dess hon kom ända ned mot dörren. De måste gå fram och hämta hornet.

Så snart hon fick det i händerna, satte hon hälen utanför tröskeln och vände sig försiktigt om för att icke snava i trappan.

Men sedan blev hon genast tryggare. När hon kom ned till Magnus i härbärget, satte hon sig utan att brådska på kanten av sovlådan.

Han satt också vaken på sitt bolster, men han var brun och ful och mager och mötte henne med en skarp blick.

-Var konungen hemma i sin bädd? frågade han.

Hon blossade upp, men hjälpte honom beredvilligt att stödja under hornet, medan han drack.

-Var annars! svarade hon.

Magnus ryckte tillbaka armen, ty en vaxdroppe föll på den från ett av de sneda ljusen och sved häftigt. Han plockade bort vaxet, och en liten grå blåsa hade redan svällt upp.

-Det är en spådom, sade han mörkt, att när av vårt ätteblod en gång någon blir född, som älskar en vaxdroppe mer än en pärla, skall det ske stora under i den mannens eller kvinnans hjärta. Jag fruktar, jag fruktar, att det länge kommer att töva till den stunden.

Hon satt kvar och vilade ena handen över locket på hornet liksom med en önskan att få fortsätta att tala med honom. Småtärnorna blinkade åt varann, men han lade sig ned, vänd inåt väggen, och drog upp fårskinnsfällan över skuldran.

-Jungfru, sade småtärnorna, det finns också andra, som vänta på dig.

Då steg hon upp, fast det syntes, att hon hade något på hjärtat och helst skulle ha stannat ännu en stund.

Hon följde dem utefter bänkraderna, där det ibland låg ända till två eller tre män i samma bädd. De reste sig, plirade mot det strålande ljushelgonet och fingo sin kakbit och sin klunk. Sedan kröpo de lika hastigt ned igen, ty det rädde en fruktansvärd köld.

När hon blev färdig med de sista, lyfte småtärnorna av henne kronan och gingo bort med den för att ställa den på julbordet. De andra fortsatte att leda henne framåt sjungande. Men sången gick oupphörligt sönder och de skrattade och smusslade, ty nu kom det betydelsefullaste, som de hela natten hade längtat efter men också fruktade mest.

De ledde henne över gårdsvallen till bryggstugan. Där ställde de upp sig i en vid ring och smällde i händerna.

Dörren var halvöppen. Den vigaste klättrade upp på det låga taket och ryckte halmen ur ljusöppningen. Det var alldeles skumt omkring dem och

ännu mörkare inne i bryggstugan. Där syntes ingenting, varken fat eller spann. Endast det nyss färdigbryggda julmjödet blänkte i sitt kar som en rund stålsköld. Vems ansikte skulle de nu få se, när de gingo in och böjde sig över karet? Vilka syner sutto hopkrupna i mörkret under mjödskummet och väntade på att få visa sig i framtidens töckniga ljus? Var det bredaxlade kämpar eller rödkindade svenner? Eller var det kanske tandlösa och skalliga gubbar, som belåtet grinade mot sina blivande stackars kärester? Vem kunde råda över kommande öden, vem visste något!

Jutta gick in först. Hon lyfte slöjan åt båda sidorna och intade sig framåt över den spåkraftiga vätskan.

När hon sträckte sig för långt fram, skymde hon de speglade stjärnorna och drog sig tillbaka. O, hur saliga och klara tindrade de icke på fästet!

Blåddror susade hela tiden på ytan och blänkte till, när de sprungo sönder. De två största lågo länge kvar och simmade omkring lika skinande som de ögon, den kyska Lucia berövade sig själv och bar till sin älskade för att de ej längre skulle plåga honom med längtan. Men när Jutta försökte att se in i dem, spottade de ett kallt stänk på hennes haka som onda andar och försvunno. Hon tyckte, att mjödet kvälde upp från bottenlösa djup, att hon blev yr och föll framstupa genom hisnande hålor ända ned i det svarta källsprångets vidaste grottor, där det tillkommande virrade fram ur de ilande bubblorna. Hon kände, hur tänder beto sig fast i hennes kinder och gnisslade, att hon skulle vissna och bli skrynklig med ådrorna utanpå huden och krokiga naglar. Men det visste hon förut, och det brydde hon sig nu icke om. Hon hörde, hur hennes egen likkista blev igenspikad om henne. Men det skulle dröja länge till dess, och vad hon ville veta, det var bara, att kistan icke var vit, att det icke var en gammal jungfru, som svennerna buro till graven. Betydelselöst avlägset blev allt för henne utom den fråga, som viskade ur vart pulsslåg. Vem skall jag få älska? Det var livet, det var det enda, som hon kunde tänka på. Var bodde han, varifrån skulle han komma? Och hade han ett gott leende? Allt jungfruligt och oskyldigt i hennes väsen jublade den okände till mötes som harpspel, allt vackert och ömt, allt, som hon hade drömt om lycka och om ära inför människor. Nu såg hon, nu såg hon! Var det icke ett ansikte, som långsamt började att klarna fram?

Småtärnorna fortsatte hela tiden utanför dörren sin sång till Lucia, som hjälpte i barnsnöd och kärlek, och i somliga verser kallade de henne Ljusfreyja. För vart ord slogo de ihop händerna, först över huvudet och sedan framför bröstet. De hackade tänder, och de darrande rösterna föllo i sår skärande och vasst som tappade glasskärvor. Än var det den ena, som kom av sig, än var det den andra, som blev efter. Slutligen förlorade de alldeles tråden och stodo bara och storskrattade. Det klang vida omkring i den ödsliga natten. Då försökte de skickligaste att leda de andras sång, och så måste de på nytt taga om alltihop från början igen:

-Säg, säg, vem ger mig fingerguld ? Säg, säg, vems famn skall jag sova i, vems barn skall jag bära ? Säg . . .

-Varför sjunger du inte med, Jutta? frågade en röst, och åter brast sången sönder. Varför svarar du inte, jungfru?

De blevo rädda och sträckte sig in genom dörren. De sågo, att hon icke längre skymde karet, utan att mjödet åter fritt speglade ljusöppningen i taket.

En av de äldre vågade sig ett par steg framåt och trevade i mörkret. Hon stötte mot kittlar och bänkar. Slutligen hejdade hon sig.

-Vad har då skett? utropade hon. Jungfrun ligger avsvimmad på marken. Men hon håller ännu så hårt om kanten på karet, att jag knappt kan böja upp fingrarna.

En kvävd och grumlad snyftning svarade henne. De andra hörde, hur hon sköt undan en bänk och hjälpte Jutta att komma till sig själv igen och resa sig.

-Hur länge har jag legat så? viskade den svaga stämman.

-Några ögonblick på sin höjd, kära jungfru. Alldeles nyss kunde vi tydligt ännu se dig mot det blänkande mjödet.

-Det hade varit bättre, om ni aldrig väckt mig. Finns det då ingen barmhärtighet bland människor, om det också ingen finns i himmelen !

-Men så berätta då? Vad har du sett, som kunnat så förskräcka dig ?

Jutta vacklade ut genom dörren med den andras arm om sitt liv. Alla ville de taga i henne och hjälpa henne, och de kände, att hon var isande kall.

-Jag måste genast tala med hertigen, stammade hon.

Men då släppte de henne igen, och det blev åter samma yra sorl.

-Hertigen, kittelbotaren... Var det då honom du såg ? Han, som är så svart och ful !

ne ryckte ordet från varann och skrattade över varandras axel, så att snart ingen längre kunde höra någon annan än sig själv.

-Men jungfru... Så betänk då, att han i alla fall är en ridderlig kämpe. Torka du tårarna ... Vi småflugor våga minsann inte surra omkring en sådan storherre... Men har du fått en sådan brådska att genast komma till honom ? Inte går det an, kära jungfru.

-Det är inte, som ni tro, svarade hon. Ni taga alldeles fel. Men han vet mycket, han förstår mycket. Ingen klerk är kunnigare än han. Jag måste tala med en man, inte med en kvinna. Och då finns det ingen rättrådigare.

Småtärnorna voro alltför ivriga att själva få se sin tillkommande för att vilja strida med henne, utan de skyndade sig på nytt att ställa upp sig i ring.

-Männen ha redan klätt på sig och gått till morgonvarden, sade de. I natt dukas den ju tidigt, och vi hörde dem nyss på gårdsvallen... Men gå du och se efter. Hertigen brukar visst inte trivas rätt väl vid kungsbordet utan kommer gärna så sent som möjligt.

Handklappningen och sången begynte igen. Hon hörde den glada leken bakom sig, medan hon gick till härbärgat.

Magnus stod ensam vid elden, insvept i den långa sorgkappan.

-Männe det redan är tid att rida till mässan? frågade han och såg upp. I natt gal ingen hane.

-Vi kvinnor ha varit nere och sett i julmjödet, svarade hon utan att akta på hans fråga. Du är en lärd herre, Magnus. Ofta har jag känt lust att tala med dig, och nu är jag kommen. Giv mig nu också ett ärligt svar. Kan det verkligen betyda något, om man tycker sig se ett ansikte karet ?

Först kände han knappt igen henne, så blek hade hon blivit, och nu, då inga ljus brunno, kom den vita skjortan henne att likna ett andeväsen.

-Man ser den, som man mest har i tankarna. Därför kan det betyda ganska mycket. Det bräcker upp hjärtat som ett äpple, och kärnorna falla i handen.

Han slog kappan åt sidan och värmdde händerna över elden. På det sättet stod han en stund och tycktes vilja tvinga sig att ej säga något vidare.

Hastigt tog han ett par tre steg framåt och stannade framför henne med genomborrande ögon.

-Stackars, stackars barn, viskade han. Du, som vat ämnad till drottninglycka och en blid ålderdom ! Var det honom du såg ?

-Vem? Jag har ingenting sagt.

-Vem, frågar du. Liksom såge jag inte själv också just samma man både dag och natt ! Jag må blunda, jag må sova, ändå ser jag honom.

-Du?

-Det, som lockar mest, det ser man antingen man så vill eller inte. Du ser honom som han satt nyss, när du kom i din ljusglans. Jag ser honom med gullkronan på huvudet.

Han grep fatt om hennes arm och skakade den utan att vilja släppa sitt tag.

-Misstror du mig också, du som de andra?

-Då stode jag inte här godvilligt.

-Nej, gå inte ifrån mig. Du är oskyldig och ung. Bara till en sådan människa kan jag tala. De andra skulle korsa sig-och förråda mig. Vi äro i samma nöd, du och jag. Vi ha ingen att förtro oss till. Bara till varann. Du, som inte vet av ont, du skall höra mig. Det var en välsignad stund, då du kom Jag kan inte längre tåga. Jag måste tala till ett levande

väsen, som kan höra, inte bara till väggar och tak. Jag kan inte längre hålla orden tillbaka. Håll fast ormar ! Krama, nyp, krossa-ändå rinna de ut mellan fingrarna! Det enda, som stannar, det är deras bett. Heliga moder, har jag då blivit till sådan smuts !

Han talade upprört och fort, men när hon såg den starka mannen så söndersliten, blev hon själv lugnare. En känsla av medlidande lockade henne att vänligt och barnsligt se upp mot honom. Det föreföll henne naturligt och riktigt, att han sökte ett ögonblicks lisa just hos henne, fast hon icke fick någon mening i hans ord. Han hade ju sagt, att de båda befunno sig i samma nöd. Hon tyckte, att det var på en gång både osant och sant.

-Vad ont har då Valdemar gjort dig? frågade hon osäkert.

-Vet du, vad det är att vilja bära en skinande rustning, när hundra fingrar så länge smyga sig över den för att känna efter rostfläckar, att den till sist inte längre är blank? Det är misstro i vart handslag, som jag får, var hälsning. Den misstron vållar, att jag till sist blir den värd. Vet du, vad det är att få gå överksam för en dåres skull ? Jag säger en dåre - inte en elak, som lägger gift i mjölken åt sina hundar och skär öronen av sina hästar, utan en tio gånger farligare, en godhjärtad och solögd dåre, som vill alla väl, sig själv också. Han begår dårskaper med ett så segervisst leende, att vi andra nära nog måste fråga, om det är vi, som äro dårarna... Men tyst ! Är det någon, som lyss på oss ?

-Det är bara ekarna som rassla mot taket.

-Du har rätt. Jag borde ha känt igen det ljudet, det enda svar, som natten brukar giva mig, när jag ligger vaken och talar till de tomma väggarna... Knappt ha några höstdagar gått efter jarlens död, knappt ett sextal veckor, och redan är förvirringen här. Bönderna betala inte sin avrad, prästerna utfå inte sin tionde, och jag får inte lagfästa hälsosamma straff. Till allt svarar Valdemar: Benåda, benåda; i mitt land äro alla fria ! Var hans röda mantel fladdrar förbi, upphör det allvar, som väl ändå borde råda, där husbonden nyss låg på bår. Och då vaknar och gnager här inne i bröstet det gamla onda, som jag försökt att skyla och

läka med gärningar och inte själv tro på. Det har jag försökt ända sedan jag var ett litet barn. Ack, inte heller då kunde jag någonsin vara glad. Du är ung, du. Jag har aldrig varit det. Föddes här inte tusen och så tusen igen, somliga nere i fattigdomen, somliga uppe i lyckan ? Men mot en enda var Gud så huld och så grym, att han lät honom födas en knapp lillfingersbredd nedanför toppen, nedanför den högsta lyckan och härligheten. Vad vet du om kval, lögn och lumpna kval - och de äro de enda, som ingen står ut med att bära! Eller har du känt den avund, som förvandlar själva solen på himlavalvet till en mögelfläck och kommer den bästa mat att äckla på tungan? Skäms, barn, att stå kvar här och inandas en sådan vämjelse. Gå med din jungfrudom till konungen. Allt är hans. Åt honom fagra ord. Vad han än finner på, svarar folket bara: Vår gode konung! Han väntar på sin unga fränka. Gå nu, men torka först över läpparna med ärmen, efter du så länge har stått och talat med mig. Han kunde annars tycka, att du har fått en okysk smak. Det kunde misshaga konungen... Eller har han vant dig, att du skall smekas först, innan du går din väg? Anej, den syrliga äppellukten från ett så ungt väsen har alltid plågat mig. Det är bäst, att du går.

Hon hade ryckt upp den stickade vanten ur gördeln. Ibland snodde och kramade hon den och ibland slog hon med den på kjorteln.

-Gå skall jag nog, svarade hon, fast hon vart ögonblick fruktade att falla raklång på marken liksom nyss vid mjödkaret. Gå skall jag nog, Magnus, men inte till din broder.

-Det ena först, det andra sedan. Allra först skall du gå in i salen. Och till var och en, som du får med dig i en vrå, skall du säga: Vakta er för hertigen, nu vet jag hurudan han är. Vakta er!

.. Gör mig den välgärningen, och du skall nästa natt sova gott. Frälsad skall jag känna mig från den stund, jag blir förrådd och släpad ut och pinad till att ropa högt, högt för alla: Ja, jag är falsk, falsk i brodersvänskap, falsk och smygande i mina raka och stolta steg... Hur kan världen ändå hänga hop med så mycken falskhet bakom de fasta handslagen .
. . ty lika falska äro de andra ? Ärliga äro bara de solögda dårarna.

-Du talar för högt, viskade hon och drog om sig armarna, som under hårda slag. Men då höjde han rösten ännu mer.

-För några aftnar sedan såg jag Valdemar krypa ut mellan spjälorna i svalgången med vänstra skon sönderriven och klättra ned. Jag visste, att i en skogslada satt en vallkulla och väntade på honom, utklädd i dyrbara kläder och med ett litet hov av drickande skogsmän. Är detta landets husbonde? frågade jag. Valdemar, i ett sådant läge hoppas jag slippa att någonsin behöva visa mig. Men vad svarade då Valdemar? Därtill har du inte mod, broder, sade han... Nu tror jag att jag fick färg i dina kinder, fränka. Din mun står öppen, som om du talade stora ord, men du säger ingenting. Och dina ögon krympa ihop och bli alldeles röda. Skynda dig nu härifrån! Ungdomen tänker inte på annat än det, som är okyskt, men det okyska är mig emot. Var sitter då detta ständiga begär, i blodet eller baktill i huvudet som en snurra av gnistor? Jag vill att mina tankar skola vara vita och snygga som nytvättat garn. Jag vantrivs i unga kvinnors sällskap. De kunna inte se på en man utan att undra, hur han passar till brudgum. Rör mig inte, fränka, släpp mig! För ett ögonblicks lindring har jag stått här. och förött din själs oskuld. De kroppsliga spillrorna lämnar jag åt konungen.

Hon vek baklänges ifrån honom, halvkvävd av gråt.

-Hur vågar du, hertig? Aldrig har någon talat till mig som du! Gud hjälpe mig att snart komma bort från Folkungarna!

-Tag det inte så illa. Bara inga tårar. Jag trodde, att jag var en hövisk man, som förstod att skicka sig inför en ädel jungfru. Men inte heller det var sant. Jag vet inte, vad jag har sagt. Jag vet bara, att jag höll på att kvävas och att jag andades in liv, när jag fick kasta allt ont ifrån mig i en ren luft, där det inte kunde fortsätta att leva. Stackars lilla vita fjäril, hur kom du hit in i folkunganästet? Ingenting ont får ske dig. Visst måste du härifrån. Inte en dag längre får du stanna. Jag skall hjälpa dig, jag skall... Men vi äro oförsiktiga, Jutta. Nu hör jag något annat än rasslet av ekarna.

Sporrar klingade på tröskeln, och herr Svantepolk stötte snön av fötterna

och steg in. Bakom honom slingrade sig en lång rad av bloss över fältet bort mot den upplysta kyrkan.

-Måltiden är slut, begynte han med en förbryllad blick på Jutta. Det är tid att rida till mässan.

-Vi ha haft ett allvarligt samtal, jungfrun och jag, svarade Magnus, och nog märker jag, att hon ännu är vred på mig.

Jutta betänkte sig. Så blev hon lugnare och drog på sig vantarna.

-Mycket har jag inte förstått av det, som du sagt, svarade hon ännu en smula tvekande. Inte heller kan jag mena, att en riddare får tala så som du nyss. Men vred på dig? Nej, Magnus, jag är uppriktigare din vän, nu då jag går, än då jag kom.

-Så fick jag då äntligen en gång ett hjärteord! utbrast han och strök i luften över hennes huvud. Det måste barnaläppar därtill. Nu är jag stark, nu är jag trygg igen. Hör på, herr Svantepolk ! Jungfrun måste härifrån.

Herr Svantepolks milda och irrande ögon ljusnade.

-Klokt sagt, riddare. Det har länge varit min tanke. Jungfrun måste härifrån, långt härifrån, måste i kloster, så att kärleken på ömse håll kan få fortsätta att brinna med den rätta klara lågan. Ack, vad livets vår är rosig med all sin kärlek ! Och den kan leva, riddare, den kan leva ännu under ett vitt hår som mitt.

Magnus rynkade pannan.

-Men Valdemar, svarade han avbrytande, vad skall han säga ? I nödfall få

vi föra bort jungfrun på hästryggen i lönn. Vi skola rädda dig, kära, älskliga barn. Men först gäller det att bygga en klok plan. Det blir vår sak, herr Svantepolk. Jag förstår, att jungfrun nu längtar till mässan och de sköna och heliga sångerna.

9 Kapitel 9.

Fast döden var i huset, tog julstöket ut sin rätt med ett stimmande av röster som över en myr, där flyttfåglarna hålla på att samlas. Sjutton baner blevo uppsatta i salen. Från takbjälkarna hängde kransar med ljus, och väggarna blådrogos med bonader, på vilka Birger Jarls snäckor styrde fram över havets krusningar med korsfanor och spjutbärande manskap.

Allra sist dukades julbordet. Utefter yttersidan uppradades husets dyrgripar och minnen. Där blänkte den bågare, som Snorre Sturlasson hade förärat lagman Eskil, jarlens frände. Ännu fylldes den var julnatt med mjöd för att till den isländska skaldens hågkomst räckas åt den bästa sångaren. Där stod den simpla tennskål, ur vilken Birger Brosa en afton bespisat en landsflyktig och trasig skogsgångare, som sedan blev Norges konung och hette Sverre. Och mellan de enkla, av tiden ofta anfrätta minnesklenoderna glittrade kannor och skrin och guldkronor med pärlor och stenar.

Men nu blev det muntert på gårdsvallen, ty kvinnorna kommo med julbaket. De strödde mjöl i luften för att skänka jorden fruktsamhet och omfamnade träden. När de blevo synliga i dörren, fylldes den vida salen av mjölskyar och kryddluft. Till och med drottningen hade förkläde och uppkavlade ärmor. På ett bräde bar hon framför sig den solrunda såkakan, som sedan skulle gömmas i kornkätten och vid såningstiden klyvas med plogbladet. - Sol, sol, lys på oss för Guds kärleks skull ! s jöng hon och satte såkakan mitterst på bordet, ty den var det heligaste skådebrödet och bakad med mjöd och månbelyst rimfrost till god årsväxt. Men när blev det icke god årsväxt på det rika Bjälbo ?

Under tiden byggde de andra kvinnorna hela små tempel av bakverk som voro prov på deras olika skicklighet och ofta hälsades med ihållande bifall av männen. Offergalten, som svearna fordom blotade under dyster sång, svällde

rund och degig på sina korta ben, och den sturska och strittande hanen, som Jorgrimmes döttrar tillbådo med pannan mot ljungen, stack upp sina två rödfärgade fjädrar ur en ring av andra mindre bullar, som föreställde hönor och kycklingar. Men under bordet sattes ett fat med mat åt de döda. Allt hade genom åldrarna följt Folkungarna och förändrats med dem och hörde ihop med dem liksom deras kläder. Vandrare och andra främlingar, som i mängd samlades nere vid dörren, hade mycket att se på och fråga om.

Men Jutta var oglad, och hon kände, att konungen icke tog sin blick från henne. Han gick mitt i kvinnoflocken, där han trivdes bäst. De ystra Algotssönerna och andra unga karlar klättrade däremot upp på taket och lade sig kring rököppningen med långa spön för att taga mot julbocken.

Han lät heller icke vänta på sig utan kom snart inlunkande och stångade kvinnorna i knäveckan, så att de satte sig med en duns i halmen. Över ögonen hade han en blodfläckad bindel till tecken, att han var blindad liksom hela jorden under midvintermörkret. Men han såg ändå rätt bra genom gapet på den skråpuk, som var bunden över huvudet. Han liknade också snarare ett vilddjur än en bock. Ibland stack en röd hand fram mellan de förfärliga huggtänderna som en tunga och rackte färskas gottar åt drottningen eller den, som han annars särskilt ville gynna. Ju drumligare han betedde sig, dess oftare flög det tysta, snabba folkungaleendet utefter bordsraderna, där de äldre redan hade bänkat sig. När han slutligen reste sig på bakbenen och rent ut beskyllde de vackra bagerskorna för de otillbörligaste saker, skrattade den saktmodiga drottningen, så att hon måste torka sig i ögonvrån. Men så tog han ett stångande språng fram mot konungen och öppnade på käftarna och viskade:

-Herre, var på din vakt! De tänka stjäla från dig det käraste du äger.

Valdemar böjde sig över honom.

-Fort, fort, säg ut! Vad menar du?

Lekarens hand kom återigen ut ur gapet, men försiktigt och hastigt.

-Här har du min julgåva. Göm den raskt! På den kan allt bero.

Valdemar kände, att han fick något tungt och kallt mellan fingrarna, och det slamrade, när han stack det under manteln. Han ville fråga något, men bocken rullade utåt golvet, träffad av väl tjugu spön från rököppningen i taket. Där uppe lågo männen och försökte att stöta omkull honom, och så ofta det lyckades, upphävde de ett skri. Det snögade starkt. Ibland måste de resa på sig och skaka av snön, som då föll i stora tappar ned över kvinnorna. Men de voro glada däråt, ty det betydde, att de skulle bli fruktsamma och få många barn.

Till sist blevo männen så heta, att de hissade sig ned för att bättre komma åt bocken. De började att sticka och slå honom med sina spön, så att det svor och vrålade under pälsen.

Valdemar granskade därvid under sin mantel den besynnerliga gåvan och fann, att det var en järnring med stallnycklarna.

Genast, utan att han behövde höra något mer, vaknade en aning hos honom. Men varför kom man då icke öppet och frågade honom, om Jutta fick resa ? Därför att man på förhand gissade hans svar och ville föra bort henne i smyg. Nej, det skulle icke få ske. Aldrig hade han funnit henne mer intagande, mer nödvändig att ha i sin närhet än just nu, då han fick upp ögonen för att hon snart kunde vara borta. Med förskräckelse såg han, att kvinnorna togo sina korgar och bräden för att åter begiva sig ut och gå till julbadet. Och dit kunde ändå ingen man få följa dem. Jutta var den sista, som gick. Han sträckte ut handen efter henne. Men för att hastigt giva sin åtbörd en annan mening, vände han sig inåt den larmande salen, där bocken halvt ihjälslagen låg i halmen.

-Håll upp, jag tål inte att se blod! sade han.

-Få vi inte efter gammalt gott bruk piska karlen ur pälsen ? undrade männen och sänkte sina spön. Det är ju bara en lekare.

-Trotsa inte mina önskningar alltför mycket, svarade han och hjälpte själv den hopkrupna stackaren på fötterna.

-Den här gången fick jag för mycket, stönade Gistre under sin förklädnad. Men du är god, du har hjärta, herre. Nog är jag en förtappad usling, men för dig kunde jag gå i döden... Du har väl nyckelknippan?

-Jag har.

-Låt inte kvinnorna stanna för länge i badet.

-Vad kan jag göra däråt?

-Husbonden kan, vad han vill.

En sådan oro överföll Valdemar, att han ej längre kunde dölja den, och han hörde icke, hur hårt han själv talade. Han hörde bara ur det orediga sorlet, att herr Svantepolk kom in och ordade om en försvunnen nyckelknippa och om att hästarna måste ha rikligt med foder på julnatten.

Kvinnorna hade emellertid bråttom att hinna över den mörka gårdsvallen och stänga in sig i badstugan. Det var de äldre, som skulle två sig först. De kastade av sig kläderna och klättrade upp på de heta lavarna, under det att de yngre buro fram vattnet. En nästan ogenomtränglig imma fyllde rummet. Där den delade sig, syntes magra ryggar och gropiga halsar - förvissnade somrar, som snabbt höljdes i barmhärtigt töcken. Högt uppe under taket sträckte sig ibland ur skyarna en brun arm efter en kruka, som hade för i natt till och med rymderna befolkats av brinnande och försmäktande osaliga. Det forsade och stänkte, pallar gnisslade mot golvet, upphettade stenar begötos med vatten och fräste, och vid pannmuren

sjöd det och dånade. Drottningen satt på en bänk mitt i rummet, och Jutta höll på att häkta upp hennes smycken.

-Mycket kär borde du ännu vara för din herre, efter du är så fager, sade Jutta och lyfte halsbandet över hennes huvud. Jag vet knappast, om jag skall giva priset åt dina axlar eller åt dina händer, som i afton äro så mjuka och vita av mjölet.

-Jag är kanske inte den jag borde vara för honom, svarade drottningen. Men varför går du själv så modlös och hågsjuk, när alla äro glada?

-Syster, sade hon efter att en stund ha stått och flyttat bärnstenspärlorna som kulor på ett radband, jag längtar hem igen till mitt land.

Drottningen smålog vänligt och strök henne om den fuktiga kinden.

-Börjar du också att sörja dig blek för Valdemars skull ? Snart finns här visst inte en kvinna, gammal eller ung, som inte sitter och ser efter honom med rödgråtna ögon.

-Och därom talar du så lugnt?

-Så stolt kan du säga Jag förstår er alla så väl. Och inte kan jag missunna Valdemar något. Jag är törstig, syster. Räck mig ett horn mungått.

Jutta gick bort till karet och fyllde ett horn åt drottningen, men hon drack bara helt litet.

-Ett dåligt skött badöl, sade hon. Det har stått här inne och blivit

varmt. Småtärnorna skulle ha lagt is i det. Hjälp mig nu av med skorna, och le mot mig som förr. Du har redan blivit så mycket för Valdemar, att hans glädje skulle vara borta den dag han inte längre hade dig i sin närhet. Var glad däråt.

-Jag vill inte stanna i folkunganästatet, jag vill inte.

Drottningen lyfte foten i hennes knä.

-Och jag säger dig, Jutta, att bleve Valdemar lyckligare med dig, skulle jag svälja min skam och avstå min rätt, om kyrkan det tilläte. Så uppriktigt önskar jag honom all timlig lycka. Nu är det omöjligt. Kyrkan tillåter ingen att taga sin hustrussyster. Det medför fredlöshet intill döden och straff i evigheten... Men vänta, Jutta! Vad är det för bultande på dörren ? Bommen är väl försatt ?

Rop och buller hördes, och det lät som ett handgemäng. Det bultade häftigt och ihållande med något, som klingade som järn.

-Låt upp, låt upp. Jag befäller det! ropade en röst.

Det var Valdemars, men på samma gång hördes hertigens stämma djup och darrande.

-Den man, som bryter sig in i kvinnornas bad, slutar med att också tränga sig väpnad in i kyrkorna. För honom finns inte sed och helgd. Det är inte längre min broder, som står framför mig. Det är en vettvilling.

-Inte så strängt, hertig, medlade herr Svantepolks mjuka flöjtröst. En förälskad blir alltid en vettvilling inför den kloka och kalla. Och du, Valdemar, tro mig! När jungfrun väl är i kloster, skall lyckans sångfågel bygga bo i era hjärtan. Nunnedoket, det är kärlekens bästa brudelin.

-Ni ämna föra bort jungfrun, medan hon låtsas att taga julbadet, ropade Valdemar med larmande vrede. Ni tro mig blindare än jag är. Jag vet allt. Kanske håller hon där inne på att kläda sig till färden. Eller har hon redan smugit sig ut? Så sant jag lever, hon skall stanna! Låt upp, kvinnor, låt upp!

Nyckelknippan dundrade på dörren, och de solstungna trästyckena begynte att falla sönder. Först var det bara ett, som gav efter, sedan ännu ett. Men slutligen blev hålet så stort, att han kunde sticka in huvudet i den vitimmiga badstugan och räcka sig ned till bommen. De andra männen-några av dem hade förglömt sig ända till att draga sina svärd - vände sig bort för att icke fläcka sin heder med att ha stirrat in i kvinnornas bad. Uppe på lavarna gömde sig de forvissnade somrarna i sina skyar, och suset från pannmuren överröstades av gummornas rop och förbannelser.

Valdemar såg ingenting annat än Jutta. Han gick rakt fram till henne och grep henne så besinningslöst om handloven, att hon snyftade till. Utan förklaringar ryckte han henne med sig och ledde henne till salen och ända upp i högsätet. Hon satt hopsjunken och med händerna knäppta. Fast drottningen snart kom och satte sig på andra sidan om Valdemar, kände hon sig lika ensam.

-Arma Jutta, vart har du kommit, är det till onda andar? tänkte hon och sköt ifrån sig det första fatet, ty det var rågat med något, som såg ut som avhuggna händer med bortbrutna naglar. Det var björnramar. Men hon hade aldrig förr sett en sådan rätt, och hennes skygga blick följde fatet, där det gungade fram utefter folkungabänken. De rödhåriga togo ymnigt för sig av vart fat, men de svarthåriga glömde oftast att äta för att viska och skryta eller göra upp listiga köp och byten. Alla tyckte om pälsverk och scharlakansmantlar, och de sutto där som lapphövdingar och lappkvinnor i en jättelik kåta. Den likheten hade de ännu med Ingrid Ulva. Deras ögon runno i den stickande röken, pannguldets glimmade, och ögonvitorna och det snabba leendet blänkte ännu vitare i de sotiga ansiktena. Småningom föll sotet som en mörk snö också över dyrbarheterna på bordet.

Men nu blev flillet inburet, och tjuguharpor begynte spela. Harpbruset fyllde salen och alla hjärtan. De onda blevo goda, de svaga starka, och

ingen tänkte längre på att viska med grannen. Gistre Härjanson, som hade befriat sig från sin bockhamn, steg fram till härdkanten, storväxt, blek, aldrig älskad, alltid fruktad. Åhörarna lyddes icke på honom för att skratta, som omkring andra lekare, utan för att rysa. Dockorna, som han bar i snöret över bröstet, trädde han upp på fingrarna, och sjungande lät han dem så tala till varann. Djävulsdockan och den blodiga mördardockan räckte varann genast handen, men där funnos inga ängelsdockor och inga skyddshelgon utom Sankta Gertrud, som kom för att hämta de döda till sin dystra boning. Leken föreställde en strid mellan djävulsdockan och en ung gosse, som ovetande råkat bada sig i en helig källa och därför blev dömd att dräpas.

Slutligen tystnade både Gistre och harporna, och han vände sig mot högsätet.

-Har jag lekt till ditt behag, herre, sade han, så låt mig nu få min sångarlön ur Snorre Sturlassons bägare.

Valdemar hängde nyckelknippan på bänkstolpen och föll i tankar.

-Förunderligt, förunderligt! mumlade han. Allt vad ni lekare sjunga om, allt som rör oss till medlidande, allt som människorna strida om, det är människofunder. Om de med ens strökes bort, då hade du ingenting att sjunga om. Då hade vi ingenting att gråta över. Då bodde vi i paradiset, lekare.

-Kanske, herre.

Var sena darrade i den hand, som Valdemar hade lagt på bänknappen. Det var som hade femtio år plötsligt ilat förbi över taköppningen och kastat sin aska på hans ansikte i förtidiga veck och fåror. Han satt böjd som en gammal man.

-Då bodde vi i paradiset, upprepade han trött, men på samma gång ljungade det till ur ögonen, så att han liknade sin fader jarlen. I afton får du inte sångarpriset. Människorna kalla en källa helig, och därför måste en gosse dö... Med människofunder sarga vi varann. Men när sågo ni en Folkunge efterskänka något, som han åtrådde ? Res dig upp, hertig, nu är det till dig jag talar ! Fortare, litet ödmjukare ! Böj på huvudet, karl ! Du står inför din äldre broder, din herre. Ännu mer! Nå, svara mig nu, du som är mångkunnig: hur stort värde sätter du på människofunder ?

Hertigen hade rest sig och flyttade på ljuset för att bättre kunna se brodern. Han betraktade honom stelt och drog kappan en smula om sig.

-Hur vill du, att människorna skola kunna bygga sin värld annat än av människofunder? Till och med de evigaste sanningar måste från deras mun låta som människofunder.

Valdemars blick irrade över honom utan ro.

-Så får jag också taga hjälpen från människofunder. Än ligger järnet från Stålberget onyttjat kvar på kyrkvallen. Broder, än kan jag låta smida två fjättrar.

-Också jag kan det... älskade broder.

-Harporna! För all barmhärtighets skull, harporna! ropade de svarthåriga Folkungarna, och guldsöljorna ringde mot bordskanten.

Då brusade åter harpspelet, och över facklorna och den flammande härden tindrade stjärnorna. Småtärnorna stodo vid dörren hand i hand i en lång rad, nyfikna att övertyga sig om, hur det såg ut där ute i julnatten. Några menade sig tydligt se, att de döda redan hade lyft på gravstenarna och tänt mässljusen innanför kyrkfönstren. De tänkte på alla, som de själva förr i livet haft bekantskap med, leksystrar, som de hade trivts

med, ungersvenner, som de hade fått fästegåvor av, och många gamla, som de aldrig hade gjort annat än förtret. Stundvis tyckte de, att de döda stodo mitt ibland dem, ännu mer levande än de levande, bara oändligt mycket förnämare och vackrare och med ett vitt sken omkring sig. Men nästa stund mindes de dem, som de hade sett dem den sista gången, märkta av förgängelsen, och de kommo ihåg, att snart skulle andra småtärnor stå och tänka på dem själva på samma sätt. Och så skulle det gå år efter år, ända till dess ingen längre visste, att de hade funnits till. De släppte varandras händer och smögo sig in igen utmed väggbonaderna.

De sista nätternas av julbestyr fyllda vaka gJorde dock småningom sin verkan. Det var vid pass två hundra människor i salen, men till sist sutto alla askgrå och tysta. Ingen visste riktigt, om han halvsov eller var vaken. Fast det ännu var långt till ottesången, vågade ingen bli ensam. Icke ens Magnus fann sin vanliga trevnad i det öde härbärgets utan stannade hellre vid det orörda hornet.

Valdemar forskade grubblande i st3ärnorna över elden, och hans ögon upplystes av en klar fjärrsynthet, så att han såg ända ned till Rom, där den helige fadren låg försänkt i bön. Var han stannade, träffade han människor, som plågade och plågades och som svarade honom att de icke förtjänade bättre. På galgbackarna flydde häxkarlar och besvärjare med händerna över hatten, för att den icke skulle blåsa ifrån dem. I borgstugorna stodo rövade kvinnor och kokade gift åt sina herrar. Men framför vart kors vid vägen knäböjde riddare och munkar och tiggare och spetälska och snyftade: Du, som led för oss, arma plågade människor, giv oss friden, friden!- Och då klättrade som på hån benrangel ur groparna på kyrkogården och satte sig att rida på klockorna. För vart tims slag under deras knogar blev det rörelse och förskräckelse bland brynjorna och trasorna. Och de sovande sprutto upp från sänghalmen och stammade: Inte så fort med timmarna, inte så brått mot det oundvikliga! Är då detta friden, som vi bedja om ? - Liklukten och rökelsen voro nära att kvävå honom, och han snubblade in i benhus, där djävlna höllo på att slita upp de förtappades bröst och rycka ut de inälvor, som tillhörde dem. De hade grå trynen och liknade ödlor, där de tuggade på hjärtan och njurar, som redan i livet varit förruttnade och nu fyllde dem med ett sådant välbehag, att deras ryggar gingo i vågor. Och han såg sin egen kropp ligga avklädd och blå under deras klor.

Hans mantelsnibb hade stramande fastnat om bänkstolpen, som ville en osynlig makt draga ned honom ur högsätet. Ord, som annars sällan

brukade trivas på hans tunga, växte fram naturligt och sakta, och han knäppte händerna och viskade:

-Kristus min frälsare, varför slår du mig med en sådan fasa?

10 Kapitel 10.

Annandag jul, staffansdagen, skulle hästarna svetttridas, innan man slog åder och lät deras blod spruta som i hästgudens tid. Valdemar stod med nyckelknippan i staldörren bredvid bänken med knivarna och räknade misstänksamt de återvändande springarna. Vitrimmade som träden kommo de i backen, och de långa skuggorna av deras ben ringlade utefter vägen. Det var det friskaste och rosigaste morgonväder, och djur och människor andades lätt och blevo glada.

På en sådan morgon måste det bli en vild ritt. Valdemar hade räknat två och sextio hästar, då de släpptes ut, men han märkte, att det icke nu på långt när var så många i den återvändande flocken. Han kastade ifrån sig den hindrande manteln på golvet framför spiltorna och skyndade upp mot svalgången, där Folkungarna stodo i sina pälsar. Han såg, att Jutta icke längre var kvar bland dem och att också hertigen och herr Svantepolk och flera av de danska småtärnorna voro försvunna. Då han frågade därom, begynte Folkungarna att huttra och stampa och ingen visste besked. Med växande oro ilade, han genom tomma sovstugor och härbärgen och ropade utan att få svar.

Slutligen sprang han ut på fältet, där några stallsvenner ännu tumlade sina hästar, men det dröjde innan han kunde hinna upp den närmaste. Det var den unge Tyrgils Knutsson, som aldrig kunde lockas till en lögn, och han bekände, att en frusadel under natten hade blivit bortburen och gömd i ett dike. Valdemar lät honom sitta av och svingade sig upp i hans ställe med foten i stiglädret. Han förstod, att hertigen med list hade begagnat den stund, då alla hästarna voro ute. Nlen han såg sig villrådig omkring, ty bland så många hovspår i snön var det fåfångt att leta de rätta. Skogen brukade ju dock vara flyktingars första gömsle, och därför lät han den svettiga och yra hästen sträcka ut åt det hållet.

Han hade heller icke misstagit sig. Snart begynte hästen att vädra sina stallkamrater och förde honom till ett mycket upptrampat ställe. Det var för honom ingen obekant stig, ty den ledde till vallkullans lada. När han red in på gläntan fick han se, att där hade flyktingarna stannat för ett ögonblick. Det var elva ryttare, och alla sutto till häst, men frusadeln var tom.

Valdemar drog sitt korta svärd och högg blint in på herr Svantepolk. Det gnistrade och skrällde. Herr Svantepolk sänkte slutligen sitt vapen, medan hans häst strök baklänges och satte sig på hasorna.

-Vid helgonens namn, är det du, Valdemar? Nu har du en annan klang i ditt järn än sist vid dysten. Visste jag inte, att också detta under skulle ske med dig !

Valdemar steg av och ryckte upp dörren till ladan. Gistre Härjanson stod hopkrupen i ena vrån som en svart skugga, men Yrsa-lill höll på att leta fram under höet alla de kungliga gåvorna, alla halsband och guldsömmade kjolar. Hon visade dem för lutta, som satt på kubben.

-Av vem har du fått all den härligheten, vallkulla ? frågade lutta föraktfullt och låtsades först icke märka Valdemar.

Yrsa-lill förundrades.

-Av honom. Av vem annars? svarade hon utan begrepp om blygsel och pekade långsamt och sökande på Valdemar.

-Jag ville själv se det för att kunna tro, viskade Jutta bittert och vände sig från henne. Ingen kan nu förmå mig att vända om. Jag tackar dig, Magnus, för att du visade mig hit, fast tiden var knapp. Låt oss nu fortsätta vår färd.

När Valdemar såg henne i sin närhet, som hon satt där rödnupen av kölden, bröt glädjen fram genom vreden. Fast han varken hade brynja eller huva, glittrade det om honom som från de blankaste stålringar. Hon undvek hans blick, plockade snökulorna från de ludna skinnskorna och gav sig fullt upp att sköta med ligkiltiga ting. I hela skaran tycktes hon den enda, som icke varnade honom, fast han hade kommit med sådant slammer. Han räckte henne båda händerna, men hon såg förbi honom bort i tomma luften och svarade främmande:

-Hertigen försvarar mig. Jag har ställt mig under den mans beskydd, som jag kan akta och ära.

Det skänkte icke en sådan ro åt hjärtat att få de orden utsagda, som hon hade väntat. Under hela ritten hade det rått ett solsken, som kunde göra den bittraste glad, och det föreföll henne nästan, att den friska vinterdagen nu kom stormande efter henne i Valdemars skepnad. Emellertid hade hertigen ridit så nära fram till dörren, att hans häst stack in huvudet och nappade efter hö.

-Låt mig följa henne, Valdemar, sade han. Eller är det kvinnor, som skola rycka omkull folkungaträdet, det skyhöga, det lummiga ?

-Då rämnar det för ett västanväder, broder. Då faller det tillbaka i samma famn, där allt sköt upp. Och jord och stjärnor skola sjunga: nu tappa rötterna sitt fäste i bondejorden, nu blommar folkungaträdet i en enda salig eldsflamma. Har du harpan med dig, lekare, så stäm upp om kärleken ! Och om kvinnorna ! Vi begabba dem som svagheten begabbar övermakten, som människorna bespotta sina egna gudar. De äro lågan, och vi med allt vårt byggnande och lagskipande äro bara vaxet !

-Lär dig av mig att undfly kvinnorna, Valdemar, svarade Magnus med ett stelt leende och en bugning för den ädla fränkan. De känna bara en lag: kärleksbalken. Vi män ha tusen.

Valdemars hår var i oordning och hans ärm uppriven till halva sin längd. Han talade med svindlande brådska, nära att falla i både skratt och gråt-ibland mjukt och bedjande, ibland hotande. Han ville att alla skulle höra på. Hela tiden vände han sig runt åt alla sidor som en sakkörare på tinget.

-Skåda ville jag våra lagmän och kloktänkta, om våra barn en dag kunde födas ur litet regnvatten i en sked. De skulle sitta och tala ännu ädlare, ännu visare, ännu sannare, men torka ihop utan att längre orka höra sig själva, än mindre varandra. De skulle säga: tag fram bräderna och spika våra kistor, så att vi äntligen få komma till ro, ty så mycken torr ädelhet, visdom och sanning kan ändå ingen människa uthärda. Eller låt det också bli igen, som det var förut, låt dem komma emot oss igen, de försagda och förlägna kvinnorna med sin längtan efter kärlek... Så skulle det gå, broder, om vi en morgon när vi vaknade funno, att kvinnorna hade dött ut. Vi skulle bli vänner igen, du och jag, vänner och såta bröder... och till sist hata ljudet av varandras steg. .. Lycklig den man, som får dö på en kvinnas arm i stället för på en ensam kudde! Har du känt den unkna lukten i ett hus, där det inte finns någon kvinna? Du har det. Ett helt år har du suttit hemma på ditt Nyköpingshus, och unkenheten har fastnat i dina kläder. Därför är du en styggelse för kvinnor, hur mycket de akta dig. Om jag segnade död här på stället, skulle vår unga fränka skifta hy och slita sitt hår, men vore det du, skulle hon falla mig om halsen. Kom hit, kom hit, mitt barn, och håll upp med förställningen! Jag ser in genom ditt ansikte, och mig vilseleder du inte. Vi ha skogen och friheten omkring oss, vi äro i paradiset, och på människofunder trampa vi. En sak fattas mig: feghet. Jag har inemot tre hundra riddare och fotkarlar i hovgården, och jag skulle inte våga trotsa en död rad i en lag! Vad människor skrivit kan strykas ut med ett människofinger.

Den andlösa brådskan i hans ord hindrade hertigen att inkasta de svar, som lekte honom på tungan. Han föll i tankar och spratt upp, när Valdemar tystnade.

-Du har talat om kärleken mellan man och kvinna, men det stora i världen har aldrig uppstått ur den kärleken, utan ur strid mot den. Därför kallas också människan först vis, när hon blir gammal och ser ned över sina forna böjelser som den vita påven över sina svarta präster. Låt oss invänta den stunden och då språka bort en sval vinterdag med varann. Alderdomen är

livets skönhet och krona. Låt oss längta efter att bli gamla.

-Du har alltid gent till fagra talesätt, Magnus .

-Vad lönar det att söka förklara sig inför två så unga människor. Du skulle inte höra på mig, inte förstå mig, om jag ännu en gång både dig att lämna oss. Då skulle allt bli väl igen, bli ett lappri, som ni själva om ett år båda skulle le åt. Men kanske förstår du ett annat språk bättre. Du är ensam, och vi äro elva man högt. Här i skogen är ingen den andras herre, utan vi äro rätt och slätt män, som försvara en kvinna.

Valdemar höjde på axlarna.

-Vållhjonen skola visa oss åvlägsna stigar, som ingen annan hittar.
Bjud hertigen farväl, jungfru Lindelöv !

Hon kastade armarna bakåt och svarade klingande:

-Om du kan visa, att det finns en enda fläck på Magnus, riddarsköld.. Ja, då, Valdemar ! Till dess förlitar jag mig på honom.

Det prasslade i vrån, och Gistre Härjanson lyfte sitt finger.

-Nu kommer min stund.

-Den nidingen, vad vill han här? mumlade Magnus.

-Vittna.

-När man trampar på en groda, önskar hon, att hon vore en huggorm.

-Jag tänker att jag ändå kan stinga, svarade lekaren och sträckte fram huvudet mellan Valdemars och luttas axlar. Du har alltid varit god mot mig, Valdemar, och mitt samvete måste lättas. Undra på att din häst nyss hade sådan fart! Det var den, som hertigen red i vapenleken. Men så här års äro alla hästar långhåriga och inte att känna igen.

Och så berättade han om hertigens svek på rännarbanan. - Se nu så han tiger, hånade han, änskönt han inte kan rodna. Han har ju dvärgablod under huden.

Häpnare åhörare hade den hemska spelmannen icke ofta sett omkring sig, och det blev oro ute på gläntan. Herr Svantepolk, som i sitt menlöst rena barnahjärta aldrig närt ett försåt, skakade sorgset sitt vita hår, och männen ropade till Magnus:

-Rid du hem och bota dina kittlar, hertig!

-Ja, jag skall rida till mitt Nyköpingshus och bota mina kittlar, svarade han med torr röst, men ringhandsken darrade och glindrade. När de bli färdiga och blanka, skall jag hålla gästabud. Jag brukade list i vapenleken, det är sant, Valdemar. Men nu när jag menar ärligt och vill rädda dig från den största olycka, då får jag mitt straff. Då tror du mig inte längre. Om du bara trodde på mig... Jag skulle bli din trognaste man, jag skulle göra allt för dig, ty ingen på hela jorden har jag älskat så mycket. Och jag älskar dig än. Aldrig mer skall jag nu från dig få höra ett gott brodersord.

Valdemar hade satt sig ned hos Jutta. De visste icke själva, att han redan hade lagt sin hand i hennes. Den andra räckte han åt Magnus och strålade

upp.

-Mellan oss är allt gott!

Men Magnus kunde icke mottaga den utan slog ned ögonen och red bort under de snöiga grenarna.

De båda på bänken släppte genast varann och makade sig förläget åt sidorna. Hade hon då ingen längre att få skydd hos, ingen som hon kunde akta och följa med tillförsikt? När Valdemar såg hennes hjälplöshet, blygdes han över sina ord till henne nyss. Det skedde en förändring med honom, och han förstod icke sig själv. Det blev lugnt och stilla i hans sinne, och det fanns ingenting längre, som gjorde honom sorg. Visserligen hörde han ännu i sin själ ovädret, som drog bort, men det var redan övervunnet och långt på avstånd, och milda och mjuka strängar, som han icke förr vetat något om, begynte darra genom hans tankar. Han sade sig: - Varför hyser jag inte längre samma ångestfulla längtan att hålla henne kvar? Varför får jag en sådan plötslig lust att bli hennes bästa hjälpare och inte begära annat än att få rida framför henne som en riddare med draget svärd? All lycka, som hon önskar, skall bli hennes, och intet förtal får sudla henne. Nu först skulle min broder på allvar frukta för mitt hjärta. Sannerligen detta måste vara kärlek.

Han satt och såg i den nedtrampade snön, men hästarna väckte honom med sitt skrapande.

-Lindelöv, Lindelöv, viskade han. Du får inte smyga dig bort som en rymmerska. För vem skulle du fly? Dag för dag skall jag följa dig till landamäret i hertigens ställe. Om nätterna skola herr Svantepolk och jag sova på granriset och hålla vakt.

-Jag får då fortsätta min färd? frågade hon hastigt. Du, som befäller här i landet, är det du, som lovar mig det?

-Ingenting, som du önskar, kan jag neka dig. Försök att tänka dig, att jag är en vän och frände, som för dig till klostret.

Hennes ögon krympte ihop och tindrade, och den spensliga gestalten reste sig från bänken med en stillsam glädje, som hade foten redan stått på klosterkyrkans gravhällar.

-O, hur lycklig skall jag inte kasta mig i de goda systrarnas armar! Hur skall jag inte där få smaka friden... friden, som vi så innerligt ropa efter, vi stackars betryckta människor. Hur lugnt skall inte doket kyla över pannan. Tänk, tänk, att väckas om nätterna av klockringning, att aldrig mer se världens ondska i sin närhet och att sista gången under ottesången få somna bort på halmen med det tända vaxljuset mellan händerna, rättfärdighetens ljus.

-Känn dig redan i de goda systrarnas armar, åtminstone i en broders. För mig är du redan en fridlyst nunna. Det var för att försöka glömma dig jag satt här med Yrsa-lill. Det var illa av mig, men nu har jag mod att säga dig det.

Han följde henne ut i det klingande solskenet och lyfte henne i frusadeln.

Yrsa-lill var i färd med att rulla det skylande höet tillbaka över sina dyrbarheter, men hon lyssnade hela tiden med skärpt hörsel. I hennes stilla drömliv var det bara en ny och vacker syn, att så höga gäster en stund dröjde hos henne och att det var för att glömma en så änglaren varelse, som han hade gått i vänskap med henne. Hon var lycklig över att få stå så nära den välfostrade jungfrun, att hon ibland kom åt att stryka över hennes ärmfällar. När hon såg, att Valdemars häst hade gått undan bland träden för att nafsas från grenarna, tog hon en hötapp och lockade honom tillbaka. Men stiglädret hade brustit och Valdemar vinkade på henne.

-Du måste hjälpa mig, Yrsa-lill. Du förstår, att jag har bråttom. Jag skall ju följa min älskade.

Då böjde hon sig framåt, så att han fick trampa på hennes rygg, när han skulle stiga upp på hästen.

-Bliv god mot henne, lekare, sade han, medan han red bort på den slingrande stigen.

Efter överståndna faror och strider började småningom sinnena att slå om i sorglöshet. Det var icke bara det sagda utan lika mycket det utsagda, som sjöng om sin glädje i det vackra vintervädret. Skratt och oskyldig lek skallade genom skogen. Nu var allt igen som den kvällen i den månljusa svalgången, och herr Svantepolk nickade segernöjd åt sina skyddslingar.

11 Kapitel 11.

De övernattade i en själstuga vid ingången till Holaveden. At Jutta bäddades på laven, och männen lågo i granriset på golvet. Men det blev icke mycken vila, ty hennes danska småtärnor och många av Valdemars svenner efterskickades från Bjälbo och anlände flockvis under hela natten. Dörren gick oupphörligt upp, och de unga människorna kommo in snöiga, muntra och hungriga. Då det därför blev mer talande och skrattande än sömn, bröt man upp tidigt. Men det gick icke fort att få de fyrtio hästarna sadlade, och några av dem skulle lastas med sovtjäll, bolstrar, stekpannor, säckar och tunnor med matförråd. Därför gingo Valdemar och Jutta ett stycke i förväg uppåt skogen. - Följ bäcken ! - sade tavernaren och räckte honom sin stav.

Det var ännu mörkt. Stjärnorna blänkte, och det klara och svala vädret gjorde de båda vandrarna glada. De mindes den föregående dagens färd som något oskyldigt och vackert och önskade, att det skulle bli en rad av sådana dagar ända till landamäret. De jollrade och småsjöngo som den bäck de följde, men deras osaliga kärlek växte bara dubbelt bakom de bekymmerslösa orden. Ingen kunde motsäga den andra. Vad den ena ville, det ville strax också den andra. De läste alltid varandras tankar, fast de förstälde sig med sin lek och låtsades både blinda och döva.

De märkte, att snön blev djupare och tyngre och att vägen stupade. Slutligen var det icke längre någon väg, knappt en stig, ty de måste vädja för granar och stenblock, och bäcken störtade sig utför allt brantare hållar.

I gryningen kommo de ned till en liten gård, vars lantliga skönhet ett ögonblick förstummade dem. De hade förut gått och gått utan att tänka på, att tiden led och att deras följe kunde oroas.

Ekar, oxlar och himmelshöga askar växte i en sådan yppighet, fast allt nu var klätt med rimfrost i stället för med löv, att där knappt fanns rum för ett plogland. Stenrös och skidgårdar gömdes under snöiga hasslar, nyponkvistar och hallonbuskar. Stugans ena gavel var begravd i en driva, och vindskedarnas ormhuvud hade höga mössor av snö. Ett par ugglor, som under natten värmt sig vid takljuren, sutto lugnt kvar mitt i dagsljuset. Röken steg rakt upp genom den vita lummigheten. Det fanns ingen vind, inga segel på den ändlösa Vättern, som svindlande djupt nedanför klippbranterna än blånade fram, än försvann som genomskinlig och tom luft. Långt borta lågo några runda moln, väldigare än fjäll och överst soliga som högslätter.

Den lilla gården beboddes av en frigiven träl, som varken hade någon kvinna eller några tjänare.

Han stod i dörren till nöthuset med stävan och en tranlampa, som han av förvåning glömde att blåsa ut. Mest häpnade han över att den unga kvinnan bar en dräkt, som påminde om en nunnas.

Han berättade dem, att de hade råkat vilse genom att följa bäcken nedåt i stället för uppåt, men han bad dem vänligt att stiga in och spisa med honom.

Treenighetsljuset, som ännu stod kvar mitt på bordet sedan julen, blev tänt och elden brann på härden. Valdemar kände sig så väl till mods, att han började leka och gyckla också med trälen. Han beskrev vitt och brett, hur han hade fört bort Jutta från ett kloster och ännu hade förföljarna i

sina hälar. Hon vände sig åt sidan för att bonden icke skulle se, hur hon log, och det sporrade Valdemar att förvilla honom ännu mer. Det gick dem som i en springlek, där man blir ivrigare, ju yrare allt virvlar omkring, ända till dess man icke längre vet, var man står, och då jublar allra mest. En måltid hade aldrig smakat dem bättre än den tarvliga, som de nu förtärde med träsked.

Innan de hade slutat, hördes rop från höjden ovanför stugan, och de kände igen herr Svantepolks förskräckta röst.

-Träl, du skall gå ut och svara dem, att stugan är tom, sade Valdemar. Han kände att han plötsligt menade, vad han sade.-Du skall visa våra förföljare uppåt utefter bäcken och locka dem att skynda sig inåt skogen på den rätta farvägen.

Han såg, att hon ville säga något, och tog henne förvirrad om handen.

-Vill du, så gå ut med trälen och visa dig. Ingenting hindrar dig... liksom ju allt mellan oss började ur ingenting. Vad vi än lova, vad vi än försöka, alltid är det ändå något, som för oss samman. Men vill du, så släpper jag din hand.

Trälen såg förgrymmad på henne.

-Vem är du, som inte är trofastare mot den, som vågat liv och lemmar för din skull ? brummade han. Det föreföll henne, att hans enfaldiga fråga, som hon ännu nyss skulle ha lett åt, hjälpte henne från att behöva svara. Hon satt alldeles stilla.

Måltiden var just slut. Trälen steg upp, och det var sed bland de fattiga att kyssas efter handtvagningen. Att kyssa den fula och skrynkliga trälen gick lätt, men när de skulle kyssa varann, var det icke längre som i svalgången på jarlagården, utan båda rodnade.

Han höll henne kvar om huvudet och fortsatte att kyssa henne på ögon och kinder utan att akta på trälen. Han mindes vart ord från den föregående morgonen vid skogsladan, men det var en annans röst. Och hon glömde, att det var vänner och icke fiender, som nu letade efter dem. Hennes innersta själ talade ännu lika klart om sin längtan till friden hos de goda systrarna, och ändå föreföll det henne, att allt, som Valdemar nyss hade inbillat trälen, var den naturliga och enkla sanningen.

Lågorna på härden ryckte sig från de sotiga bränderna och svingade sig vinande upp i den höga luften över taköppningen. Fast hjärtat fortsatte att slå som en tung sten, fick hela hennes väsen eldens lätta vingar och genombävades av svallande glädje. Nunnekläderna vecklade in sig i Valdemars mantel, och han höll fram hennes fingrar över elden och värmden dem, när blodet drog sig från dem.

Trälen klarnade upp, när han såg, hur de flyttade ihop sig på bänken och knappt längre märkte honom.

-Så vill jag, att det skall vara! sade han, men stod ännu och menade. Vad lön får jag, om jag nu hjälper er mot de hjärtlösa förföljarna? Jag är en utblottad stackare.

Hon for samman med en blick av återväckt besinning.

Valdemar tog kniven, som låg på bordet, och började sprätta av ett av spännena på hennes skor.

-Det är för sent nu, mumlade han. Vi skulle aldrig få en ångerfri stund, om vi fortsatte att fly varann i stället för att fly de andra.

Då böjde hon sig också ned och slet själv ut de sista trådarna. Hon

kastade först det ena spännet och sedan det andra i trälens förkläde.

-Ja, du måste hjälpa oss, gamle man, stammade hon, utan någon redig tanke med sina meningslösa ord.

Trälen gick ut.

De hörde, hur han stod en stund vid husknuten och ropade till herr Svantepolk, att kojnan var tom. Sedan gick han upp till honom, och det blev tyst.

Från nöthuset ljöd ibland ett gällt slag i en skälla, och snön rasade med buller från ett tak. Annars låg hela gården som utdöd och Valdemar drog henne till sig i en yra av utsäglich lycka.

Först fram på dagen närmade sig åter röster. Från höjderna urskildes det klingande och hasande, som brukar höras, när hästar ledas utför hala ställen.

Valdemar tog upp mauteln, som låg kastad på golvet och hade blivit sotig. Han såg sig omkring som efter ett vapen, sköt upp den låga dörrluckan och böjde sig. Herr Svantepolk stod redan mellan hästarna på tunet, men hade blicken fäst på sin egen skospets. Var skrynkla darrade och ryckte i hans ansikte.

-Här är ingen bostad för konungar, sade han. Hästarna vänta. Du har gått vilse. Den enfaldige trälen tordes inte berätta det. Lyckligtvis hittade vi slutligen dina egna spår.

Valdemar var ännu yr av lycka. Den virvelvind, som ilade genom hans lätta sinne, kunde ha lockat honom att på trots kasta sig utför ett bråddjup

eller stöta ett spjut genom sin egen hand. För honom, som aldrig kunde säga nej till vad livet bjöd, lät den gamle riddarens stämma spröd och ömklig. Han sprang ut över tröskeln och tog ett hårt tag om hästtygeln, icke av harm utan i känslan av sin makt.

-Du har rätt, din tok, svarade han. Men jag har flera gårdar och befästa hus utmed vägen, och i det första bästa stanna vi på allvar. Jag vill se den, som kan hindra mig.

Jutta satt kvar på bänken. Han måste ropa flera gånger, innan hon kom ut. Hon gick mycket hastigt, förd framåt av hans uppmaning och av sina egna steg mer än av sin vilja. Den försagda tystnaden bland de kringstående tvang henne att tala, och hon steg raskt i sadeln, blek, med heta fläckar på kinderna och glänsande ögon.

-Vi skickade trälen för att kalla på er, sade hon med ett kallt och låtsat leende.

När de hade återfunnit vägen, fortsatte Valdemar att rida bredvid henne som dagen förut och visade sin kärlek öppet för alla. På det sättet gick färden framåt under tystnad från följet och glada rop från de båda unga i spetsen. När bönderna sågo dem, trodde de, att hon var drottningen. Herr Svantepolk red efterst, och det var omöjligt att få ett ord från honom. Vid måltiderna höll han sig undan och lät bära maten till sig eller nöjde sig med en bågare mjölk och ett kallt stycke fågel.

På var kungsgård gjordes ett uppehåll för flera dagar, och Valdemar var alltid i Juttas närhet. Hon brukade stå i solskenet vid den öppnade skinnluckan i vindögat och mata sparvarna liksom för att dela med sig av sin lycka. Valdemar skänkte slösaktigt åt alla sidor sina egna prydnader för att få höra ett belåtet ord. Det plågade honom att vara ensam om sin glädje, och i stugorna gav han de fattiga sina sista penningar. Om aftnarna satt han ensam med henne och spelade harpa. Eller också samlade han svennerna och de danska tärnorna. Det kunde lekas och dansas ända till midnatt, men det blev aldrig någon riktig munterhet. Fotstegen hördes, men i övrigt var det tyst.

Vid var ny gård gingo alla i undran, om färden skulle avbrytas, men alltid kom slutligen ett uppbrott igen, som hade någon osynlig makt oroligt drivit dem framåt. Och avståndet till landamäret blev allt kortare.

När eldar gjordes upp vid vägen och stekpannorna kommo fram, skötte var och en sitt göromål tigande och med ängslig brådska. Också Jutta blev småningom mer fåordig och satt ofta tyst och såg åt sidan, som om hon hade lyssnat efter något.

Det hade kommit en rad av ljusa dagar, men ofta blevo de ändå långa. Han uppfann oupphörligt nya tidsfördriv för att förströ både henne och sig själv, ty deras kärlek hade blivit ett rus, som anade sin egen kortvarighet och därför måste fånga vart ögonblick. Men när han red bredvid henne på skogsstigen, var deras glättighet icke som förr utan mer låtsad och förlägen. De kunde icke längre leka och skämta med varann om de obetydligaste ting, utan de hade långa stunder intet att tala om. När de försökte drömma om sin lycka, blev det aldrig om det närvarande, utan om de drömmar, som de förr hade drömt om varann, eller om den första resdagen i det soliga vintervädret, då allt ännu var oskärat och vackert. Så fort de började tala om den dagen eller om månskenskvällen i svalgången, hade de åter något att säga och ofta något alldeles nytt, ty var liten småsak blev framletad ur minnet och förklarad och var gång från någon alldeles ny sida.

De hade nu bara ett litet stycke kvar till landamäret, och en afton stannade de utanför ett befast, fyrkantigt hus. Fogden kom ut och lyste på dem, men Valdemar tog facklan och höll den under hans ögon.

-Om jag släcker ut din syn, kan du ändå betjäna mig ? frågade han den darrande gubben, som kände igen honom. Inbilla dig, att du redan är blind, och se inte alltför nyfiket på nunnekläderna bredvid mig utan blunda !

Fogden slöt genast ögonen och kände sig för med handen på muren, medan han visade vägen för de oväntade gästerna. Han förde dem genom spetsbågiga

portar till de små rummen. Där satte han facklan i järnhållaren på väggen och gick sedan ned i källaren efter vin. När han kom upp med tre tennkannor i vardera handen och satte dem på bordet, blundade han igen. Småtärnorna skrattade åt honom.

-Jag ville bara visa dig min makt, sade Valdemar och satte sig hos Jutta i spishörnet. Må hertigen så länge styra riket bäst det lyster. Här har jag fasta murar och stannar med dig, om du vill.

Hon skakade på huvudet.

-Du har inte mitt trots, jungfru Lindelöv, fortsatte han. Lindelövet är för lent och mjukt att hålla sig rakt i isblåsten. Men varför sitter du och lyss? Är det fogden, som du fruktar -Nej, inte honom.

-Är det nattstrykarna ute på vägarna?

-Inte dem.

Då hon icke svarade annat, slutade han att fråga. Det fanns hos henne något osinnligt, så att hon älskade mest med tankarna, och hon var en längterska.

Nedslagna och oroliga började svennerna att duka bordet. De gingo tyst, ty när de skulle fylla bägaren framför henne, märkte de, att hon sov. Plötsligt spratt hon upp.

-Nu hör jag det! sade hon och reste sig, och den hänryckta klangen i stämman var åter en ung nunnas.

Valdemar lade armen om hennes axlar.

-Vad är det, du hör? frågade han. Det tunga lugnet i frustugan tog ifrån mig min drottning, skogen behöll Yrsa-lill och människofunder locka bort den enda, som jag verkligen har älskat.

-Nej, inte människofunder, Valdemar. Människofunderna har du lärt mig att trampa på... Men nu hör jag det ! Ja, det var det, som jag under alla dessa dagar väntat på och längtat efter och fruktat. Ibland blev min längtan så stark, att jag knappt visste, hur jag skulle få timmarna att gå.

Hon pekade mot vindögat, där skinnluckan upplystes utifrån av ett svagt gulaktigt sken. Tärnorna öppnade luckan, och sjungande barnröster hördes från vägen. Det var en ung kvinna, som hade somnat i Gud och bars till graven i sin vita kista.

-Jag visste, Valdemar, att så snart jag fick höra någon av de fromma sångerna, skulle jag bli liksom kall och död och allt, som varit mellan oss, en sådan sorg, att jag inte längre kunde stanna i den, inte en enda dag. Jag är född till att lycklig gå omkring och ansa ljusen på små tysta och rosiga altaren, inte till jublet i ett brott. Jag är för svag, Valdemar. Hjälp mig till frid.

Hon försökte att giva honom en smekning, men den blev lika förlägen som hans egen.

De visste icke vad de skulle säga varann och icke hur de skulle taga farväl, ty att räcka handen, det var dock för litet. Det sade dem deras hjärtan. När de tänkte därpå och på den första resdagen, begynte deras kärlek återigen att blossa upp. Det snyftade och kved inom henne, och hon ville slå armarna om hans hals och trycka sig till honom med en fullare hängivenhet än någonsin. Men den underliga blyghet, som hade smugit sig in mellan dem, gjorde henne försagd, så att hon talade med ett lugn, som hon icke kände.

Om han på nytt hade bett henne att stanna, skulle hon besinningslöst ha gjort det. Det anade också han, men hans tunga var lika bunden som hennes, och han skulle kunna ha talat tio gånger varmare till en annan alldeles obekant kvinna.

Hon anfölls av skärande samvetskval. Varför hade hon gått in i törnsnåret? Hade hon då verkligen inbillat sig, att det som började ur ingenting aldrig heller kunde bli något annat än ingenting? För första gången tänkte hon med ånger på system. Hade hon då så alldeles glömt henne?

Ja, under alla dessa dagar hade hon varit död för henne. Och nu stod hon där alldeles inpå henne som ett mörkt öde, mot vilket hon icke hade någon makt. Hon nästan skrek till, medan hon drog sig baklänges utefter väggen.

-Valdemar, viskade hon, du skall sätta dig här på bänken. Vad natten är stjärnfager och hög, Valdemar! Du skall sätta dig här... bara för en stund... så att jag får gå ned med tärnorna och lämna en skärv åt fattigbarnen i likföljet. Sedan kommer jag tillbaka.

Han nickade och satte sig ned, fast han mycket väl förstod, att hon icke skulle komma. Han såg icke efter henne, fast han hörde, hur hästarna leddes upp till porten och att bara hans egna män stannade kvar.

Herr Svantepolk kom fram och kastade sin handske mitt i hans bröst.

-Jag uppsäger dig tro och loven, konung! ropade han. Så länge jungfrun var kvar, fann jag det höviskt att tiga. Men allt vad jag har lärt dig om kärlekens rätta väsen har du kränkt. Därför sitter du nu olycklig. Lev väl. Du är ingen rätt riddare, och Svantepolk Knutsson kan inte längre tjäna dig. Min väg går till Nyköpingshus.

Men de andra männen samlades omkring bänken och Karl Algotssons ljusa ögon

blänkte som blåaktiga mjölkdroppar i det rödbruna ansiktet. Han sparkade till bränderna på spisen, så att glöden stänkte över plankorna.

-Jag önskar, att det brunne ned, hela nästet! Sorg pryder dig inte, herre. Vakta er nu för kung Valdemar, ni kvinnor i Sveriges land! Småsvenner, var ha ni hans röda hatt med tofsar och hans kedjor med silverfalkarna och allt, som en kung behöver, när han skall ut på äventyr? Dåliga svenner, som inte tänka på att medföra sådant. Se här, Valdemar. Bågar och pilar, det finns det åtminstone, och i dagningen gå vi på jakt.

-Ni tro, att allt blir lugnt, bara man ser blod, svarade Valdemar och tog bågen.

12 Kapitel 12.

Den gången då Valdemar och Jutta redo bort från skogsladan vid Bjälbo, stod Yrsa-lill drömmigt och tyst länge kvar och såg efter dem. Hon skakade bort den jordblandade snön, som hade fastnat på skjortan över knäna, och började locka på getterna. De hade sprungit ut, då dörren blev lämnad öppen. Då såg hon, att det kom beväpnade män från jarlagården.

--I drottningens namn! sade de och omringade henne. Du är vår fånge.

-Den goda drottningen? Skulle hon befälla något sådant?

-Hon är inte längre god. Hertigen talade med hennes tjänare, innan han red sin väg. Var har du tjuvgodset?

-Gåvor äro inte tjuvgods.

Medan de tvistade, lyckades det lekaren, som stod kvar inne i ladan, att ösa in smyckena i Månegarm och gömma hornet i en grop, som han makade jord över. Själv ställde han sig ovanpå. För de smyckena tänkte han köpa gård och grund åt Yrsa-lill, och han stod just och grubblade på, hur han skulle lägga sina ord för att ännu en gång våga bedja henne att bli hans.

Skall jag också fångas? frågade han. Men vaktkarlarna skrattade åt honom och svarade, att han väl icke hade vållat drottningen någon hjärtesorg att hämna.

De rev upp höet och hittade snart de dyrbara dräkterna. De kastade dem över axlarna och tänkte, att det var allt.

-Kom nu, du lilla tjuvkulla, sade de och stötte Yrsa-lill i knäveckan med spjutskaftet. När getterna sågo, att hon begav sig bort, följde de också med bakefter. Den, som bar skällan, gick främst och försökte att stänga sig fram för att komma ännu närmre henne. Det pinglade och klingade, när den lilla skaran av män och getter närmade sig gården.

Vid sidan om ingangen stod en låg bod, som kallades tjuvkällaren. Den var ända till takresningen av sten, och några trappsteg ledde ned i det halvmörka rummet. Längst in var en järnbur. Där satte de Yrsa-lill och låste väl igen om henne, och vaktfogden stoppade på sig nycklarna.

När hon hade hämtat sig från den första skrämelsen, sjönk hon åter i sin drömlika dvala, och svarade ingenting på väktarnas många hånfulla tillrop och frågor. Mellan buren och trappan var det rum för dem att sitta, och de byttes ut mot nya män, var gång timmeträlen gick förbi och ropade ut tiden.

Getterna höllo sig troget i närheten. De nappade till sig den föda, de kunde komma åt från buskarna eller under den glesa och upptöade snön, och de läto icke driva bort sig. En gång sprungo de i en vettvill flock till ladan, men när de hörde, att det icke var Yrsa-lill, som lockade dem från dörren, vände de och skyndade åter till slutningen utanför tjuvkällaren. Då gick lekaren också bort från ladan,

plågad av saknad och oroliga tankar, och följde dem.

Han hade sin lilla harpa vid sidan och satte sig ofta hos väktarna och spelade för att Yrsa-lill skulle förstå, att han icke glömde henne utan på avstånd vakade över henne.

På det sättet förgick mer än en hel vecka. Ibland såg han ryttare återvända, som drottningen hade skickat ut för att speja på Valdemars långsamma färd. Väktarna berättade för varann, att det var slut med sömnen i drottningens sovstuga och att hennes steg kunde höras hela nätterna. Hon hade slutat både att äta och att kläda av sig. En tärna, som lyssnat vid dörren, hade hört henne utbrista: - Så länge jag hade honom, förstod jag inte, att det var honom, som jag älskade, men nu vet jag det ! - En annan tärna hade sett henne rycka av sig fingerguldet och trampa på det och hört henne säga: -Varför smyckar jag mig med guld? Jag trodde också på min syster som på guld.

Hon hade också ett bröstspänne med en ametist. När hon höll upp den mot solen, tyckte hon sig se inne i stenen en liten maninna, som dansade och fröjdade sig åt ljuset. Tärnorna brukade få komma fram och se på.- Hur kan den lilla danserskan vara så glad? sade nu drottningen och skickade tärnorna med bröstspännet till gårdssmeden för att han skulle slå sönder det.

En morgon kom hon ned i tjuvkällaren, men på de få dagarna hade hon blivit så förändrad, att väktarna i förstone voro nära att taga henne för någon av trälinnorna. Kläderna hängde vårdslöst halvöppna, den ena skon var sönderbrusten. och det nedfallna håret föreföll okammat och hopsnärjt och hade liksom mist både färg och glans. Hon gick tungt och stödde sig på en käpp.

Då hon kom ned för de hala trappstegen, som vållade henne lika mycket besvär, som hade hon redan varit till åren, ställde hon sig nyfiket framför buren. Först granskade hon noga den fångnas ansikte och gestalt från huvudet till fötterna. Sedan blev hon stående och tycktes grubbla på något.

-Gråter och kvider hon aldrig? frågade hon, ty det, som förvånade henne, var att Yrsa-lill satt med ögonen slutna.

Väktarna nekade till att ha hört någon klagan.

-Vrider hon aldrig händerna? Går hon inte ångestfullt av och an på järnspjälorna? Det brukar ju till och med ett vilt djur, när det inspärras.

Väktarna nekade ännu en gång.

Då gav hon burens ett hårt slag med käppen, så att Yrsa-lill spratt till och öppnade ögonen.

-Du har det gott, du vallkulla, bättre än jag, sade hon med ett främmande och elakt löje. Jag kom annars inte hit ned för att pina dig. De första dagarna kunde jag nog haft lust därtill, men sedan ha mina budbärare skaffat mig annat att grubbla på. Jag tänkte bara, att det skulle trösta mig att se en annan, som led och sörjde ännu djupare än jag... Jag tror, att om du hade gjort det, skulle jag nu ha velat hjälpa dig och själv haft hjälp därav.

-Är du inte den goda drottningen? frågade Yrsa-lill sakta. Inte talade du förr så, då du mötte någon av oss på vägarna.

-Det är lättare att tala vackert i lyckans dagar än att fortsätta därmed också i olyckans.

Yrsa-lill satt med ryggen och nacken mot järnspjälorna och fötterna rakt

utsträckta. Armarna lågo nedsjunkna utefter sidorna med öppna och tomma händer.

-Nåväl, drottning, sade hon. Tiden blir mig lång.

-Kan du sömma?

-Ingen har lärt mig det. Men skänk mig ett nystan att nysta på.

Drottningen skrattade till igen, hårt och elakt, och vände sig om till vaktfogden.

-Tag en spade och gräv under den murkna alen, som står nedanför vägen, så hittar du nog ett nystan åt Yrsa-lill. Kom med mig ut, så skall jag undervisa dig, hur du skall bära dig åt.

Han följde med drottningen ut, och hon talade en stund med honom, innan hon gick tillbaka till sin sovstuga.

Det dröjde länge om, innan han kom igen, mer än halva dagen. Då bar han framför sig en spade, som han höll med båda händerna, och på den låg det ett nystan av vintersömniga ormar. Han gläntade på buren och kastade in det.

Det föll i hennes knä och var mjukt och tungt, och hon stelnade av fasa.

Då begynte hennes drömvärld att vackla och klarna under ett egendomligt kallt och tunt ljus, så att hon plötsligt blev fullt vaken och såg livets öknar och människornas hårdhet. Hon såg Valdemar, som sorglöst red bort

med sin älskade, och hörde ännu drottningens skratt. Men det varade endast ett ögonblick, ty ljuset var för skärande klart. Det blev hastigt mörkt omkring henne, och hon gled ned innanför järnsjälorna i den djupaste vanmakt.

Ormarna, som kände värmen från hennes kropp, lyfte dåsig sina huvud och slickade i luften med tungorna. Sedan drogo de ännu hårdare åt på knutarna, men löste dem igen och hela nystanet rörde sig. Ett par av de största sträckte ut sig till sin fulla längd, liksom gäspande, och runno tröga och valna in mellan vecken i kläderna och i hennes ärmarna. Om hon det minsta hade rört på ett finger eller en arm, skulle de ha huggit, men hon låg lika livlöst orörlig.

Gistre stod i dörren och vågade knappt tigga vaktfogden om misskund för att icke hans röst skulle väcka henne. Det båtade heller icke att nu rycka upp dörren, ty ormarna skulle ändå hellre stanna i värmen, där de voro. Och faran skulle ha blivit ännu större, om någon försökt att draga ut henne ur burens. Allt fler och fler av ormarna rätade på sig och började leta sig in mellan kläderna.

Han knöt de starka händerna utan att kunna hjälpa henne, och det glimtade i hans ögon. Förgäves genomgick han i minnet de besvärjelser och svartkonster, som han var så kunnig i, och han vågade icke förråda sin kärlek till henne för de andra. När de hånskrattade, drog han också på munnen. Men den stunden kände han, att hans gamla lust att se barn och kvinnor korsa sig av skrämsel för hans svarta kåpa för alltid slocknade, att det icke längre fanns något annat för honom än hon, som låg där i ormburen. En enda, åtminstone en enda, skulle kalla honom god och älska honom. Han grubblade fram och åter, hopsatte de äventyrligaste planer och glömde icke att emellanåt le ett brett och instämmande leende med de andra.

Slutligen hettade det till över pannan, och han tyckte sig ha funnit en utväg.

Det hade nu blivit skumt, och vid nedersta trappsteget brann en liten eld, på vilken väktarna kokade sin mjölk.

Han gick ut och skaffade sig en kälke, och den ställde han i närheten. Sedan gick han med sin harpa till brygghuset, och där beströk han strängarna med mjöd och hällde ymnigt med skum ovanpå. Därefter lade han harpan på snön ett stycke från tjuvkällaren och lockade sakta på getterna.

När han kom tillbaka, stodo väktarna ännu kring buren och drevo spe, men han sade till dem:

-Att stå här kring buren kan ju vara nöjsamt nog, men nu har det hänt något, som förefaller mig ännu ovanligare att se på. Nyss ställde jag ifrån mig harpan utanför väggen. Men när jag kom tillbaka, hade getterna tagit den, och nu hålla de på att spela och dansa.

Väktarna trodde honom icke genast, ty det var tyst ännu en stund, men snart började det spela-först med ett mjukt dragande över strängarna och sedan med fasta och hårda grepp. Det var getterna som slickade på strängarna, och ju mindre det blev kvar av mjödet och skummet, dess bullersammare gick den vilda låten.

Väktarna sprungo ut för att se. Som det var ett stycke att gå till harpan och getterna stångades och knuffades, som hade de verkligen dansat, vågade männen dock icke genast taga mod till sig och stiga ända fram. Härigenom vann Gistre tid.

Han sköt genast in mjölkgrutan under buren, och de ljumma ångorna väckte ormarna igen, så att de stucko fram huvudena ur kläderna och ringlade sig ned i mjölken. De trögaste, som ännu lågo hoprullade i ett nystan, sparkade han själv ned. Väktarna hade glömt att taga nyckeln med sig, så att han utan hinder kom in i buren. Marken under spjalorna krälade av skällade ormar, men han böjde sig in och viskade:

-Yrsa-lill, det är jag, och jag kommer för att rädda dig, om du vill följa mig och för alltid bli min. Svara, att du vill det!

Men hon svarade icke utan låg i samma dödsliknande orörlighet. Han skakade på henne, men huvudet föll viljelöst åt sidan. Då lyfte han försiktigt upp henne och bar henne till kälken. Han kände, att hennes hjärta slog lugnt och fast.

Som snön hade isat sig efter solbärgningen, behövde han icke frukta, att medarna skulle lämna några spår. Han vek genast av från vägen utåt fältet, helt på måfå utan att ännu veta vart. Han var nära att glömma de gömda smyckena, som skulle bygga hennes hem, men så kom han ihåg dem och stannade vid ladan. Väktarna hade dock ännu en gång varit där och hittat och tömt hornet, fast de sedan kastat det åt sidan som något värdelöst.

En suck pressade sig ur hans bröst, medan han gick ned till bäcken med hornet och hämtade vatten. Han gned Yrsa-lill med snö och gav henne att dricka. Ibland trodde han sig märka under fingrarna, att hon rörde på läpparna och svalde en droppe. Men hur ofta han än kände på ögonen, lågo de lika slutna, och hon vaknade icke. Han talade blott till henne och räknade upp allt, som han skulle göra för henne, om hon ville bli hos honom. - Jag är trött på skogen. Du har tämt vilddjuret, Yrsa-lill, klippt klorna på lokatten och gjort björnen spak. Jag skall lära mig ett yrke. Jag skall sitta som den tarvligaste skoflickare vid min läst. Och vet du vad jag längtar efter? Jo, att vid Helgalekamens ljuvliga vårfest få se dig gå framför mig bland de blåklädda hantverkarhustrurna, som hålla vaxliljor i händerna.

Han hängde hornet över axeln i snöret och bäddade under henne med hö. Vid gårdarna stannade han och lät henne få några droppar mjölk eller vatten, och kvinnorna försökte väcka henne med löften om granna band och en ny fårskinnsströja. Men när han långt fram på andra dagen kom till nunnorna i Vreta, sade de till honom:

Du skall fröjda dig med oss och lämna henne här, ty just med de hårdast prövade sker det under, och när det täckes, skall nog också hennes tunga lösas.

Ingrid Svantepolksdotter smög sig fram till honom och frågade om Folke Algotsson, och han lovade att hjälpa henne med brev och hälsningar, bara han emellanåt fick slippa in till Yrsa-lill.

Nunnorna buro in henne i en cell och vårdade henne ömt. De gavo henne rena kläder av vitt ylle, och många vallfärdade sedan dit för att få se den sovande vallkullan i Vreta.

13 Kapitel 13.

Varifrån ljuder sången i en så tidig timme ? Vilka sjunga med så djupa röster om blodsdropparna i kalken Gral på Montsalvage ? Hör allvaret, hör jublet! Det är icke två eller fem röster, det är femtio eller kanske åttio. Det är hertigens riddare och hirdmän, som feja sina kläder och drabbtyg vid Nyköpingshus !

De stodo i vita ylleskjortor med bara armar och gnedo och blankade, böjda över träbockarna, som voro uppradade utmed muren. De voro mycket varma, tv nyss hade de övat sig med att kasta spjut, hoppa, klättra och skjuta med båge. Men luften var ännu isande frisk, ty morgonsolen hade först nyss börjat glittra i istappar och skarfrusna drivor.

Vart dammkorn måste bort, var fläck. Brynjan av lombardiskt smide glänste redan som klart silver. Och svärdet, det tunga, stora svärdet ! Två egg hade det, en mot de fattigas förtryckare, en mot kvinnornas och de svagas förföljare, båda till bävan. Hur lyftes det icke mot solen och synades, så att ingen rost fick äta sig fast i det skinande stålet.

Magnus log, då han tänkte på broderns ord om den unkna luften i ett hus utan kvinnor. Han steg just in i det lilla kapell, som gränsade till sovstugan och där han förvarade det heliga svärdet Gråne. Det låg på altaret, och när småsvennerna ibland stulo sig till att få trycka örat mot stålet, trodde de sig höra ett brus av väntande bragders vapendån. Var morgon, när han stängde in sig med Sill bikt-fader i kapellet, sade de:-Nu prövar Nlagnus, om han ännu har samvetet så rent, att han kan lägga handen på svärdet, utan att det faller till aska.

Dominikanerbrodern Martinus från Skenninge var ännu hans biktader. För att betunga sina egna steg, så att han icke skulle vandra sina dagar alltför lätt framåt, bar munken tunga järnbeslagna sulor under sandalerna. Sinnligheten brann i hans unga blod och att släcka den i smärta var för honom den största sällhet. Han var i stånd till allt, både att våga allt och begå allt och försaka allt, och han visste icke, hur han nog fort skulle få känna spikarna i köttet. Hans själ trivdes på helvetets rand just där bråddjupet reser sig så högt, att man på en gång hör både djävlnas skrik och tronernas körer.- Jag är den farligaste i hertigborgen, ropade han under sina egna gisselslag, och du, Magnus, du är min hjälte !

När järnsulorna om morgnarna slamrade i kapellet, steg hertigen ur bädden, sa framt han icke hade vakat hela natten och glömt sig kvar hos sina teckentydare i tornet. Hans rediga och klara förstånd hade blicken fast riktad på livets torra verklighet, men där denna slutade i rymdens mörker, stod han kvar lika vetgirig och försökte genomskåda det ogenomträngliga. Allt av vidskepelse, aningar och syner, som följt med hans dvärgabörd, drev där sitt spel med honom och lockade honom att omgiva sig med stjärntydare och spåkarlar. Han var en lärd man och en misstrogen man. Men också spåkarlarna hade sin stora lärdom, och han var aldrig viss, att icke någon av dem möjligtvis kunde råka att se ännu djupare in i det fördolda än han själv. De vakade, när andra sovo, och sökte bädden, när andra gingo upp, och om morgnarna kommo de från tornet som en svärm av möss.

Så var det också i dag. Saturnus hade stått i Stenbockens hus, innan Jupiter höjde sig över skogskammen, och det syntes, att Magnus hade deltagit i någon besvärjelse, ty han höll ännu i handen ett blystycke, som var tecknat med siffror. Han bar alltid gråsvart mantel med bruna kanter, och den enda sten, som fanns i järnspännet på hans läderbälte, var en vaxglänsande, gråblekt ogenomskinlig onyx. Den skyddade honom mot själsångest och bevarade kroppens styrka. Han älskade bländande riddarprakt, men han ville se den omkring sig, icke själv lysa med den i vardagslag. Därtill var han alltför mycket kämpe.

Martinus väntade redan vid altarahörnet, men han var icke ensam. Bakom honom lutade sig en smal man tankspritt mot väggen och lekte med en liten tunn guldbelagd stav. Det var junker Erik. Och hjärtlig och blank och

frisk stod Bengt, den andra brodern, bredvid honom i sina mörka och runda prästkläder. Han hade skrivdon vid bältet och minst fem eller sex pergamentrullar under vardera armen. Men på samma gång som Magnus steg in, visade sig i den andra dörren ännu en besökare, och det var herr Svantepolk. Han var snöig och nyss kommen från hästryggen, och han hade bara en handske.

-Du har tappat din ena handske, började Magnus och såg på den blåfrusna hand, som räcktes honom.

-Jag har kastat den för bröstet på din broder. Giv mig du ett par nya i stället. Det är det gamla sättet att städja hirdmän, och nu stannar jag hos dig. I ett år lät jag handen frysa till straff för att den kränkte kungahelgden, men ångra... Nej, det kan jag inte.

Munken korsade sig och Bengt skrattade, men agnus skyndade sig att svara:

-Godmodigt dra vi ibland på munnen åt dig, kära frände, men ingen skrattar elakt på din rygg. Det är skillnaden mellan dig och andra. Därtill är du en alltför rättskaffens man. Välkommen till mitt hus. Här spela friska vindar genom öppna dörrar och vindögon och inga nystan och askar stå i vägen på borden. Här går man bitti upp och tidigt till sängs och sover präktigt. Vi bo här nästan som präster, jag menar, präster efter skenningebeslutet, då vi togo från dem deras kvinnor. En präst med hustru, det är ingen präst. Det är en lekman framför altaret. Kärleksvisor får du inte höra här, min Svantepolk. Den, som lever för kärleken, tömmer en bägare, som aldrig släcker törsten och som oupphörligt måste fyllas på nytt. Det blev min broder Valdemars förbannelse. Men här viskas heller inte i ugnshörnet, och ingen frågar efter, hur det gick kung Valdemar på hans lustfärd till landamäret.

-Men ute i landet viskas det, hertig. Det går som en smygande skogseld. Minns, det är inte de bästa, som ha de onda tungorna. Det är de listiga och lurande och alla, som ha ögonen på folkungaarvet. För var dag växer stormen.

Hertigen mulnade.

-Allt skvaller har sin gamla gång. Det futtiga görs honungssött, det låtsade hedersamt, det mänskliga brottsligt, det ohyggliga blir det skrattat åt. Å fy, att komma till mig med en sådan smuts! Har du då ingenting annat att säga mig. . .? Hur går det min vän, den gamle lagman Algot? Han är försvunnen sedan länge.

-Han fick hat mot dig på Bjälbo och läser nu lag för sina västgötar. När tid blir, tör du nog möta honom.

-Och Hulv Skumble, bergmästaren, som kom med järnet?

-Han har gömt sig i skogarna och skyr att se människor. Men jag tror, att vi ha annat att tänka på. Jag står här för att tala om din broder Valdemar... När hustrussystemen kom i klostret, födde hon en son.

-Jag vet.

-Valdemar har gömt barnet hos själva ärkebiskop Fulco i Uppsala. Det var att kasta det mitt i ulvens käftar. Ett övermod, som liknar honom.

-Men det var klokt. Fulco är en man, som förstår faran och vet att tåga.

Martinus korsade sig.

-Miserere mei Deus!

Herr Svantepolk räckte hertigen ett brev.

-Du känner ängelsvapnet i sigillet.

-Det är från Fulco.

Hertigen slet upp och läste det häftigt. Glömsk av stället kastade han det i vredesmod ifrån sig mitt på altaret. Hans ögon blixtrade.

-Det är för mycket av en broder. Vet du, vad Fulco skriver ? Valdemar är halvt besluten ... alltid halvt.. . att plocka från mig jarlamakt och förläningar, att kränka död mans skrivna vilja,. att... Två hov har landet inte råd att hålla, säger han, och mina utländska riddare vill han ha ur riket. Men jag är ordningsmannen i vår släkt, och allt går sönder samma dag jag går... Nej, det får aldrig ske. Någon vinter, när han far till distingen, tar jag med mig mina män och rider dit, och jag slår till. Jag måste ändå ofta till upplandsbygderna på lagfärd. Men den gången skall jag komma med storflock.

Bengt fattade om hans båda skuldror och ställde sig framför honom.

-Folkungaträta, bondeträta om gods och guld, sade han, tar du då aldrig någon ände ! Spannmålsriddare, riddare av mjölsäcken, det är vad vi äro, vi alla av den förbannade ätt, som kommit upp på Svitjods gamla kungastol. Håll frid, och tag allt, som ar mitt! Jag är en kyrkans man och behöver bara min svarta kjortel och mitt bröd.

Magnus slog handen i altaret.

-Bengt Alltförgod och Erik Allsintet, mina kära bröder! ropade han, och en ohygglig glädje bröt fram över hans ansikte som ett eldsken över ett mörkt svedjeland. Stanna ni i mässan, när jag handlar. Nu är det tid. Ulven flyr människor, tills han får smak på deras blod. Blås under skvallret. Släpp ut hela sanningen. Fulco, den sluge bispen, låtsas ingenting veta, men han skall sluta upp att tiga. Också jag skall sluta upp. Läger man bara en skärv i offerbössan, så blir där bara en skärv, men lägger man dit hela folkungaondskan, så blir där till sist både silver och guld. Har jag rätt, Martinus ?

Munken böjde den bleka hakan och korsade sig.

-Om inte du handlar, så handlar jag för dig i lönn. Jag går i döden för dig, hertig. Longa est vita, si plena est.

Herr Svantepolks tunna hår skakade och fladdrade, och han gick upp på det lilla trappsteget framför altaret.

-Riddar Magnus, sade han, du har förstått mig illa. Att tassa kring med onda rykten om en kärlekshandel är ändå inte riddarskick. Till sådant kom jag inte i din tjänst. Själv menade du också annorlunda nyss, då du fick mig att rodna, jag gamle man. Då var du ärligare mot dig själv än nu. Men talas det om makt, då vet du inte vad du gör och säger. Då växer det eld och ånga inom dig och måste ut. Men riddarlagarna, hertig! Oböjliga stå de där som klippor, oböjliga också i nödens stund!

Magnus sänkte huvudet.

Bakom hans själs många utanverk och försåt fanns det en kämpes breda, godmodiga, omutliga hederlighet. Den tog aldrig ut sin rätt utan strid, men det var just i sådana stunder, då han stod med den mulna pannan fylld av åskor, som han växte och vann hjärtan.

-Lär mig att dämna svavelflödet, där det sipprar fram ur ena hörnet av mitt sinne, stormade och mullrade det från hans läppar. Det förpestar där inne allt gott och ädelt. En ljusets riddare framför sin härskara utan fläck på skölden, det är den riddar Magnus, som jag drömmer om. Sjung ännu högre om den drömmen, stolta ulvungablod ! Dig hör jag och dig vill jag tjäna. Men var och när, ty nu försmäktar jag och tvinar bort ? Att vara född till handling och dömd att sitta stilla, det äter hullet av den tåligaste. Giv mig tio fria år, och på min faders stora riksbygge skall jag sätta tak och spira. Huvudet sprängs av planer... Kloster, kyrkor, riddarväsen, ett stort nytt välde bygger jag i tankarna... men också bara där!

Han trevade under vapenrocken på det stycke av Sankta Klaras mantel, som han alltid bar fastsytt vid fodret, och fortsatte med samma halvt trumpna, halvt hotande röst:

-Att stå här stark nog att lasta hälleberg på ryggen och bara känna tyngden av sina egna tomma armar... Plågorna i dödsriket äro vila mot ett sådant kval.

Han räckte sig fram och tog det heliga svärdet Gråne från altaret och fäste det vid bältet.

-Men jag är ju bara en vild Folkunge. Herr Svantepolk lär mig den nya seden ! Vi måste vänta och tuga, tuga som riddersmän. En tjuv eller dråpare kan framlägga sin bötepenning, Valdemar kan göra penitens, men en försyndelse mot ridderligheten, det är det enda brott, som aldrig blir tillgivet. När uppfanns en friare och strängare lag än ridderlighetens! Jag har redan försyndat mig tillräckligt mot den lagen.

Han avbröt samtalet med ett tecken åt männen, att de skulle följa honom, och gick före dem ut på borgtrappan. Hornblåsning förkunnade redan, att Martinus skulle börja den sedvanliga morgonläsningen.

Männen höllo nu på att feja sina sköldar. Rött och blått och guld och

silver blänkte utefter muren. Alla möjliga ting och djur från gård och skog och sjö hade dragits fram ur sin vardaglighet och adlats till märken. Där lyftes i solskenet icke bara halshuggna troll och grinande ulvar och björnar, utan där framtittade också bondens ox med sina långa öron och horn, och tuppen kråmade sig med sin kam. Båten och gäddan och simpan gingo i sin vågkrusning, duvan flög med sitt skogslöv. Rovfågeln högg med sin klo, påfågeln prålade, räven lurade, och den visa ormen höjde sitt huvud. Liljan och rosen blommade, sjöbladet och ekbladet grönskade. Där felades ingenting alltfrån gilletts dryckeshorn och riddarens vase till smedens hammare och barfotakrigarens klubba. Det var sägner och minnen och löften i var bild, och hertigen ljusnade, allt som han gick fram mellan sina tappra.

-Jag önskar er en god morgon, mina bröder, sade han. Vi skola fostra vårt folk till ett riddarfolk, som om det också råkar kränka mången god lag, åtminstone alltid håller ridderlighetens i ära.

Men de hörde honom knappt, ty Martinus hade stigit upp på en bänk och läste om hertigens blida skyddshelgon Sankta Klara och om storsinta hjältars vandel.

De tolvåriga småsvennerna, som nyss kommit till hovs, blevo då stående med gnidlappen i handen för att lyssna. Otåligt räknade de tiden framåt mot de år, då de äntligen skulle bli omgjordade med svärdet. Skriva och läsa var mer för kvinnor, men de kände prövande på varandras armar, och nu begynte ett allmänt ropande både bland yngre och äldre. Tyrgils Knutsson, som växt upp till en reslig man med ljusa blå ögon, lovade att han en gång skulle förtjäna riddarslaget.-Ståndaktighet, uthållighet, hörsamhet, det är mitt löfte ! ropade han. - Vörndnad för ålderdomen, aldrig dåliga råd till kvinnor, det är mitt ord ! ropade den nästa. Och nu blandades de hänryckta löfterna till ett jubel från alla sidor. - Aldrig bondaktig dödsfruktan! - Aldrig vara i sällskap med män, som klaga över sina olyckor!-Jag skall friköpa trälar! -Jag skall giva hälften av allt mitt åt de fattiga! -Jag skall kväva min egen grymhet!-Vi skola samla oss till en ljusens här, för fridens skull ! Brödraskap, brödraskap!

De utländska riddarna samlades i en flock för sig, och ny hornblåsning förkunnade, att dagens övningar på rännarbanan skulle taga sin början. Alla skyndade sig att påtaga de blodröda vapenrockarna och fattade med

vörndnad om lansen, som ingen ovärdig fick hantera.

14 Kapitel 14.

Under strömmande ångertårar offrade Jutta de avklippta hårflätorna på den heliga Agnetas altare i Roskilde. I sin hänryckning glömde hon att höra sången till slut och sprang över gravstenarna för att som nyvigd nunna och priorissa få kasta sig till systrarnas bröst. Hur klart såg hon icke sedan i drömmen under den första natten i cellen den sköna och milda Agneta, mön, som inspärrades i lastens nästen och ändå gick i döden med aldrig fläckad oskuld. Och hur lycklig hon satt och lyssnade, när systrarna berättade om agnetadagen i Rom, då små lamm välsignades i kyrkdörren för att man sedan av deras ull skulle förfärdiga det vita pallium, som påven skickade ärkebiskoparna till bekräftelse på deras värdighet. Hon tyckte, att allt i hennes egen klädnad, som var av vit ull, också var en gåva av helgonet och renade henne från hennes skuld. Var timme hade sin stilla och högtidliga syssla, och jorden låg så långt borta. Sju gånger om dagen fick hon sjunga Guds heder, och efter var ton hörde hon änglaskarornas jubel under valvet.

-Lyckligt det folk, som har kloster, där den betryckta och trötta kan få en fristad ! viskade hon var natt, när hon väcktes av klämtslag och huttrande tände sitt ljus för att följa systrarna och höja glädjerop.

Men jorden var ännu icke så långt borta, som hon hade trott. Mullen satt fast under sandalerna, och skuggan av det, som skett, krympte icke utan växte och blev allt längre. Ännu årtal efteråt kunde hon sitta och stirra i minnet på de dagar, då hennes aningar blevo mer och mer bestämda och hon darrande och med ansiktet gömt i händerna anförtrodde sig åt syster Hillika, den äldsta av nunnorna, som hade att vägleda henne den första tiden. Hon kom ihåg, hur hon snart icke vågade visa sig längre utan stängde in sig i sin cell och skylldes på sjukdom. Allt, som sedan hade följt, försvann i töcken. Hon mindes bara den morgon, då, medan den fridsamma matutinan ljöd från kyrkan, barnet, som hon aldrig fick se, vecklades in i ett hölje och hissades ned från ett vindöga i en korg.

Hon var mäktig inom klostret, och ingen vågade något mot den högbördiga

priorissan. Men hon kunde icke glömma, hur närsynt alla böjde sig och sysslade med sin sygärning, när hon sedan åter kom ut ur cellen. Hon försökte ännu intala sig, att de ingenting visste, men hon trodde icke sina egna ord. Därför blev det aldrig mer som den första tiden, utan hon var åter längterskan som såg bortåt mot något annat. Fast nunnedräkten aldrig tryckte hennes spensliga axlar, kom det långa och stillastående år.

Det fanns i klostret bara ett vindöga med fri utsikt till molnfläckarna och flyttfågarna. Hur kunde hon icke stå där och längta till sin grav, till änglarna i himlens blå och till människorna, till den ensamma och förorättade system, ja, till harpbruset i Folkungarnas ålderdomliga sal, där hon hade suttit så främmande och skrämmd. Men mest tänkte hon på barnet, som hon aldrig hade fått ha hos sig. Hon hade bara sett en skymt av korgen, då den bars förbi celldörren. Hennes hjärta stod stilla av längtan.

-Syster, sömma och bed! sade Hillika och sköt litet på pallen, så att det gnisslade mot stengolv.

Då skyndade hon sig genast att arbeta och log vänligt mot Hillika, ty hon kände, att hennes egen vilja var luttrad och ren.

På sin osaliga kärlek tänkte hon aldrig mer, och om hon någon gång mindes Valdemar, då var det endast som hon hade sett honom bredvid sig på den soliga första resdagen eller när de lekte i den månljusa svalgången. Men kunde det vara orätt att tänka på det barn, som var fött i synd och levde utan mor? Skulle då icke Gud förlåta henne, om hon ville återse sin egen son och med honom på sin arm kasta sig i stoftet för den goda drottningen och bedja henne om tillgift? Icke en hälsning, icke ett ord hade hon fått från Sofia, och hon såg henne för sig, nedböjd, åldrad, förgråten. I allt annat fick hon ofta frid, men när hon var ensam med sig själv spratt hon upp och viskade kvidande hennes namn. Var hon såg en grånad kvinna, tänkte hon på henne. Var gång hon låg i bön, inblandade hon ett ord också för henne. Och under fritimmarna efter aftonvarden satt hon och sömmade med sitt eget hår och med silke på ett långt band till hennes drottningmantel, fast hon aldrig tordes skicka det.

-Hillika, sade hon. Det skall nu firas en stor högtid i Uppsala för helge Erik. Efter det råder fred mellan landen, har det bestämts att fem av våra nunnor skola vallfärda dit med någon enkel gåva till hans nya altare. Låt mig bli en av dem, så att jag får ödmjuka mig i stoftet och kyssa min goda systems klädningsfäll, ty utan hennes förlåtelse får jag varken ro i livet eller i graven.

Hillika flyttade om nålarna på sydynan och teg en stund.

-Vi befalla inte över vår priorissa, svarade hon slutligen en smula osäkert, men om du kallar oss till rådplägning, får du väl höra vår mening. Med din snabba och obetänksamma föränderlighet, som ena stunden fyller dig med glädje inför ett altarljus och nästa inför sorlet från en springlek ute på ängen, kan du ännu hinna att begå många dåskaper. Guds tjänstekvinna, här skydda dig murarna åtminstone mot de farligaste.

Men så ångrade hon sig och lyfte huvudet. När hon såg den uppriktighet och det rena samvete, som lyste ur Juttas ögon, veknade hon.

-I helgonens namn, gå som botgörerska till den, som du har vållat så mycken sorg!

Det beslöts då, sedan biskopen och de andra nunnorna också blivit rådfrågade, att priorissan själv skulle anförda vallfärden till helge Eriks ben. Det långa band, som hon hade sömmat av silke och sitt eget har, skulle bli offergåvan till hans nya altare.

När det led ett stycke in på hösten och de mindre vattendragen i Sverige begynte att frysa, begåvo sig nunnorna åstad på den långa vandringen. De blevo icke heller ensamma och behövde ingenting frukta, ty de sällade sig till hemvandrande skaror, som kommo söderifrån. Det var pilgrimer och det var grånade riddare, som stritt under de sista Hohenstauferna och stått kring Ludvig den heliges bår på den afrikanska sanden. Hör i de småländska skogarna psalmen av klara och hesa röster, hör slamret av stavar och knarrandet i skräpporna ! Palmgrenarna från Jerusalem prasslade mot

pilgrimsmärkenas blybilder på hattarna, mot den nyckelbärande Petrus från Rom och musslan från Compostella.

Stugor och visthus öppnades med from gästfrihet, men längterskan från Agnetaklostret kunde sällan förmås att stanna. Så snart hon kom in i en by eller köpstad, talade hon genast om den nästa, alltid fylld av hoppfull tro på det, som låg bortom stunden. Omsider anlände pilgrimerna i ökstockar till Föresåns mynning, där en skyhög kyrka höll på att resa sig bakom murställningar och befästningar, och sedan voro de om en stund i ärkebiskop Fulcos gamla Uppsala. Jutta visste, att barnet var gömt hos Fulco och att drottningen säkert måste infinna sig till en så stor högtid för allt folk. Obemärkt och utan att giva sig till känna för någon-och nunnorna hade hon ålagt tystnad -tog hon in i pilgrimshärbärgen. Snart satt hon med de andra framför eldarna på gården. De begynte att sprätta av blybilderna för att hänga upp dem i kyrkan, och en av de äldsta pilgrimerna, som länge hade sett på henne med vänlighet, vände sig till henne.

-Osynligt bar jag egentligen detta pilgrimsmärke långt innan jag gick hemifrån, ja, i alla mina dagar, sade han och föll långa stunder i tankar. Jag fann ingen ro, förrän jag fick staven i handen och började gå. Och osynligt kommer detta tecken alltid att sitta kvar på min hatt som det stora märket över mitt liv. På samma sätt har var och en något inom sig, som inte unnar honom lugn, innan det får flyga ut och bli märket över hans jordevandring, hans pilgrimsmärke. Skall det också kosta hertigen hans salighet, kommer han inte att hålla frid med sig själv, förrän han har makten i sin hand och får styra och omskapa. Det är hans pilgrimsmärke. Sedan blir han, tro mig, en stor man och en ädel man. Innan en människa hinner fram till sin rätta bänkplats vid bordet, sopar hon många skedar i golvet. Och Valdemar uthärdar inte en dag, om han inte får föröda allt, som blev hans. Det är hans pilgrimsmärke. Och du, nunna, du längtar. Det är ditt pilgrimsmärke.

15 Kapitel 15.

Vinterblåsten rasslade ödsligt över ättechögarna och kastade in snö genom det trasiga bräddtaket på den gamla, av brand förhärjade kyrkan. Fast påven länge hade utlovat fyrtio dagars syndaavlösning åt den som besökte stället, infunno sig allt färre vallfärdare vid den årliga

midvinterfesten. Och ändå hade den älskade konung Eriks ben blivit upptagna ur kyrkgolvet och med den låga guldbelagda kopparkronan om huvudet uppstälts i ett skrin, vid vilket det skedde stora under. Därför hade man nu också börjat att uppföra åt honom den nya kyrkan vid åmynningen, där skeppen gingo in och handelsbodarna stodo fyllda. Där hade Valdemar också byggt sig en kungaboning. Sofia och hennes tärnor togo in där under kyrkfesterna, men själv stannade han hellre i det förfallna drotthus, som ännu stod kvar vid ättehögarna i det gamla Uppsala. Det var nedtill av bullersten och ovan av timmer, och allt var bågnat och murket. Träden utanför den sneda och bräckliga svalgången voro svedda av eld och åska. Det var knappt annat än några väldiga stammar med sönderbrutna, avstubbade grenar. Han trivdes icke längre hos drottningen som förr, och här kunde han sitta fri med sina jaktbröder och Ingrid Ulvas skogsgångare, hans livkarlar i björnskinns med yxhammare och spjut.

I början efter avskedet vid landamäret tänkte han beständigt på Jutta, men helst endast på den första tiden i jarlagården, då de lekte och skämtade i månljuset. Det var en stilla glädje att minnas sådana sorglösa och oskyldiga timmar. Men människan blir till sist van vid glädjen, så att hon icke märker den; endast all oro märker hon. Därför märkte han vida mer de småsår, som han fick av andra skönheter. Jungfru Lindelöv blev för honom en tyst och blek ande, som med sitt framåtsträckta huvud följde honom och vakade över hans väg. Först gick hon vart ögonblick alldeles bredvid honom. Sedan blev hon småningom mer och mer efter, och slutligen drucknade de avlägsna och lätta stegen nästan alldeles i årens buller. Han trodde, att det var hon själv, som nu ibland flera dagar i rad och till sist hela veckor glömde att tänka på honom och följa honom i sin genomskinliga och ändå alltid förnimbara andehamn, skapad av kärlek och minnen. Och just därför att hon var kärleken och allvaret i hans liv och betydde så mycket mer för honom än någon annan människa, tyckte han, att det var bäst så, ty på andra kunde han tänka med lätt sinne.

Han var heller aldrig stilla utan red från kungsgård till kungsgård på jakter och gillen. Händes det ändå någon gång, när han om julen såg in i treenighetsljuset, att hon visade sig för honom, såg han nu bara hennes fel eller det, som han kallade hennes fel. Varför hade hon varit så vacklande och svag och icke stannat och följt honom? Nej, det mjuka lindelövet var icke till för att grönska i isblåsten. Han hade dock velat våga rike och krona och i nödfall lägga järn i leken mot de lagkloka och envisa, och hon hade flytt ! Han förbittrades och ville aldrig mer se henne i sina tankar utan vinkade åt sina livkarlar att de skulle stämma upp sina bergslagssånger. Nu hade han kommit till eriksfesten och för att bese det halvfärdiga byggnadsverk vid åmynningen som var Fulcos lust och

själafrojd. Men efter den förstnämnda dagen ämnade han åter sätta sig på hästryggen eller karmen och uppsöka en mindre dyster ängd.

Fulco bodde i en huslänga vid sidan om kyrkan. Redan första gången Jutta gick ut ur härbärgat, fick hon i hans dörr syn på en liten gosse i grön kjol, som satt på tröskeln och öste snö med en tennsked. Det lockiga, rika ljusa håret och kanske också hennes eget hjärta sade henne genast, vem han var. Hon skyndade sig fram förbi de andra nunnorna och omfamnade honom med en ömhet, som genast gjorde den lille till hennes förtrogna vän. Det förvånade ingen, att en from pilgrim smekte ett barn och att hon sedan under de andra dagarna, så ofta det blev lägenhet, satt hos gossen eller varsamt och småjollrande ledde honom fram och tillbaka på snön. Han hade en korg med dockor av tyg och trähästar, som han räckte henne! och ibland följde han henne ända upp på den största ätتهögen, där det var vid utsikt över slätten.

En afton i skymningen, när hon stod med honom vid den sönderfallna trappan till drotthusets svalgång, kom Valdemar tillbaka från en utflykt med sitt hov. Redan på avstånd hördes ett glatt sorl. Flöjternas och gigornas toner stego allt tunnare och vassare i rymd över rymd, som hade de aldrig mer behövt sänka sig efter nytt fotfäste, medan däremot trummornas och säckpipornas bockbråkande fortsatte sin tunga dans på jorden. Hur väl kände hon icke igen, att det var Gistre Härjanson, som ledde det spelet! Och bakom musikanterna kommo jägarna med falkar, bågar och vargnät.

Valdemar höll armen om en ung tärna, som han oupphörligt ropade vid namn.

-Jag kallar dig Glimma, sade han, därför att det alltid glimmar till i dina ögon och smycken, när du tänker på nöjen och dans.

En mörk lock hade halkat fram under hennes ljushåriga skönhetsperuk, som var inströdd med glitterstoff. Öronen voro något stora och framåtböjda men lika mjällvita som hennes bara hals, och naglarna på fingrarna voro genomskinliga. På hakan var en liten grop med ett ärr, och de tunna små läpparna voro öppna och fuktiga, som om hon nyss hade druckit vatten. Hon kastade en flik av manteln över nacken, midjan rörde sig, och den nedhängande gördeln var sirad med venusstjärnans lyckosamma och havsögda

smaragder. Ärmarna släpade på marken, och yr av kärlek och medgång, såg hon upp mot Valdemar och svarade oupphörligt:

-Ja, Glimma heter jag, Glimma, Glimma!

Han hade lindat om sig den röda manteln för köldens skull, men dolkskidan, som stack fram, var omspunnen med ett bladverk av guld, och hattkullen var en enda krona av Jupitersstjärnans segerbringande krysoliter. Då han lade handen på räckets och snuddade vid Juttas huvudlärf, såg hon, att den hade blivit bredare och vitare. Och hans blick var oroligare och kallare fast upprymd. Den gled förbi utan att känna igen henne i den framåtböjda nunnan med det klippta håret och stannade med större välbehag vid de yngre och vackrare i hennes sällskap.

Han vinkade med handsken åt folket, och framför honom dansade den galne Karl Algotsson baklänges, rund och röd, och slog takten med en bjällerstav. Genast svarade harporna inne i salen så tonfast, som hade de stått i ring ute i det fria kring spelmännen i konungens följe. Svalgången knakade och gungade under de glättiga stegen, och snart hade hela skaran ända till de sista svartraggiga björnskinnskarlarna försvunnit i salen.

En tung beklämning lade sig över hennes bröst. Hur olika, hur dött allt mot förr, trots ädelstenarna och de gnisslande strängarna! Svalgångens torftighet och det förfallna huset! Ingenting påminde om de stränga belätena på ekstöttorna i jarlagården. Måne det fanns en enda lycklig i den sjungande och skrattande flokken?

Jo, en enda, Glimma. Men bland de andra? Var det kanske förtvivlade människor, som tömde över sig en ärvd skattkistas alla härligheter för att söka glömska aftonen före domen? Eller var det bara hon själv, som missundsamt ville tro så för att trösta sig?

Slättens blåst skar genom mäg och ben. Hon visste icke, om det var hennes osaliga kärlek, som ater genast blossade upp vid första återseendet, eller om det var hat och harm. Hon hade så säkert trott, att de brottliga känslorna för alltid blivit utsläckta. Och det var ond kvinnosed att lasta, där man själv varit med om att locka. Det var livets egen hårda

gång över igenmurade grifter, som skakade hennes hjärta. Hon hade icke ställt sig där för Valdemars skull. Hon hade icke önskat, att han skulle lägga märke till henne. Hela tiden hade hon tvärtom böjt sig så djupt ned, som hon kunde. Och ändå grämde det henne och sargade så svårt i bröstet, att han kunde snudda vid henne utan att känna mer än inför vilken annan som helst och utan att genast förstå, att det var hon, om hon också hade betäckt sig aldrig så väl med doket. Var hon då redan så alldeles borta ur hans minne ? Skulle hon i flera dagar andas och röra sig några få steg från honom och höra samma rassel i träden och se upp i samma vinternätter som han, utan att en enda aning förmådde säga honom, att de voro varann så nära ?

Hon släppte gossen och vände tillbaka till härbärgen. Men där fick hon ingen ro, ty hon hörde hela tiden det välbekanta harpbruset från folkungafesten. Det var det enda, som var sig likt.

Då gick hon in i kyrkan med de andra nunnorna. De stannade alla fem orörliga nere vid dörren och flyttade kulorna på sina radband och rörde hastigt läpparna. Men läpparna bådo om ett och det bultande hjärtat om ett annat. Om hon bara hade fått ett enda sakta hjärteord från honom, en god blick, som hemligt hade sagt henne, att han känt igen henne !

Hon föll på knä, och fast det värkte att ligga så, reste hon sig icke.

Kyrkan var full av pilgrimer, och ljusen omkring Eriks silverskrin på altaret fladdrade i draget från det trasiga taket, ofta nära att slockna. Från muren bakom altaret hängde de röda och gula flikarna av hans baner. Överallt voro hällarna bortlyfta från gravarna, som omslöt de forna ärkebiskoparnas kroppar, ty längre fram skulle de också flyttas till den nya kyrkan. Det var håliga ögon och kinder och knäppta händer i halvförmultnade handskar. Om halsen på var och en bredde sig ännu det vita pallium, som efter att ha legat en natt på petersaltaret i Rom skänkts av påvarna. Hon kom ihåg systrarnas berättelse om Agnetas små lamm, som välsignades i kyrkdörren, och hon skulle velat få kyssa det gulnade yllet för att bättre kunna anropa sitt helgon om nåd. Men kedjor voro uppspända på båda sidor om mittgången, för att ingen skulle komma åt att stjåla av de heliga relikerna.

Hon böjde sig ned och tryckte pannan mot golvet

och makade sig långsamt framåt utan att lyfta huvudet. Hon kände, hur stenkanterna repade i pannan, och för att plåga sig fortsatte hon att krypa vidare ända fram mot altaret. Men ändå hörde hon harporna och säckpiporna från drotthuset. Hon frågade sig: - Är jag då så mycket oansenligare och fulare än andra, att han därför inte ens märkte mig? Har klosterluften gjort mig så gul och gammal, har bönläsandet grävt så djupa fåror om den stackars mun, som förr var så lockande? Jag skall tvinga honom att se mig, tvinga honom, om han också har hinner över ögonen som de döda här omkring mig.

Hon steg upp, och hon var så yr i huvudet, att hon måste taga fast i järnkedjan för att icke vackla. Återigen knäföll hon, men hon var icke längre sig själv, och hon visste icke, vad hon gjorde. Hon kände blott, att hon aldrig mer kunde uttala en enda from och ödmjuk bön, aldrig gå och gå den långa vägen hem till klostret, aldrig med uppriktig ånger kasta sig till drottningens kjortelfäll, om han icke först med ett för andra omärkligt tecken hade visat henne, att hon ännu fanns för honom i hans minne.

De andra nunnorna stodo ännu lika orörliga nere vid dörren, men hon hörde icke längre till dem, och hon glömde att lägga en skärv i offerstocken.

Där ute var det redan mycket folk samlat för att få se konungen, när han gick till sovstugan. Lycksökare, som friade efter ämbeten och gunst, hade ställt sig uppe i svalgången utefter väggen. - Han måste vara trött, viskade de, och måltiden blir kort. Han går tidigt till sängs. - De fingo ett smilande och mjukt sätt, gingo på tåspetsarna, vände ögonen uppåt och voro i ett tillstånd av största spänning och salighet. De påminde om gamla gubbar, som göra sig till för en flicka. - Nu dricker han! sade de och tittade i dörrspringan och klunkade och visade med munnen, hur han bar sig åt. Om de själva hade tömt bägaren, kunde det icke ha smakat dem bättre. Plötsligt veckade sig deras panna och de blevo allvarliga och betänksamma, ty de kände med sig, att de skulle gå och hänga huvudet i dagar och veckor, om de icke fingo en nick eller lyckades utfundera ett fint smicker. Det enklaste var att tala illa om hertigen och råda Valdemar att knappa in på hans fädernearv och makt och låta allt gå vind för våg. Ordet »kittelbotaren» tisslade och tasslade redan på svalgången, som om de därmed hade stämt strängarna.

Nedmörkt som det var, behövde icke Jutta frukta, att någon skulle ana, vem hon var. Den fullständiga likgiltighet, som alla tycktes visa den ensamma nunnan i den blåsiga natten, smärtade henne till sist också mer, än om hon skulle ha överraskats av en förundrad hälsning. Om någon hade givit akt på henne, skulle han ha märkt på den hastiga gången och det framåtsträckta huvudet, att det var ett stundens barn, som såg sig blind på ljuslågor långt borta och omkring vilken det därför alltid klirrade i fängselås och bål, men som Gudsmoder i sin himmel bad varmare för än för någon annan. Tallriksslickarna makade sig emellertid endast litet åt sidan för henne, och en av dem mumlade: - Här kommer en nunna för att tigga allmosor, men jag har ingenting på mig.

Ödmjukad, förnärnad och upprörd trängde hon sig in mellan männen vid en av dörrarna. Men den gav efter för hennes rygg, och hon måste taga flera steg baklänges, allt efter som dörren gled undan. Hon såg då, att hon befann sig just i den loftkammare, som var sovstuga. Sängen stod bäddad med sindalstäcke och fågeldunskuddar. Ett par vaxljus brunno på bordet, och en småpiga höll på att rada upp Glimmas många klädnader på en bänk. Hon strök över dem och slätade ut skrynklorna.

Jutta följde en stund det omsorgsfulla pysslandet med dräkt efter dräkt och såg villrådigt från det ena tyget till det andra. Så öppnade hon påsen vid bältet och drog upp det långa bandet, som hon hade sömmat med sitt eget hår och lovat åt helge Eriks nya altare.

-Se här! sade hon och mätte det med armarna. Vilken vacker törnslinga med rosor och taggar ! En aln, två alnar, tre alnar . . . fyra och fem alnar. Det är hela längden. Den är din, småpiga, om du för i afton, bara för en stund, en kort stund, lånar mig den gula rock med liljor, som ligger där ytterst på bänken.

Hon räckte bandet åt flickan och slet av sig huvudlärtet och den tunga kåpan med de tarvliga träknapparna. Alltsamman kastade hon framför sig på golvet. Vilken sveklig frid hade icke under de kläderna omhöljt hennes sinne i töcken, medan världen runt omkring fortlevde i sin ondska. Varför hade hon späkt sig och fastat och barnsligt lättroget lyssnat till de fromma legenderna? Den, som hade berett rum i sitt hjärta för en Folkunge, kunde aldrig bli en god människa. Hon hade redan glidit ned bland de fördömda och hade ingenting mer att förlora. Hennes ratta

plats var bland de föraktade i skampallen vid kyrkporten. Varför gömma sig för de rena och icke lida en synderskas straff? I hennes själ bar den himmelska sådden ändå inga blommor. Men en sak hade hon lärt hos nunnorna, och det var att skriva. Redan nästa morgon skulle hon sätta upp ett brev till klostret och påtaga sig all skuld och skam och avsäga sig renlevnaden och återkräva sina ägodelar.

När hon märkte, att småpiggen stod med bandet utan att röra sig från stället, började hennes röst darra:

-Det bandet där är ett heligt och kostbart verk, som har kommit trötta ögon att svida. Hur många timmar och hur många tusen stygn har det inte kostat. Om din matmor får veta, att du olovandes lånat mig klädnaden, och blir vred, så klipp bandlängden mitt itu och giv henne hälften. Det är nog betalning åt en sådan som hon... Men vad är det du har där i de små silverbägarna? Är det inte skönhetsmjöl? Du skall hjälpa att måla mig, men inte så starkt som hon vant dig, utan som det brukas bland de högsta. Vet att jag är av kungabörd och har rätt att sitta överst vid bordet hos din herre. Men allra först skall du två min panna, ty jag har sårat den mot kyrkgolvet och känner, att den blöder.

Småpiggen hjälpte henne nu att träda på kjorteln, och de öppna ärmarna släpade förnämt på mattan. Sedan tog hon silverbägarna för att måla henne, men Jutta grep henne om handen och lyssnade.

-Nej, vi ha inte tid.

I nästa ögonblick skyndade hon ut. Hon drog igen dörren bakom sig, ännu halvt blindad av vaxljusen, och ställde sig mellan de andra. Men den lilla gossen, som sprang omkring i svalgången, var med ett glatt rop vid hennes sida utan att skrämmas av den förändrade dräkten. Hon hann icke att frigöra sig från hans smekningar, innan fackelbärarna trädde ut och konungen kom i dörren. Han var upphettad och viftade med handskarna, och då han såg, hur alla männen, så pass det lät sig göra, försökte att böja ett knä, grep honom en lust att begyckla sin egen makt och det, som var heligt för de fromma. Han höjde armarna på det sätt, som påvarna brukade, när de utdelade välsignelsen.

Därvid kom hans blick att vila på den praktfullt klädda kvinnan, och armarna sjönko igen, fast förläget och långsammare än de hade lyfts. Han såg genast, vem hon var, men det var icke enbart förundran, som darrade över hans ansikte, utan också en illa dold misstämning. När de, som ha dött, resa sig ur sin grav, äro de vålnader, och då skrämna de. Och han såg genast i full klarhet var förändring, som tiden hade ristat i hennes drag.

Besinningen svek henne och hon lyfte upp barnet framför honom.

-Guds frid, kung Valdemar, viskade hon. Känner du igen oss?

Han knöt handen och kastade huvudet stolt bakåt.

-Guds frid, frussyster. Jag känner igen både dig och barnet... mitt barn och ditt.

Om de gamla träden hade brustit från sina halvdöda rötter och fallit över hopen, som stod nedanför, skulle förvirringen och skriandet icke ha blivit häftigare. Pilgrimsskarorna böljade ut från kyrka och härbärke, och ända bort till ättehögarna skymdes snön av folk. Den dystra hemlighet, som smugit kring från gård till gård, gömde sig då icke längre utan blottades av vinfuktade läppar och stod där nu med kött och blod mitt i fackelskenet.

-Dödssynd, ropade mängden, firnarverk!

-Är det julnatt, efter jag ser spöken? frågade Valdemar och skakade sitt ljusa hår. Af er, som skria värst, lärde jag mig aldrig, att brott behöva spöka. Eller blev min fader jarlen hängd, när han red hem från

Herrevadsbro! Han sover gott och lugnt i gamla Varnhem. Giv er till tåls,
låt tiden gå. Skuld är ett kravbrev mellan människor. I graven finns det
inga gäldenärer.

-Till Rom! svarade folket. Till Rom!

De, som voro beväpnade, skakade sina spjut och bågar.

Då lyfte han upp gossen och höll ut honom över
deras huvud.

-Ja, ropa, svear, ropa som det hörs kring era fäders tingshög. Hög gossen
här på sköldarna. Välj honom till min efterträdare. Han skall föra er till
större segrar än fordom läspe Erik och alla, som föddes er av äkta, ruttet
kungablod... han, mitt trotsarbarn, horsbrottets, blodskammens son. Se
här, hur frisk och röd han blir, när jag nyper honom i kinderna.

Han satte ned gossen, men en rysning gick över mängden. Pilgrimerna vände
sig bort, och som en suck, som ett djupt andedrag framvisade kvävda och
klanglösa röster:

-Han är Den fallna morgonstjärnan. Lucifer är vår konung. Penitens ! Till
Rom, till Rom !

Ett par tysta klättrare hade redan svingat sig upp på räcket med sina
spjut, och en pil ven fram och fastnade sjungande i stolpen. Det hördes i
stillheten, hur bågar spändes, först två eller tre, sedan allt fler och
fler.

Fulco kom ut ur sitt hus, föregången av ljus, men de släcktes genast i
blåsten. Han bar varken ämbetskrona eller stola utan höll endast ett litet
kors, som han ivrigt räckte åt alla sidor till kyssning. Han gick så
krokig och sned, som om han med de långa armarna hade plockat något från

marken, men huvudet var upprätt. Ovanför den grå skäggbotten och den som en krumstav svängda näsan brunno två mörka och skarpa ögon.

-Misskund, misskund över alla syndare! Liljan och ängeln i mitt signet håller jag i ära, men biktens insegel var mig ännu heligare. Jag har tegat. Nu ropar till och med marken. Men ännu går det många vägar till Mora stenar, konung, och orätt handlar du. Konung? Din fader jarlen hade gjort bättre, om han satt sina lagar i helgd genom att förbjuda konungar och fostra sina söner till hederliga husfäder på sina gårdar. Kristus är den rätte härskaren. Hur ha vi vårdat oss om hans tron, som låtit honom dela den med er, konungar ?

Hans och Valdemars ögon möttes. Det blev en kort och tyst tvekamp.

Valdemar drog dolken, men stack den åter i skidan.

-Nej, inte blod. Åtminstone en enda Folkunge skall kunna gå i graven utan att ha dräpt. Hitåt, ni arma syndare och undersåtar! Vem har orätt ? Vem har rätt ? Säckpipan eller flöjten, harpan eller basunen? Jag tänker, att spelmannen där ovan rätt härligt fröjdar sig åt samklang. Det är det präktiga med oss, vi konungar med lejonklor, att vi sen gammalt äro upprorsflammorna ur jordens inälvor. Kom, mina barn, och låt oss glädja oss en stund i ondo, om vi omöjligt ända kunna vara goda ! . . . Men träng mig inte in mot väggen, släpp manteln... Lagkränkare, som själva bryta distingsfrid och kungsfrid ! Jag ville återskänka er den forna friheten och bli en god husbonde, men era axlar orka inte längre bära den.

Fulco steg fram till trappan för att skydda honom mot folket. Han höll korset utsträckt.

-Förvillelserna omtöckna hans förstånd. Han talar som en drucken.

-Som druckit så mycket, att han säger sanningen rakt fram, svarade Valdemar över hans axel. Kom ut, Karl Algotsson, med vakten och jaga undan folket ! Det var det sista, som jag drömde mig att någonsin behöva säga...

Men varför hugger du så häftigt, att du stänker ned min ärmkant ? Ännu har jag inte hunnit vän ja mig att sova en god kungssömn med fläckar av det slaget. Jag tror vi hellre sätta oss igen vid bordet. Hur många följa mig ? Så få. Och nyss så många !

Han tryckte skakande handlovarna mot sina ögon, och ingen visste, om han grät eller skrattade.

-Är då detta ett människoöde? frågade han och gick häftigt in i salen, mitt öde, tröstlöst, utan nåd och hjälp! Din största grymhet, Birger Jarl, var att du gav mig livet. Spela, Gistre Härjanson ! Det misspyder kung Valdemar att snyfta. Goda och ömsinta människor få inte unna honom en stunds lisa. Då blir han föraktad. Han måste hatas för att hedras. Nå, han är läranktig, kung Valdemar. Han skall snart bli, som ni begära för att i fröjd få hata honom. Spela, Gistre Härjanson, på de sprödaste strängarna, de vassaste, de strängarna, som barnet i vår själ gråter med!

Jutta stod ännu vid väggen i svalgången, och den förskrämda gossen klängde sig fast om hennes arm. Glimma hade också kommit ut. Hon såg nyfiket på den forna nunnan och gungade på foten i takt med strängaspelet.

-Jag känner igen dina kläder, jungfru, sade hon. De äro mina. Behåll dem. Och tag dem med dig till ett minne av Glimma.

Sedan sprang hon glatt tillbaka in bland de många vaxljusen.

Jutta kände, att en uppsträckt hand sökte hennes mellan spjälorna på räckverket.

-Gud skall förlåta dig, stackars arma, liksom en gång också honom, hördes ärkebiskop Fulcos fasta röst. Men din plats är inte här. I afton är det gott om sadlade hästar, och jag skall taga några beväpnade karlar med mig och för säkerhetens skull själv följa dig det första stycket. Vart vill du hän ?

-Helst till min olyckliga syster, svarade hon och gick ned till honom utan att släppa gossen.

Hästarna buro snart alla tre över den stenlagda väg, som ledde till kungshuset på ängen vid Östra Aros. Ingen av dem talade, men de måste rida försiktigt och långsamt för mörkrets skull och lita på hästarna.

Hon mindes, hur tidigt den makliga drottningen förr brukade söka sig till sovstugan, men fast det var mycket sent, gingo ännu alla spinnrockarna. När hon kom i salsdörren, tvärstannade den mittersta spinnrocken, sedan ännu en och slutligen alla. Drottningen, som satt på mittbänken, släppte spinn garnet i knäet och hukade sig för att se bättre. Det var en gammal kvinna med stora drag och trötta ögon.

-Vem står i dörren? frågade hon.

-Din fallna syster.

-Min fallna syster bär en nunnas dräkt och är i kloster.

-Jag var inte värdig de vita kläderna.

-Säkert inte.

-Min tanke gick tillbaka hit.

-Vem söker du?

-Dig, syster, för att kyssa din klänningsfäll och bedja dig förlåta och glömma.

-Och vems är gossen?

-Mitt barn, som hädanefter följer mig.

Drottningen lade handen på spinnrocken för att åter sätta den i gång. Men då kände hon, att många vintrars stickande stjärnljus hade skinit in i hennes ögon och lagt frost över hennes kval, så att det blivit stilla och vitt och fagert. Allt blev så smått och litet, som hon hade gråtit över, att den vänskap, som en gång varit mellan dem båda, syntes henne hundra gånger mer värd att minnas. Hon tänkte:-Så klart måste människan se tillbaka över livet i dödsstunden, när evigheten plötsligt lånar henne sina ögon.

-Min klänningsfäll är inte till för att kyssas av en syster, svarade hon lågt. Men du skall stanna här med barnet... Kom hit och sätt dig hos mig här på bänken.

De andra spinnerskorna fingo en fuktig rodnad över ögonlocken, böjde på huvudet och satte med en darrning i gång sina hjul. Först var det bara två eller tre, men småningom surrade återigen alla spinnrockarna. Det var bara drottningens, som stod stilla.

Men Jutta lydde henne icke utan dröjde nere vid dörren och såg på henne med systerlig kärlek.

-Nej, nej, svarade hon och måste höja rösten en smula för att höras. Det vore att fresta. Låt mig hellre gå nu, just nu, då allt är ljuvligt och försonat.

Drottningen tog kryckkappen, som låg på bänken. Hon kom ned till henne över enriset och drog henne till sig. De båda systrarna stodo länge tryckta intill varann med kind mot kind, och under glädjefulla snyftningar påminde de varann om gamla hågkomster, om barnsliga sorger och skenbart likgiltiga ting, som nu fingo en ny betydelse.

Fulco, som hela tiden stannat i det mörka förrummet, närmade sig småningom. Jutta vände sig mot honom och räckte fram händerna som för att låta binda dem. Men han tryckte dem faderligt och förde henne med sig ut. - Laudo Deum verum ! Viskade han och lyfte vänligt upp gossen framför henne i sadeln. Hon såg, att hon omringades av de väpnade männen nästan som en fånge.

-Fulco, frågade hon, vart låter du föra mig för den lilla tid som jag kan ha igen? Till någon fridsam borg, säger du, till trakterna kring landamäret... Men, jag lyckliga, jag har ju fått min systers förlåtelse ! Var finns då målsägaren ?

-Där! - Han pekade inåt gränderna på folket, som höll på att samlas till distingen. Månglarna spikade på sina stånd, lekarna kommo med harpan på ryggen och blosset i ena handen och björnkedjan i den andra. Teldarna framför härbärgena, som hade pratande människor i vart vindöga och var dörr, pinglade slädarna, fyllda med präster, munkar och köpmän i tjocka djurfällsrockar med håret utåt.-Och här under korset på mitt eget bröst! tillade han hastigt.

Orden gledo förbi henne i mörkret och hon hörde dem icke utan fortsatte bara att upprepa:

-Jag lyckliga! Det är som skulle änglarna gå framför hästen och sjunga och spela. Men det är bara en synderska som jag, som kan se dem. Min syster, min storsinta syster, i natt har jag återfått både dig och mitt barn.

16 Kapitel 16.

Den sovande vallkullan i Vreta blev emellanåt utburen i klosterträdgården, där nunnorna lekte och dansade med de unga jungfrur, som de hade till fostran. Så ofta Gistre Härjanson fick några dagars ledighet från sin tjänst som spelman, kom han dit på en löddrig häst. Han ställde sig väl med nunnorna genom att stränga deras harpor och skriva på bly till bot för deras tandvärk. Och till den alltid lika glättiga Ingrid Svantepolksdotter smög han hårringar och andra små gåvor från hennes blyga vän i konungens följe. Den enda lön, lekaren begärde, var att ibland få sitta några timmar i Yrsa-lills närhet.

En sommardag, när bin och humlor surrade, begynte plötsligt hennes dödliga blekhet att skifta om i rodnad, och alla nunnorna samlades omkring henne för att bevittna det under, som nu skulle ske. De voro redan vana att från hennes mun höra förkunnelser och att hon somliga dagar satt upprätt i sin bädd. Hon rörde en smula på händerna, och den drömmaktigt töckniga och sjungande rösten uttalade högt och klart följande ord:

Den man skall varda herre i Sveriges land, som får Sankt Eriks fana ur mannajungfrurs hand; men bär han in den fanan i femmila skog,

Gud hjälpe då den broder, som broder bedrog.

Hon slog upp ögonen och såg sig yrvaket omkring, och då hon mötte så många goda ansikten, blev hon genast lugn. Men hon mindes knappt något av sitt föregående liv.

-Minns du inte Yrsa-lill, som bodde i skogen ? frågade de henne, men hon skakade på huvudet. Hon tog nyfiket på deras bälten och kläder, och då de berättade, att de voro nunnor, trodde hon, att hon också var det.

På samma sätt hade det gått till, var gång hon vaknade, men nu blev hennes blick lugnare och klarare, och efter några dagar kunde hon med systrarnas

hjälp sakta gå omkring i trädgården.

Fast hon från den stunden förändrades och slutligen tycktes nästan lika frisk som de andra, kände hon likväl icke igen Gistre utan skrämdes i början av hans dystra och bleka huvud med de bandvirade svarta flätorna. Men vilka lyckliga timmar kom det icke sedan mitt i den blommande sommaren, när han märkte, att hon blev mindre rädd för honom. Han hade fått en ny och mjukare klang i sina strängar, och de ohyggliga dockor, som han förut trädde upp på fingrarna, omkläddes småningom till änglar och korsriddare. Hon var hans, icke klostrets; det var det enda, som han sade henne nära nog med stränghet. Men nunnorna svarade:

En lekare har varken hustru eller hem. Blir han bestulen, är tjuvgodset tjuvens. Blir han dräpt, ligger han ogilld. Kom igen och hämta henne, om du lyckas skaffa dig egen härd. Till dess måste hon stanna.

Med det hårda beskedet fick han åter rida sin färde till hovet. Men var han kom, berättade han om hennes spådom, fast ingen blev klok på de mörka orden. De spriddes från gård till gård, och när de hunno till Nyköpingshus, hade de blivit en visa, som flitigt sjöngs vid spinnrockar och vävstolar.

Då folket nu samlades i Uppsala till distingen och för att vara med om överflyttandet av Eriks ben, kom en gång en flock av bredskuldrade mör på sandåsen framför det gamla drotthuset. Först lekte de en stund med varann på unga kvinnors vanliga sätt, men småningom drogo de sig hand i hand ned mot kyrkan, som höll på att smyckas och därför var tom på människor. Där funnos inga andra än ett par gossar, som höllo på att fästa upp tapeterna.

Karl Algotsson stod i svalgången med en falk, som satt i en träring och som han höll på att straffa.

-Vid Sankt Ovidius, de dövas botare! utbrast han. Varför sjunga inte kvinnorna, när de dansa? De tiga som träbilder. Men aldrig såg jag ståtligare och resligare mör. Kom ut, Valdemar! Det här är något för dig.

Valdemar kom ut på trappan. När han märkte att kvinnorna mer och mer försökte närma sig kyrkan och böjde sig åt alla sidor för att se in genom dörren, som om de på avstånd letat efter något, skyndade han sig ned och hejdade dem med muntra rop och tecken.

-I dag är dansdag och ingen helg! - Han ställde upp dem till en springlek, fast de voro motsträviga och fast han knappt kunde rycka dem från stället. - Aldrig har jag känt duktigare kvinnohänder ! Men nu börja vi. I snöig skog, i snöig skog går ulven fram...

De gingo nog in i leken, så att marken skakade, men hur mycket han än sjöng, var det ingen, som sjöng med. Och hur han än förde dem under kärligt skämt, fick han aldrig ett ljud till svar.

-Stackars barn, sade han, de äro för blyga att dansa med en så hög herre. Låt hämta ut mjödhornet ! Slå inte ned ögonen. En klunk mjöd lossar på tungbandet.

Så snart den första fick hornet i sin breda hand, tömde hon det genast begärligt i ett drag. Detsamma gjorde också alla de andra, så att hornet sexton gånger måste bäras in och ut. Då kastade sig Karl Algotsson med ett språng från svalgången och försökte att lägga armen om midjan på den mest högväxta. Men hon grep honom vid skuldrorna och höll honom så fast, att han icke kunde röra annat än den häpet öppna munnen.

I detsamma började falken att piska ringen med de smala vingarna. Det var en stor falk, bortåt åttio eller nittio år och vitnad som en gammal gubbe. Han sänkte det skarpögda huvudet och högg efter remmen om benet, var stund nära att slita sig.

Då glömde sig den högväxta tärnan och gick fram och lugnade honom med några kloka visslingar och kluckanden. Till sist blev han så stilla, att hon kunde stryka honom över nacken.

-Din fågel har ju inte grönaktiga fötter utan de äro bleka, sade hon förtrytsamt med den djupaste mansröst. Vad äro ni för jägare här i drotthuset, som inte veta, att en så gammal hök kommer man ingen vart med annat än med godo?

Hon tvärtystnade och lade handen över munnen, men det var så dags. I nästa ögonblick voro de alla sexton redan på flykt, och vapen rasslade i kungsgården. När kläderna slogo upp på de springande, syntes det, att de hade strumpor av blankt brynjetyg. IVlen när de kommo upp på sandåsen, kunde de icke motstå- att ännu en gång vända sig om. Den spensligaste av dem, som hade en påfallande likhet med hertigens unga dominikanermunk Martinus, knöt handen mot drotthuset och ropade:

-Det lyckades oss illa, men vi ses igen, kung Valdemar. Med sådana mannajungfrur dansar din broder på Nyköpingshus.

Därefter togo de varann i handen igen och fortsatte utför åsen på andra sidan.

På kullarna vid gårdarna sutto bonddöttrarna, linhåriga, med klara pannor och fingrarna om kinden, och sågo bort efter den döende dagen, som svenska kvinnor bruka aftonen före en helg. Vad tänkte de på ? Vad drömde de om ?

Munken och de förklädda småsvennerna från Nyköpingshus radslogo en stund i en skogsduge. Sedan spridde de sig och gingo in i olika gårdar. Där satte de sig på kvinnobänken utan att till en början säga något.

Samma envisa tystnad behöllo de också, när maten blev inburen, fast det hände, att de glömde sig i annat och åto läns på faten. Men när så döttrarna i den största gården togo upp spåvisan från Vreta, stämde Martinus i med mansröst. Kvinnorna reste sig förskräckta. Då steg han också upp och berättade om sitt ärende.

-Ni skola ingenting frukta, sade han, fast vi äro män i kvinnokläder. Mer än vårt liv älska vi var allvarlige hertig, och nu är han på lagfärd inte långt härifrån i sigtunabygden. Därför smögo vi oss hit och tänkte på spåvisans ord om baneret och mannajungfrurna. Allt är i förfall. Prästerna skymfas framför altaret. Maktgiriga Folkungar äro redan i antågande med sina flockar. Skola de få lyckan på sin sida genom att också bemäktiga sig vart förnämsta baner, Valdemar besvärjer inte stormen. Det är ju hans egna dårskaper, som väckt den. Det finns bara en, som kan det. Men vi ha tytt visan orätt, då vi trodde, att kvinnokläder voro nog för att få spådomen sannad. Håll kvinnoting och samla er! Det blir en farlig här. Valdemar kommer att tvärt giva sig fången om han möter den. Eller också bli ni fångarna. Men det är heller inte honom ni skola besegra. Ni skola göra, vad vi inte kunde. Ni skola hämta åt hertigen helge Eriks baner.

När kvinnorna hörde sådant tal, blevo de än mer förskräckta och ville icke lyssna utan prisade kärleken och Valdemars mildhet.

-Vi få se, svarade de. Ni ha handlat obetänksamt, som unga svenner bruka. Det tål att begrunda spåvisans innersta mening och höra, vad som har hänt. Det ena ryktet motsäger det andra. Vem som helst rycker inte utan vidare landets heligaste baner från kyrkväggen.

-Det är väl svarat, menade svennerna och avkastade sina kvinnokläder. Sedan blandade de sig i folkmängden på marknadsvägen. Ända till hundra dagars avlat hade utlovats, och gårdar och härbärgen kunde snart icke rymma fler människor.

Äntligen grydde den stora dagen, då helgedomsskrinet skulle bäras över slätten till den nya kyrkan.

Det blev aldrig något slut på det långa tåget av hjässor med den apostoliska hårkransen och av svarta eller vita slöjor. Kåporna voro nedstänkta. Det hade varit lång färd från Sko och Sigtuna, från Gudhem och Varnhem, från Alvastra och Nydala. Slamret av träsulorna, som voro bundna under skorna, överröstades av pilgrimernas rop. - Kyrieleis ! Kyrieleis !
- Det betydde ju Herre förbarma dig! men på de vallfärdandes mun blev det ett glädjerop. En stund blev vägen alldeles svart av latintalande magistrar, som nyss återvänt från kollegierna i Paris. Där kom Karl Algotssons broder Brynjulv från Skara, och den drömmande Petrus de Dacia

gick omgiven av svartklädda kvinnor, som oupphörligt höjde klingande kyrierop. Särskilt var det en bland kvinnorna, som alla försökte att få se en skymt av. Var hon icke redan ett helgon, så tycktes det blida ansiktet vittna om, att hon åtminstone var nära att bli det. Alla visste, att det var den fromma Ingrid från Skenninge, som höll på att grunda ett kloster och bereda sig för en pilgrimsfärd ända till Den heliga graven. Det blev tystare, där hon gick fram, ty de, som fingo plats därtill, knäföll och kysste på händerna efter henne, lyckliga att för en gång ha mött en av de ofläckade, medan hon ännu gick levande på jorden. Hon ingav dem sin egen rena kärlek, sin åtrå till allt ödmjukt och gott. Många röda munnar, som hade bitit i livets frukter, stammade allvarliga löften. Vildmarken upplystes, så att bråddjupen blottades men också den säkra stigen.

Så länge hennes lilla svarthöljda huvud ännu kunde urskiljas, fortsatte handkyssandet, och klämtslagen kunde höras från kyrkan. Men sedan blev det oro bland folket.

Ett stycke framför helgedomsskrinet kom Valdemar med Eriks baner. Han halkade på stenläggningen, så att han stötte banerstången i marken, och det tog folket som hån, ty han log hela tiden. Vakten måste omgiva honom på båda sidor och hålla i vardera ändan av de sänkta spjuten, så att han gick inom ett skyddande stängsel.

Larmet blev slutligen så hotande, att Fulco måste ropa till honom att hålla sig närmre intill helgedomsskrinet, ty var det bars fram, spreds det genast lugn.

Folket strömmade med in i den nya kyrkan, som ännu var utan tak. I mitten var rest ett träkapell, upplyst med vaxljus och klätt med tapeter. Där blev skrinet satt på altaret. När mässan var läst och sången sjungen, som Fulco hade diktat till Eriks ära, ringde en liten klocka och det blev en stunds vila. Fulco förde då omkring konungen.

-Tonernas andakt fyller mig med fridsamhet, begynte han. Och det är en sällsynt händelse, att du beträder en kyrka. Låt mig visa dig det bygge, som är mitt livs kärlek. Jag vet, att rundelns tecken överallt går igen i

skapelsen, i himlarnas gång, i solen och månen, i timmarnas ring på solvisaren. Också bävade jag i början för att bryta den stränga rundeln, men så hörde jag hymnerna och kyrrieropen, som stego och stego. Själva mullen längtade uppåt. Då förstod jag den ny andan och lät stenskogen växa. Och nu står den här med sina stammar, sina spetsbågiga grenvalv och rosverk och korsblommor. Dina skogar ha flyttat hit in, Valdemar. Det är en kyrka för dig. Se här på stenarna, som muntra hantverkare hålla på att hugga under vardagarna och som skola läggas överst på stöttorna! Jägare och ulvar, riddare med korsfanor, lekare och brottare, barn, som kasta snöboll, feta borgare, sjöfolk, älskande, som famna varann, krigare som döda... alla vilja de uppåt, uppåt med klockklängen. Alla kommo de med sin skärv till min kyrka, och därför förtjäna de också att få vara med.

herre och konung i vördnadsfullt gående, sade han, och började långsamt att gå framåt med pilgrimerna.

Glimma stod hela dagen i dörren och stirrade på de tomma medspåren. Tidigt nästa morgon var hon åter på tröskeln. Det glödde i snön på taket och istapparna, som droppade för tövädret.

Hon märkte, att Martinus hade kommit tillbaka och stod vid en av stolparna.

-Det röda skenet gör dig blek, Glimma, sade han.

-Jag bleknar, därför att jag har blivit ensam.

-Du har skäl. Jag kan mitt kalendarium. Det var i går en av de svarta egyptiska dagarna, då allt, som börjas, slutar illa. Prima et septima äro dåliga dagar i torsmånaden. Och det är en farlig hedersgåva du bär vid gördeln. Frestande för dig, frestande för andra.

-Den är för tung. Jag är redan trött.

-Och ändå för värdefull att kastas på bänken. Du kommer att få en orolig sömn.

-Visste jag bara ett gömställe!

Vakterna och spelmännen bytte en blick, när de gingo förbi och sågo de båda samtalande, men det ökade hennes lust att trotsa. Hon förstod, att munken sökte hennes närhet, och det brann något i hans ögon, som nästan sag ut som kärlek. Det behagade henne, fast han var henne likgiltig och fast hon med saknad tänkte på sin herre.

-Du vet, sade han och vred och kramade sina gulvita fingrar, att bakom de mossiga trämurarna mellan kyrkan och bispgården finns det många gamla straffhålur och instörtade rum, som ingen längre törs beträda. Har du hört om Den heliga kerubens kapell? Här bodde inte alltid en sådan rättskaffens man som Fulco. Jag tjänade här som gosse och hittar därför någorlunda bland ruinerna, som nu få stå och ramla som ett sista minne från mörkare tider. Men där lura farorna, och det är ingenting för dig, Glimma.

-Det säger du! svarade hon klingande klart och gjorde lös nyckelknippan och räckte honom den. Bär du den tunga bördan och gå förut och hjälp mig att leta upp ett säkert gömställe. Sedan får du svära tystnad på krucifixet. Tror du, unga broder, att du kan skrämma Glimma med sagor!

Han strök sig ångestfullt över pannan, men lydde och gick före henne över gårdsvallen.

-Jag har varnat dig.

-Just därför väckte du min lust.

Han öppnade en liten dörr, och de kommo in i trånga rum och gångar. Väggarna voro av runda stenblock med ojämna ytor, barken satt kvar på bjälkarna, och tövattnet droppade in genom vassen och grästorven på taket. En trappa förde ut på en gård, som genom en halvrasad mur var öppen åt slätten. Under ett försvarstorn borta i ena hörnet befann sig ett runt kapell, som knappt var tre steg djupt. Han vältrade undan en lucka, som var ställd för ingången. På altaret stod kerubens stenbild med lejonhuvud och ett hjul mellan tassarna och ögon på vingarna. Hon såg, att altarskivan var höljd av kalkgrus och inblåsta löv och att en spindelväv hängde mellan bilden och väggen. Och icke var den spunnen i går, ty den var dammig och lika tät som en grå tyglapp.

-Hur vårdas det altaret? frågade hon och vände sig litet åt sidan, så att hennes andedräkt strök över munkens ansikte. Han insöp den och blundade.

-Här går ingen människa någonsin in, Glimma. När en brottsling fordom dömdes till en lätt och tyst död, skickades han hit för att lägga sina kedjor på altaret. Men han kom aldrig tillbaka.

Martinus kastade nycklarna på altaret och pekade efter dem.

-Där ligga de säkrare än bakom både järn och sten, och du kan inte längre nå dem, Glimma. Nu skall skattkistan stå låst intill upprorets dag, da hon blir buren till min hertig. Han skall sira kyrkan med pärlorna och guldets och själv ställa sig med Mikael's svärd vid ingången.

-Du drömmare! svarade hon och tog ett par steg in i kapellet, dansande på foten. Tror du jag låter nycklarna ligga kvar här i öppen dag!

Hon hann knappt att fatta dem, innan en sjungande knäpp som från en bågsträng ljöd under golvet och en lucka öppnade sig på sin svängaxel. I en blink skymtade hon ögonen på kerubens vingar och halkade sedan ned i djupet. Luckan blev stående på tvären, ty hennes ärmsnibb hade fastnat i

en av nitarna på den sönderfrätta svängaxeln och hon hängde över mörkret. Men när nyckelknippan föll, hörde hon, att det plaskade, och några vattendroppar stänkte på halsen.

Martinus sträckte fram huvudet för att se efter, varför luckan icke lade sig ned på sin plats, och bådas ansikten voro varann nära. Men hon kunde icke få fram några begripliga ord, knappt en tyst bön i sitt hjärta. Hon kände bara, att hon skulle ha strött omkring sig sina rikedomar som en handfull sand, om hon hade fått en enda stund till skänks, om hon för en enda afton hade fått stanna hos bonddöttrarna, när de sutto utanför gårdarna och sågo efter den döende dagen. En röst sade henne:-Allt annat har du ävlats att vinna, blott icke den lilla solstrimma av lycka, som var ny morgon låg in över ditt täcke. - Hon kände sig som ett hjälplöst barn, som fallit ur modersfammen. I ett snabbt ljus urskilde hon sin mor, den svartklädda änkan, som stod på sin borg vid en avlägsen havsvik och såg och såg bortåt vägkröken och väntade, om hon aldrig skulle komma.

-Jag vet, munk, att du älskar mig, sade hon och återfick för ett ögonblick makten över sin tunga. Om du räcker mig handen och hjälper mig, skall jag följa dig ut i världen, vart du vill, om också i fattigdom och som din trälinna...

Men ärmtygat knakade och gav efter. Slutligen brast också fällkanten, och hon försvann.

-Stackars liten, viskade han, så ensam du var mitt i din ståt och så ensam nu ! Ingen att luta dig till med ett: förlåt mig! Och hur ensam jag står här med mitt brott! Men jag skall följa dig, Glimma. De skola tro, att vi ha stulit oss bort samman och skratta åt oss på vår rygg. Ingen skall någonsin få vetå, hur allt har tillgått, och min hertig skall förakta sin hängivnaste tjänare. Det är gott och lugnt så. Det är försoningen, och jag är lycklig.

Han kastade sig efter henne och luckan lade sig ned på sin plats med samma sjungande knäpp som från en bågsträng. Det blev stilla igen, och de torra löven dansade på altaret.

Småningom började vakterna och småpigorna under spe och kvävt skratt att leta efter de försvunna, och det blev oro i drotthuset. Gistre Härjanson var den ende, som sökte på egen hand. Van som han var att upptäcka spår i skogarna, igenkände han snart i snön några märken efter de spikar, som Martinus hade under träsulorna för att de skulle bli tunga. Han följde dem steg för steg ända till Den heliga kerubens kapell. Där stannade han och stod och lät fingrarna leka på harpsträngarna, som han brukade, då han var ensam, utan att rätt veta, vad han spelade. En skara av unga kvinnor drog förbi ute på fältet, men han kunde icke rycka sina tankar från kapellet. Han följde tonerna och böjde sig åt sidorna och talade halvhögt till den försvunne munken, som hade han ännu stått framför honom.

-Jag vet inte, vad som har skett, broder Martinus, och det förblir väl alltid en gåta. Men när jag hörde, vad du mumlade vid salsväggen om att offra dig, måste jag tänka på en bygdesägen från min egen trakt. Du har aldrig hört den, broder Martinus. Du har aldrig hört om en gammal from predikare, som hette Jakob och som talade mot människornas okloka längtan efter lön för sina gärningar. Hur olika voro ni inte, du och han. Irrblosset och stjärnan! Men jag tackar dig, broder Martinus, för att jag genom dig lockas att grubbla på de kringströdda sägnerna om honom. Medan jag står här och spelar, känner jag hur de samla sig till ett klart ljus i mitt hjärta, och jag skall sprida det ljuset genom att själv gå ut och predika det bland både riddare och fattiga. Det skall bli den forne gycklarens botgöring.

Kvinnorna sågo honom över den rasade muren och sade till varann: - Det är likt Valdemars hemska spelman att hålla sin andakt vid Den heliga kerubens kapell.

Sedan tänkte de icke mer på lekaren utan fortsatte med rask gång framåt mot den nya kyrkan. Andra flockar närmade sig också från gårdarna och slöto sig till skaran, som böljade och växte. Det var unga frida mör med friska drag, och de möttes av ett beundrande sorl under kyrkbågarna. Pilgrimerna beredde villigt rum för dem, så att de snart fyllde hela koret, utan att någon annan längre kunde komma fram.

Fulco, som lämnat konungen och på återvägen stannat en stund vid helgedomsskrinet, hade nyss rest sig från trappstegen framför altaret. Den resligaste och vackraste av de unga kvinnorna var redan utsedd till

förespråkarska, och hon gick fram till honom.

-Vi komma för att hämta helge Eriks baner, började hon, men blev förskräckt över sin egen begäran och slog ned ögonen. I våra mödrars ungdom blev det ofta buret av dem över markerna till god årsväxt.

Han granskade dem skarpt och länge.

-Blott kvinnomunnar kunna uttala något så orimligt, svarade han. Knappt en konung eller hövitsman skulle våga komma med en sådan begäran. Det är en korsfana, vigd att föras mot hedningar.

-Det, som var våra mödrars rätt, kan du inte neka oss, vördade fader.

-Så får jag villfara er önskan, sade han aningsfullt och tog ned baneret och räckte henne det. Jag sätter det med tillit i oskyldiga kvinnohänder. Mer vill jag inte veta. Gån i frid.

Fliken svepte över .deras ljusa hår, när de buro baneret ut ur kyrkan, och pilgrimernas rop skallade omkring den vördade relikten och följde den borttågande kvinnohären.

Den drog sig över bron och gick fram utefter åkanten, där båtarna stodo uppdragna, stöttade med vedträn. Det sken och glittrade i den våta snön, och fast ännu mitt i vintern, blåste det vårvind med ljusblå fläckar mellan skyarna.

På eftermiddagen blev hertigen synlig, där han red i sin mörka kappa med sina män. Han var redan på hemväg söderut, och förundrad höll han in den stora hästen och reste sig i stiglädret.

Kvinnorna samlades omkring honom i en tät

-Tag det ur mannajungfrurs händer till en god skörd, när sommaren kommer, sade hon, och ring, och förespråkerskan räckte honom baneret. nu slog hon upp ögonen frimodigare och tryggare än nyss. Under en så orolig tid står det inte säkert i den nya obefästa kyrkan.

Baneret gled ned mot hans axel, och han slog armarna om det, som hade det fallit till honom från höjden. Sedan kysste han duken och vecklade vördnadsfullt ihop den.

-Jag tackar er, ni kvinnor, stammade han. Vart han såg över hela ängsbacken växte ringen av linhåriga hjässor, och bara armar sträcktes i höjden och viftade med vita huvudkläden.

17 Kapitel 17.

Budkavle skars och skickades mellan gårdarna. På de öppnare bygderna, där kyrkbyarna lågo tätt, samlades bondemännen för att svara, om de ville hjälpa Valdemar eller icke. Ofta svarade de nej. Jakade de med slag på sköldarna, togo deras hustrur av dem örringarna och alla dyrbarare knappar och spännen och läto dem sedan gå.

I de djupa skogarna, som skilde landskapen, måste de ibland stanna flera dagar och jaga med snaror och nät eller sätta ut fiskdon i sjöarna för att icke svälta ihjäl. När hungern blev för svår, bakade de bröd av näckrosstockar. De hade mycket att bära, vapen, skor och skräppa, och deras små rödbruna hästar hade på vardera sidan om klövjesadeln en tunna med pilar. För att komma över mossarna, blevo de barfotade krigarna ofta tvungna att stå stilla och fälla timmer, och de hade god tid att talas vid.

De berättade varann, att Valdemar hade återkommit från sin botgöring med ett hotelsebrev från påven mot de upproriska och att Bengt Alltförgod ohörd talade för brödrasämja. Nödd att handla snabbt hade Magnus med stora löften skaffat sig dansk hjälp. Med sin lysande skara och ett hundratal danska ryttare och alla deras vapensvenner tågade han nu söderifrån genom Västergötland mot Hova, där farvägen upp till svearnas land ledde in på Tiveden.

Valdemars klubbhär stannade därför i de magra ängsbackarna och hagarna vid Hova. Vårdkasarna, som oaktat de ljusa försommarnätterna flammade på höjderna söderut, förkunnade, att fienden blivit sedd. Kvinnorna höllo också redan på att utrymma stugorna, rädda att skyttar skulle klättra upp till ljuren på taket med sin båge och att träväggarna skulle omgivas med rishögar och antändas. De plockade hop sina tillhörigheter i säckar, skyndade sig till kyrktornet och halade upp stegarna efter sig. Men då hördes en morgon härblåsning på avstånd. Det lät som råmande kreatur. Gripna av skräck, klättrade de ned igen och ryckte bommen från kyrkporten. De flydde, sprungo, halkade, med barnen hängande i händerna och sjuka och orkeslösa mellan sig i guldstol. Andfådda hejdade de sig ibland för att lyss, men åter bölade lurarna i fjärran. Åter fortsattes den vettskrämda flykten inåt skogen till de små skyddsborgar, som bakom träsk och förhuggningar sedan urminnes tid funnos på de otillgängligaste bergen. De bestodo endast av en låg ringmur upplagd av så pass stora stenblock, som kunde lyftas i en mansbörda. Men kvinnorna lastade trädstammar och grenar ovanpå muren och bakom sig lade de igen stigen med mossor. Deras största fruktan var, att de skulle behöva törsta, och de starkaste bland dem voro i en ständig vandring mellan borgen och den närmsta tjärnen med ämbar och såar. Vattnet tömde de i en fördjupning uppe på berget och täckte med näver och torv. Det blev unket att dricka, men de vakade ändå över det som över en oersättlig skatt. Det skulle räcka också åt männen, ifall de kommo. Emellanåt kläppte det i klockan nere vid kyrkstaden och prästen begav sig ut i vit skjorta och stola med en vägvisare för att bära sakramentet till någon döende i skogsfästena.

Kring Magnus samlades från alla håll de sluga och beräknande och de fåfängliga, som älskade utländsk sed, men också de allvarliga och dugliga, de som hade svurit sin riddared med samma hänförelse som de fromma gingo i kloster. Det var den nya tidens och de nya lagarnas stolta härskara.

Valdemar däremot hade sin klubbehär. Och han följdes av förrymda munkar och präster, som låtit sin tonsur växa ihop, lekare, jägare, lösvitningar och vilda skogsgångare av alla slag, men mest av sådana som hade hjärtat varmt under äventyrardräkten och som förtjänade ett handslag likaväl som repet. Där funnos de män, som voro de galnaste under ett upptåg, de muntraste på ett gille och de bästa i vänskap, men som icke dögo till mycket i farans stund, då det gällde att handla förtänksamt och uthålligt. Här och var i skogen bodde ännu människor, som aldrig blivit döpta och aldrig hört en mässa utan trodde på hult och högar och hemligt blotade åt källor och stenar. De slöto sig till Valdemar, som lugnt låg kvar nordanskogs i Ramundeboda och höll gästabud med sitt hov. - Vi släppa ingen genom skogen, sade de, och begynte leta efter ett tjänligt samlingsställe innerst i den djupaste Tiveden mitt emellan Hova och Ramundeboda.

Tiveden var hedningarnas och häxkarlarnas skog. Händelser, som till och med trälgummorna skulle ha skrattat åt, om de berättats från andra trakter, upplevdes här av var vägfarare. Lövkvinnor och alfer mötte han icke ofta, men tjutande och rytande väsen ströko omkring på myrarna som vilsekomna hundar. Vid Ramundeboda fanns det en mycket stor själastuga med tavernare och drängar och en hel by av bodar för hästar och vagnar. Där var också ett urgammalt drotthus, utvändigt täckt med skallar av ihjälslagna vargar och omringat av murar. Konungarna togo in där vid sin allrikskata. Valdemar och Sofia vilade sig nu efter resans mödor vid de dukade borden i salen. Men det, som särskilt var egendomligt för Ramundeboda, var ett litet kapell, vaktat av en ensittare. Det hade icke bara som andra skogskapell sin offerbössa och dörrstolparna fullhända med stavar och små helgonbilder av bly till tack för lycklig färd, utan svarta långskaftade kors stodo utefter väggarna både inne och utanför och voro i stor mängd faststötta i torven ovanpå taket. Många hundra sådana kors voro också nedstuckna runt omkring i den mörka mojorden, så att stället, omgivet som det var av en karg obygd, liknade en dyster kyrkogård. Det var de kors, som vägfararna hade burit framför sig genom Tiveden till skydd mot hedniska makter.

Hulv Skumble, den gamle bergmästaren från Ingrid Ulvas tid, bodde sedan många år med skogsgångarna inne i Tiveden utan att vilja se några andra. Han stödde sig på kryckor och gömdes nästan under sitt vita skägg och hår. Det var en sägen, att den sista jätten ännu levde i det närmsta berget. Natten före drabbningen vid Hova, hörde Hulv Skumble ett häftigt stenregn. När han tittade under dörren framför sin klyfta, trodde han sig se, hur jätten låg uppe i bergsskrevan och räknade in sina vita getter. Ju längre jätten fortsatte att räkna, dess mer blåste han upp sitt huvud. Slutligen

var det större än de största klippblocken omkring honom. Men så snart han hade räknat den sista raggiga geten, släppte han ut luften genom näsborrarna, ända till dess huvudet föll ihop som en påse av sladdrigt tyg. Och då drog han sig in i berget efter sin hjord.

Nästa dag tog Hulv Skumble sina kryckor och gick ut.

-Hur länge jag än bor här, lär jag mig ändå aldrig att hitta, sade han. Var dag upptäcker jag svarta tjärnar, som jag aldrig fiskat i, myrar, som jag aldrig vetat om, örter, som jag aldrig plockat. Där var afton en så stor hjord av getter går fram, måste det finnas ett ställe, på vilket all ungsbogen är bortbetad och bara högsbogen står kvar. Och där bör det också vara utrymme för oss skogsgångare att samla och rusta oss.

Han fortsatte därför sin vandring runt berget, som helt och hållet bestod av mossiga, hoprullade block. Alldeles som han hade förmodat, kom han också in under sådana jättefuror, att han aldrig hade drömt sig slika träd. Stället tycktes honom mindre likt en skog än en oändlig hall på skyhöga stötter. Inga djur kunde han upptäcka, inga myggor eller flugor, ingenting flygande och lätt, ingen solglimt, knappt någon grönska. Åt alla sidor syntes bara grått och grått. Den barriga marken var jämn och slät som ett golv, men i höjden brusade det och dånade i kronorna, som knöto sina rödaktiga armar och brottades. Det var dock så högt dit upp, att suset ibland föreföll helt avlägset, och nere vid marken var det stilla.

Han andades djupt i högtidlig glädje och ropade några gånger till tecken åt de andra. Det gav eko som i en stensal.

För att icke förvilla sig släpade han en gren efter sig, som skrapade upp en fåra i den på undersidan fuktiga och mörka barmattan. Det var gott rum mellan stammarna, och då han hade fortsatt ännu ett stycke framåt, fick han oförmodat syn på en källa. Här låg solen in, och här var icke lika ödsligt. När han makade med foten bland blodnävarna och älggräset, fann han, att källan hade räta och jämna bräddar med små stenskärvor inmurade av människohand. Det stilla och rena vattnet var så klart, att han kunde se en offerpenning, som stack upp mellan barren på botten. Men då han räckte ned handen för att dricka, drog han den

tillbaka för den spegelbild, som visade sig över hans skuldra. Han vände sig häftigt. Kryckorna hade han släppt, stödd på dem endast med armvecken, och han böjde huvudet.

Han stod framför guden Ti, som de andra skogsgångarna i mansåldrar letat efter utan att någonsin lyckas hitta. Beständigt hade de likväl sagt varann, att han ännu måste finnas kvar på något gömt och bortglömt ställe i sin skog.

Det var en alldeles övermossad stubbe med kornblå vassa spetsar och omgjordad med ett järnband för att icke falla i sär. Ovanför bältet var upptäljt en mun, som såg ut att ha flera rader av sneda och maskfrätta tänder. Det var armpipor av offrade människor, ty Ti var en stridsgud och armen var människans medfödda vapen. Överallt i barken, som var sönderborrad av gravstickare, sutto torsviggjar, rostiga knivar och avbrutna spjutspetsar, så att hela guden var klädd med taggar. Mot sidan hade myrorna stöttat en hög stack. Och mitt bland förgängelse och vittrande mordverktyg klättrade bekymmerslöst guldpyttorna, vårgudinnans skalbagge med sjustjärnans sju svarta tecken på sina gulröda vingfjäll.

Hulv Skumble tänkte, att det var en god varsel, då han gjorde ett sådant fynd. Ännu en gång ropade han, men höll för öronen för att slippa det förfärliga återskallet.

De andra hade dock redan hört honom och började småningom att samlas kring källan. På ett snöre, som spändes mellan stammarna, hängde de upp sina kappor till ett tjäll åt kvinnorna, ty det hade varit sen vår och luften var ännu sval. Sedan gjorde de upp eld och kokade och brynte. Längre bort arbetade de yngre med förhuggningarna, och klangen av yxorna och braketen av de fallande träden ekade genom den väldiga skogssalen. Då det blev stilla en stund, sade en av männen:

-Det ringer i Hova. Slaget har begynt, och prästen står framför altaret. Men Valdemar sitter lika lugnt vid gästabudet i Ramundeboda. Det gör han rätt i. Han förlitar sig på skogen och oss.

-I dag är det efter alla gamla tecken en av årets lyckodagar, svarade Hulv Skumble. Men för vem? För Magnus eller Valdemar? Det kan bero på oss. Månen, som bestämmer tiden, är i ny, och ni skola tälja upp bloss åt er till kvällen. Det finns bara ett, som säkert skall giva segern åt de våra, och det är ett människooffer.

När det blev afton och blossen voro tända, tillsade han kvinnorna att bland sig utvälja den vackraste och föra fram henne till källan. Knappt hade hon likväl närmat sig, innan en malmklar stämma hördes från den arbetande flocken vid förhuggningen. Det var Gistre Härjanson, och han kom springande med sin yxa.

-Vid helgonen, bergmästare, känner du inte igen henne... min kvinna, som Valdemar nyss tog ut åt mig ur Vreta med makt, när vi redo förbi. Vår gode Valdemar! I dagar och år har jag stritt och längtat för hennes skull... och nu...

Det var trängsel omkring källan, och röken och lågorna från blossen slog honom i ögonen. Hulv Skumble hade redan knutit upp hennes skjorta och vikit ned den till gördeln. Hon var lätt gulaktig i huden. Han grep henne om händerna, och två andra män togo henne om fötterna och hjälpte till med att lyfta henne ut över mossbädden och sänka henne i källan. Hans skägg gömde hela hennes ansikte, så att knappast mer än ett sakta huttrande hördes, då det kalla vattnet slog ihop över henne. Tre gånger släppte han henne och försökte att trycka ned henne under vattnet, men var gång flöt hon upp igen.

-Ti vill inte taga henne, sade den gamle. Han bryr sig inte om annat än mör. Men var star en sådan att finna, där Valdemar håller läger med sin här? Stig upp, vallkulla, och gå till din spelman. Ni äro bestämda för varann, hur många prövningar som än kunna vänta er. Men till dig, Ti, säger jag: Du har blivit orkeslös. Ingen har på länge givit dig sitt blod och sina lemmar. Hur skall du kunna hjälpa oss, om du inte, när solen rinner upp, kan se mot fienden utan att blinka? Jag skall skänka dig mina ögon. Jag har levat länge nog och har inte mer någon glädje av dem, bara bitterhet och harm.

Han ryckte lös ett par torsviggjar, kände på deras kanter och valde ut den

skarpaste. Sedan lät han binda sig vid stubben med händerna på ryggen. Under det att en finngubbe tog ut hans ögon, uppgav han anden, och när de kastades i källan, sjönko de genast och blevo liggande på botten stora och klara och utan att blinka för elden.

Då grepos alla, både kvinnor och män, av yrsel och svingade blossen upp mot nymånen, och häst efter häst blev framledd och offerad under besvärjelsesång. Blodet ströks på trädstammarna och flöt åt alla sidor i mossan. Ingen tvekade längre, att icke de gamla växtandarna nu i Sankt Hans tid, då allt grodde och spirade, skulle upptaga en sista förtvivlad strid och i natt korsa sina mariga spjut med riddarnas svärd.

Slipdonen framtogos, och skogsgångarna vässade sina yxor. De voro illa rustade, många utan brynjor och ingen med stålhuva. Men de visste sedan gammalt, att skogen säkrast försvarades genom att förvirra den inträngande hären och sprida skrämsel. Därför flådde de offerhästarna och lindade in sig i deras hudar med den blodiga sidan utåt. Hästskallarna, som de också togo huden av, höllo de över sig på stänger. Andra sletto upp sin skjorta ända till naveln och målade ett grinande ansikte på bröstet och magen. Sedan kastade de över sig kappan, så att de sågo ut som kringhoppande stora huvud. Detta hade deras föräldrars föräldrar lärt av finndvärgarna, som stridde på det sättet i den tid, då tuppen ännu allmänt dyrkades som gud. Det var långt före Tor och hästguden.

Några bondemän kommo springande på det vassa barret med små korta steg och krokiga knän, barfotade, barhuvade och tomhänta.

-Hertigens folk syns redan ute på myren !

ropade de. Hela Valdemars här är slagen vid Hova ! Vi äro förlorade !

Det prasslade och smällde mellan grenarna i den förut tysta ödemarken. Uppskrämda fåglar och rävar flydde förbi. En fårskock rusade fram med långa språng, följd av en brun ko, vars skälla pinglade ursinnigt.

Skogsgångarna förstodo, att fienden var alldeles inpå, och de bästa skyttarna klättrade upp i talltopparna på sina yxor. De andra ställde sig med kvinnorna och piltunnorna bakom stammarna. Facklorna blevo nedstuckna i marken kring källan i lutande ställning, så att elden skulle falla i vattnet och icke tända barret. Fast inga människor längre kunde upptäckas, förblev skogen därigenom ljus som en upplyst men tom sal.

Det dröjde en stund. Sedan närmade sig en vägvisare med några väpnade män. De tittade sig oroligt om åt alla sidor, men när de begynte halka i blodet, togo de sig om huvudet och flydde. Vägvisaren korsade sig och stod kvar ensam.

-Gud, min drotten! stammade han. Vi äro i Tis skog. Vi äro på de sista hedningarnas hemliga offerställe. Hjälp oss, hjälp oss !

I detsamma sträckte en tyst pil honom till marken.

De väpnade männen kommo snart tillbaka med hundratals spjutbärare, men alla stannade skräckslagna och bleknade. De främsta veko baklänges och trampade de andra på järnskorna. De sågo allting tydligt och klart framför sig i den ljusa skogen, blott icke några människor, och oupphörligt stupade en efter en för tysta pilar.

Då var där en dansk riddare, som ledde fram sin häst till källan och sparkade undan ett par av facklorna. Men när han fick se de två ögonen, som stora och klara betraktade honom ur källan, brast han i skratt. Det lät icke mänskligt, utan vansinnigt och hest, som när en hund faller i raseri.

Under tiden stod Gistre bakom en av de tjockaste stammarna. I ett snöre om axeln bar han som vanligt hornet Månegarm. I handen höll han en kniv, som han hade tagit från Ti.

-Det är det underliga med detta horn, sade han, att det också kan brukas till annat än att dricka. Här i spetsen sitter en träplugg. Hårt sitter den, men nu ger den i alla fall vika, och nu skola ni få höra.

Han täljde en stund i pluggen, ända till dess han förvandlat den till ett munstycke. Sedan satte han hornet till läpparna och blåste.

Först kom det bara ett sakta väsande ungefär som från en ödla, som väcktes ur en lång vintersömn men helst kände sig hågad att fortsätta den. Då försökte han för andra gången. Och då hördes ett smeksamt och sorgesamt sjungande, som när dvärgarna fordom i högen lekte med sina hustrur och döttrar och läste sejd över dem för att få dem tillgivna.

Han insöp ny luft i lungorna och lyfte hornet ännu en gång. Då begynte det vissla och skria, först som ett djurläte men sedan som ett oväder.

Nu hörde han att skogens alla hemliga makter vaknade för att upptaga striden. Hans fromma löften och kärlekstankar voro för ett ögonblick sopade ur sinnet, och han glömde till och med att vakta över Yrsa-lill. Han var åter besvärjaren från fordom. Skogsgångarna omkring honom böjde sig som under ett hårt vingslag och stämde i med ett förfärligt härskri. Ett rop på havet flyger bort, men här lät det som hade de begravna i en kyrka ropat av fasa. Och nu framstörtade hela spökhären av hoppande jättehuvud och grinande hästskallar, och bakom följde i tät fylking krokarna, som skulle draga ryttarna ur sadeln, och bredyxorna, som skulle klyva deras hjälmar. Spikklubborna svängdes, spjuten stungo, och länge behöll valdemarsfolket övermakten.

Men då strök en grå rad av helt och hållet järnklädda män fram vid ena sidan som en rad av ulvar.

De sträckte sig utefter marken. De togo höga språng framåt, trots den tunga rustningen, och alltid träffade deras svärd. Ingen kunde motstå dem. Yxorna slogos ur händerna, spikklubborna slungades upp i luften, pilar och spjut brötos mot deras brynjor som vass. Men när de stötte på en åldring eller halvvuxen, höllo de in sitt vapen och slogo honom på skuldran med

orden:-Gack i frid ! Jesus Kristus lever.

Och genast skallade bakom dem under tivedstallarna från hundratals munnar
-- Kyrieleis, kyrieleis !

De ryckte av spökerna deras klädsel. Men när de kommo in bland de
ursinnigt hotande kvinnorna, som hade trängts samman i en flock för sig,
vände de svärdsknappen uppåt och böjde på huvudet.

Den, som gick främst, var både den resligaste och en av de skickligaste.
Han hade en tarvlig slät hjälm med en liten mörk springa framför vardera
ögat. Hans huggande svärd klöv Ti ända till roten, så att de murkna benen
och barkstyckena föllo åt båda sidorna. Det var lätt att känna igen, att
det var hertigen själv. Baktefter följde hans häst som en trogen hund, utan
att han behövde hålla honom i tygeln.

Småningom hade det dagat igen, och valdemarsfolket rusade i vild flykt
från stam till stam. De kände, att besvärjelser och trolldom ingenting
längre förmådde, att hedendomen var slagen, att de vilda skogsgudarna
flydde liksom de själva och kröpo in under stubbar och rösen som
grävlingar och rävar för att dö eller klaga i de långa vinternätterna.

-Ve oss, förlorade! ropade flyktingarna. Nu taga riddarna landet. Se, se,
det flyger duvor över deras hjälmar!

Hertigens skara växte beständigt. I mitten vaggade på fyra stänger en
liten himmel av svart tyg. Under den bars sakramentet åt de döende och en
hoprullad fana, omlindad med ett förseglat silkestyg. Det var det heliga
eriksbaneret. Men det blå magnusbaneret med det gyllne lejonet och
snedbalkarna fördes av Tyrgils Knutsson. Han var omgiven av riddare.
Knappast någonsin förr hade så ståtliga män
varit sedda i landet, så värdiga och ändå ödmjuka i var åtbörd, så fyllda
av det ädlas naturlighet. De sjöngo på några flockar, som Magnus själv
hade upptecknat till sin stridssång en stjärnljus natt på Visingsö.

-Kristus, hör dina riddares böner. Spegla ljuvligt din mildhets stjärna i det stål, som vår panna kröner, faderlösa och arma att värna !

Så snart de hade slutat, fortsattes sången av de eftersta riddarna nere vid myren.

-Kristus, hör dina riddares böner, hör oss alla, som ropa ur tiden, människors döttrar, människors söner ! Giv oss friden, friden, friden!

Magnus band av hjälmen. Han hade skrubbsår och damm i pannan, men det prydde endast en kämpe. De brunsvarta ögonen hade ett högre skimmer än annars, och i sin tacksamhet gav han sig själv tysta löften. Han lovade Sankta Klara ett kloster. Han skulle gå till Heliga graven, om hans år räckte. Lås skulle han sätta för ladorna, och var och en, som kunde rusta sig och sin häst, skulle bli hans ryttare och frälst från skatt som hans hirdfolk. Lag, lag, det lovade han först och sist. Men hur mycket han än lovade, föreföll det honom, att det ändå icke var nog, utan att han måste giva sig själv ett sår, hämnas gamla dagar, tvinga sig till det hart när omöjliga. Han vände sig åt alla sidor mot riddarna, och kärvt och buttert kommo slutligen orden som hugg av trubbiga slagsvärd.

-Jag var den falskaste i jarlagården. Jag var den trolösaste i kungsgården. Nu skall det bli slut på den skammen. Jag ville ofta ingenting gott eller stort därmed. Må Gud fördöma mig, må människor straffa mig. Jag kunde inte annat.

Riddarna, som ett ögonblick hejdat sig för att hjälpa och förbinda de sårade, kommo fram till honom.

-Vi sågo och visste det alla, svarade Tyrgils och räckte honom handen. Det var väl att det blev sagt. Det skall bli bättre nu.

Magnus kände, att hans händer trycktes stadigt och fast från alla håll. Hans axlar skakade, och tårar började rinna på kinderna. Det var första gången han stod som en ärlig man och kände ärliga handslag från människor, som trodde på honom. Han behövde icke längre lura på deras viskningar och bedyra, att han var god och menade väl. Han gav dem tvärtom rätt i deras misstro och onda tankar. Och just därigenom blevo de med ens hans förtrogna och litade för första gången på honom. Så länge det ännu fanns en hand att trycka, stod han kvar, fast tiden var mer värd än guld. Det föreföll honom, att om han också snart finge stå på Mora stenar och väljas och hyllas, skulle den stunden bli blek mot denna. Han kände, att nu växte han så samman med sina bröder av svärdet, att ingenting mer kunde skilja dem åt, och nu var det slut på skammen. Han trodde att ingen såg, hur våta kinderna voro, och han blygdes att lyfta handen och torka dem. Men hornen började ljuda igen, och hans väl inlärd springare, som visste vad det betydde, spetsade öronen och ställde sig självmant tvärs framför honom för att mottaga sin herre i sadeln.

Det flyende valdemarsfolket högg sig fram genom marskogen och spred sig över de vida myrarna med sönderslitna kläder och ansikten. Enstaka låga klippor stucko upp som holmar. Där växte skvattram och stjärnstarr, och de försåtliga svarta kärrvattnen med sina dubbla bottnar voro täckta av snärjande näckrosor. Det var lika omöjligt att vada som att simma. Men ryttarna vågade sig icke ut på gungflyet, och många räddade sig genom att lägga sig ned mellan tuvorna. Luften var alldeles vit utan både sol och skugga, och det stack i ögonen, så att det var svårt att sikta. De sista förföljda av huvudskaran från Hova kröpo bakom ängsullen med bågen på ryggen utan att skjuta och flydde sedan uppåt Närke. Men de, som hittades i träden, skötos som fåglar. Kvinnorna däremot blevo hopsamlade i en flock och ridderligt skonade och vaktade. Platsen omhögades med skinnsnören.

När Gistre såg, att hans älskade Yrsa-lill var räddad och i bättre förvar än hos honom själv, gav han sig ingen tid att grubbla på ödets envisa lek med hans lycka, utan kastade sig på en herrelös häst och red det fortaste han förmådde på stigarna till Ramundeboda.

Slutligen urskilde han mellan tallarna de många hundra svarta korsen vid kapellet och steg av.

Där var en öppen gräsvall mellan själastugan och bodarna, och drottningens tärnor höllo på att bränna svartkummin och enris mot myggen. Själv satt

hon i gräset bredvid elden och lekte schacktavel med den tyste Folke Algotsson. Valdemar låg utsträckt på hennes kjortel med fötterna bland tusenskönor och Jungfru Marias nycklar. Karga och dystra obygd bredde sig åt alla sidor, men här i sänkan blommade ändå en yppig vår. Slån och lönnar voro ännu sållade med vitt och honungsgult. Nedanför de nyutslagna hasslarna, där solen sken in, var det blått av styvmorsblommor, och nagelörten tecknade sina små vita kors på klippmossan.

Drottningen hade vägrat att vara skild från Valdemar i farans stund, och den mandeldoftande vårluften förde med sig en fläkt av försvunna dagars makliga ro.

Runt omkring sov hans vakt med solbrända ansikten och händerna under nacken. Lagman Algot, som skyndat i förväg till Ramundeboda för att möta konungen, var den enda, som satt upprätt och vaken. Med fingret ritade han upp i gräset traktens skogar och vattendrag, men Valdemar slöt ögonen. Vad brydde det honom att giva akt på kullar och kärr och ställa upp bönder och lysa som härförare. Vad betydde medgång eller otur för honom mot att få ströva kring som en fri människa ! Han kunde ha skänkt bort sin krona åt en vacker hirdman lika sorglös som en hjälm, men han unnade den icke åt en förrädisk frände. Aldrig, aldrig! När hans bönder och skogsgångare hade hejdat det första anfallet, skulle han skicka sina bästa ryttare och låta dem fullborda segern. Och brodern ? Ja, honom skulle han vinna tillbaka för alltid genom att förlåta honom.

Gistre Härjanson steg fram, sönderriven och blödande.

-Vintern är över och marken i blommor, sade han. Sätt dig upp, herre, och hör hur göken sjunger i sunnanskog.

Valdemar satte sig upp och skakade de ringlande lockarna ur ögonen.

-Du är blodig. Du kommer från striden.

-Jag kommer från din slagna här för att lyckönska dig. I dag kan du få dö en hjältes död. I afton kan du få sova skönare i blomstergräset än Magnus i sitt riddartjäll.

Med snabba ord berättade han om nederlaget och bad honom att samla de flyende till en sista strid. Valdemar steg genast upp och drog på sig ringhandskarna, och de väckta männen flockade sig skyndsamt omkring honom. Men den ene rådde ett, den andre ett annat. Hade de bara varit två eller fem, skulle han med lätt sinne ha kastat sig i ett handgemäng för att stupa. Men de långa förhandlingarna, de olika meningarna, de nästan befallande rösterna prövade hans tålamod och släckte hans iver i stället att sporra den. Han blev otålig i stället för beslutsam och tystade dem med vrede i stället för med skäl. Harmset slet han åter av sig handskarna.

Sofia satt upprörd och varm med fingrarna utbredda mellan kullslagna elfenbenshästar, biskopar och torn. Hennes kärlek till honom blev häftigare än någonsin. Som han stod där framför henne i vårgräset, tyckte hon, att allt, som fanns av ungdomlighet och hälsa, samlats just hos honom. Hon fasade för den tanken, att en sådan livslust skulle förgöras, att han kanske skulle ligga blek och stel redan till kvällen. Det var som att bränna upp hö och ängar och örtagårdar. Vem som helst annan kunde hon tänka sig som död, blott icke Valdemar. Hon kunde icke tänka sig honom uthuggen i sten på en gravhäll med knäppta händer. Och vem skulle med andakt kunna bedja vid en sådan grav?

-Nej, nej, flämtade hon. De gamla skola dö, inte du. Du är född att leva långt upp i höga år. Ditt rätta rum är inte i graven utan bland spelmän och glada handslag. Tag vår äldsta lilla son med dig och stig till häst och rid uppåt Norge efter hjälp. Så länge du lever, är kittelbotarens seger bara halv.

De kringstående männen tvekade, men lagmannen, som såg kallt och slugt på allt, hämtade den yrvakna gossen från drotthuset.

-Att lyda drottningens råd är det enda, som står oss åter, sade han. Men

varifrån kommer all röken och den sura lukten ? Skogen brinner.

-Det var jag, som satte eld på den, svarade Gistre och hängde ifrån sig hornet på den framledda hästens sadel. De onda andarna i Månegarm ha ingen makt över det heliga svärdet Gråne.

Sofia reste sig och omfamnade Valdemar lidelsefullt och tryckte honom till sin jättebarm.

-Nej, nej, upprepade hon och återvände till Sill förra tankegång. Hur vore det möjligt att nu samla de flyende ? Men jag har inte kraft längre att följa dig, Valdemar. Jag har lidit för mycket. Aldrig ro, aldrig vila. Låt mig stå kvar här. Ni få inte hindra mig. Sprid er åt olika håll och försök sedan att hinna upp Valdemar. Jag skall stå kvar här med mina tärnor, och taga mot drottsvikaren, brodersvikaren, med de hatfullaste ord, som en kvinnotunga kan hitta.

Hon försökte med sina omfamningar att återväcka en glimt av hans forna ömhet, men det isade genom armarna. Hon kände, att han icke hade annat att giva än en sval och vemodsblandad tillgivenhet. Hon lovade honom obrottslig trohet till det sista.

-Den, som har älskat Valdemar, kan aldrig iilska någon annan, viskade hon. Jag har felat, men jag har också älskat dig, och jag var lycklig, bara jag visste dig lycklig och hörde harpbrusct från ditt hov.

Båda frågade sig tyst, om det endast var ett avsked för stunden eller om deras stackars sargade saga nu brast sönder för alltid. - Han kastar sin krona för att leva, tänkte hon. Han gör så, därför att livet är honom kärast. Men på den sjuka och nedbrutna trycker döden istället sitt märke. Och därför tackar jag. Jag går till skuggorna, och dit längtar jag.

Han steg upp på hästen med gossen. Algotssönerna följde honom med det

hoprullade röda valdemarsbaneret. Så länge han var inom synhåll, stod hon kvar och kastade kyssar efter honom.

Skogen var nu höljd i gul rök, och brandlukten gjorde det svårt att andas. Men fast molntapparna uppe kring den klarnade solen fortsatte att gå söderut mot fienden, började en stark västan att blåsa utefter marken och klöv ett skår i röken.

Karl Algotsson, som red efterst, vände sig.

-Allt är oss emot, ropade han. Till och med vinden bedrar oss. Vid jungfru Ingrid, min broders hjärtebrud, har någon av er en kär vän som han, sa fly, fly ! An lever Valdemar !

Inom en liten stund hade alla skyndat till hästarna, och Sofia stod ensam kvar med sina tärnor. Genom skåret i rökväggen skymtade rustningar och det blå magnusbaneret, fast nu sönderbränt till hängande trasor.

Så snart hertigen kom fram till drottningen, höjde han djupt på huvudet och hälsade henne med svärdskorset till tecken, att hon stod under riddarskydd Hon stammade och sökte efter de hatfulla ord, som hon ville säga honom, men i stället blev det han som talade. Han stod med händerna på svärdet och såg ned i gräset.

-Vem kränker lagarna djupast, frågade han långsamt och mörkt, min broder eller jag? Vapenbröder och riddare, hjälp mig att bli en vis och god konung!

-Till Mora stenar, till Mora stenar! svarade de under skallande jubel och slog på sköldarna. De sågo, att nu stod där en ärlig man framför dem och de tänkte bara på sin lit till hans kämpamod och hans duglighet i allt, som han tog sig an. - Lämna Valdemar några landskap, men svearnas rike, det är vunnet. Hell konung Magnus ! Till Mora stenar, till Mora stenar!

18 Kapitel 18.

Var det kung Valdemars sista skara, den bedrövliga flock, som kom i dammande trav på byvägarna sunnan om det svenska landamäret? Hästarna voro inga folkungahästar utan sönderhuggna av sporren, oryktade, magra, med leriga ben, hängande huvud och uppbundna svansar. Livkarlarna, som skakade i sadeln, voro bättre fotgångare än ryttare och håret var avnött på deras björnskin.

Främst red Valdemar på en brunröd bondhäst. Det hade varit strid och flykt med förlorade borgar och landskap allt sedan slaget vid Hova. Han mindes, hur vinterkallt dagarna hade lyst in genom de spetsbågiga portarna på Ragnildsholm, borgen med samma namn som hans följeslayerska då. Han kom ihåg, hur Ragnild, den forna hovtärnan, stred bredvid honom i karlkläder och fick handen avhuggen. Han tänkte också på Katarina av Gützkow, den saktmodiga omhulderskan, som red bredvid honom i släta, ofärgade tyger, men till sist dukade under för vedermödorna och gömde sig i ett kloster. Och han kunde ännu få färg i kinderna, när han hörde för sitt öra Erik Klippings vreda ord över att Magnus icke lönade den danska hjälpen. Då fladdrade Danebrog utanför Axevall, då ramlade murarna vid Ettak, och då brann det i Wäxjö. Men alltid behöll Magnus segern och gjorde fienderna till bundsförvanter. Och nu red hans broder på vägarna som en fredlös utan hus och hem. Men inga sorger kunde stanna hos honom. Han behövde bara se solen lysa och höra ett par drag över fidlorna, och allt var glömt.

Lantfolket firade som bäst Helgalekamens fest, och hostian bars kring åkrarna i ett kar av kristall, omgivet av guldbelagda strålar. Skuggor av lätta moln ilade oupphörligt över vägen, och färgkullor och skärvit åkervinda blommade på dikesrenarna mellan maskrosornas dunbollar. Längre bort bakom klipporna trängde sig den odlade jorden in i en dalgång, som vette mot havet. Där låg en liten borg omgiven av trädgårdar och hus.

Valdemar höll in hästen mitt framför festskaran och böjde sig åt sidan och kysste efter strålarna på monstransen.

-En uppriktig kyss vanhelgar inte solgullet, sade han, fast jag är nedsölad av blod och damm. Vägstrykarkungen hinner knappt två händerna i en bäck, innan hans forna undersåtar äro efter honom med klubbor och spjut. Men varför maka ni er så bestört baklänges? Där stiger en i diket av förfäran och där en annan i sin åker. Snart kan jag inte tömma en oskyldig bägare vatten, utan att man korsar sig av fasa. Fly inte genast efter liarna och bågarna. Jag har en fråga till er. Lever hon ?

Han pekade mot borgen vid havet.

-Nyss levde hon ännu, svarade en av bondkvinnorna.

Valdemar red då till borgporten och lämnade hästen åt Algotssönerna.

En gammal rödkindad man, som halvt såg ut som en fångvaktare, stod på trappan med sin halvtömnda kannan.

-Varifrån kommer du? frågade han. Vad heter din gård och vem är du ?

-Jag kommer från alla väderstreck. Mina gårdar heta grus och aska, och själv är jag ingenting annat än en broder till svenskarnas konung.

-Då är du väntad, svarade mannen. Styrk dig med några droppar, kung Fredlös, men stanna inte länge. Jag vill inte se fläckar här på trappan av folkungablod. Det är ett ohyggligt blod, och jag vill kunna gå omkring i borgen mitt i mörka natten utan rädsla.

Han tog tillbaka kannan ur Valdemars händer, satte den på trappsteget och visade honom upp till en ekdörr.

Ett par nunnor öppnade den och bådo honom att gå tyst och på den stora mittplankan, som knarrade minst. Jutta låg avtjärd och blek i bädden med håret utkammat över axlarna. Valv och väggar badade i solsken, men ena sängluckan skuggade henne, och ännu tindrade samma skärpa i hennes blick, som hade hon sett tvärs igenom murarna mot något oändligt avlägset.

Valdemar lyfte svärdet ur bältet och ställde det varsamt vid dörren. Det hade glidit upp ett stycke ur skidan, och det syntes, att det var sönderhugget utefter ena kanten.

-Vem skulle förr ha kunnat drömma, att detta är kung Valdemars svärd! sade hon med en darrning över pannan och ryckte tillbaka tankarna från deras långa färd. Jag kände igen din röst redan i trappan. Du fick då min hälsning? Jag var inte viss, att du skulle komma.

Han satte sig på pallen bredvid sängen och sköt på luckan, så att han bättre skulle se henne.

-Alltsedan du hälsade mig, att du kände ditt slut vara så nära, har jag ridit genom natt och dag. Nå, det är ju mitt yrke nu.

-Du talade bittert sist.

-Jag talade som en förtvivlad människa. Men jag har ärvt en smula av den yra, som satt i bjälbojarlens blod. Ack, jungfru Lindelöv! Kung Valdemar var svag och styrde landet illa. Snart duger han väl knappast att skaffa litet foder åt sina magra hästar. Men i en sak är han lik sin far. Han kan inte sörja.

-Och din broder har tagit sig drottning. Han valde ju först en annan.

-Det gjorde han. Men sedan fann han klokare att äkta Helvig från Holstein, för att få bättre hand med danskarna.

Juttas tunna fingrar lekte med några väpplingar, som hon hade framför sig på täcket.

-Han övergav en kvinna för ett rike. Och du ! Är han henne trogen ?

-Och det frågar du om Magnus! Han bedrar inte sin drottning, han bedrar bara män.

-Måne det ännu är så, Valdemar? Jag hör bara ros över hans visdom och riddardygder. Förtjänar han det?

-Jag fruktar det nästan.

Han drog om sig den dammiga manteln för att icke brynjan skulle klinga mot pallen.

Klockringning förkunnade, att hostian åter bars in i byn. En doft av hö och blommor slog in genom vindögat, och havet rullade med jämna slag mot sandstranden. Rasslet i musslorna och stenarna, när vattnet sjönk tillbaka, lät som långa djupa andedrag från en sovande, och Jutta slöt ögonen. Hon såg redan sin egen livsvandring på ett sådant avstånd, att det, som hade överskuggat vägen som jätteträd, nu icke var annat än små obetydliga buskar.

Hon makade handen småningom över täcket, ända till dess den låg i hans. Den blyghet och förlägenhet, som hade funnits mellan honom och henne, var alldeles borta.

-Hon längtar, sade nunnorna och knäböjde vid den tomma spisen.

-Ja, jag längtar, eftersade hon med klar fast ändå tynande röst, men inte till harpbruset i folkungasalen utan till den utsägliga glädjen att få dö.

-Och din son? frågade han sakta.

Hon lyfte litet på huvudet, och ögat sammandrog sig igen för att kunna se långt bort utanför jordens och dagarnas gräns.

-De togo honom ifrån mig, svarade hon, men det fanns något, som de inte kunde taga, något, som jag gömde som en sällsynt klenod. Vad två människor giva varann av gott hjärta är kanske till sist det enda lilla sandkorn, som blir kvar, där vågorna gingo som berg. Vet du, varför jag bad dig att komma, Valdemar ? Det var för att få tacka dig för den första resdagen i det vackra vintervädret och för att det, också mitt under vår osaliga kärlek, alltid mellan oss rådde en sådan god vänskap. Det föll aldrig ett riktigt hårt ord mellan oss. Det är därför, jag vill tacka dig. Det är en väns tack till en vän.

-Är det då kärlekens sista och bästa ord? mumlade han och kastade sig ned över täcket med hennes händer mot sitt ansikte.

Ett växande buller närmade sig under tiden och det glimtade till i taket. Det var skenet från liarna och yxorna, som byfolket hade hämtat.

Den äldsta nunnan steg upp och drog Valdemar sakta i manteln.

-Du skall inte stanna längre, viskade hon, då han hade följt henne ut i trappan. Det sista och största har du redan fått. Jag hör, att folket är i

rörelse. Du är en hatad syndare, och du skall inte samla harm och hämnderop kring det tysta sjukrummet.

Han gick då ned till sitt följe, och snart var han åter på vägen, som förde upp mot de svenska bygderna. Han brukade annars mitt i den vildaste flykt ibland stanna sin häst för att skratta åt livkarlarnas oviga ritt, men i dag lyssnade han icke ens till Karl Algotssons kärleksvisor. De stilla avskedsorden fortsatte att ringa bakom honom ur fjärran som en liten spröd fridsklocka från en ensittares kapell i vildmarken.

Han red upp på en höjd och höll stilla. Där satt han och stirrade på borgen, som ännu var synlig på andra sidan havsviken som en svart sten.

Några veckor därefter bars en kista genom bygatorna till hamnen. Ett skepp låg just färdigt att avsegla till Själland. Det var tidigt på morgonen, och de små stugorna lågo ännu i sömn med bom för dörr och lucka för vindöga.

Kistan var höljd av ett svart täcke, skrivet med ett vitt kors. Framför gingo några sjungande fattigbarn och två präster med sina lutande och utblåsta ljus.

19 Kapitel 19.

Det var i Vreta klosterhärbärke. Svennen, som kom in med fatet, ropade medan han gick utefter bordet:

-Musköl... nya kakulägen vid var tallrik ... Det är östgötarnas lagman, hövdingen på det förpantade Lödöse, vår vördade konung Magnus mest betrodde storman, riddaren av hans råd, välbördige herr Svantepolk Knutsson, som är värd för den här omgången!

Där var alltid överfullt av besökande, som hade döttrar eller systrar under nunnornas ris. Abbedissans påbud, att allt skulle vara tyst efter mittsången och att sista ljuset skulle släckas, när sängklockan ringde, blev illa åtlytt. De mäktiga herrarna hade med sig egen kost, som anrättades i stekarhuset, och var och en bjöd alla de andra på en rätt. Därigenom blev det ofta aderton eller tjugu rätter, och sovlådorna fingo stå tomma.

Eftersom herr Svantepolk hade gjort bot

sju dagar med att sopa nunnornas stall, satte han sig nederst vid dörren, ty badstugan var låst för kvällen och han var barfota och klädd i en smutsig tröja.

Utanför rådde djup dimma. Ingenting annat syntes än dörren till härbärgets och dörren till stekarhuset, som lyste mot varann som två brinnande gap.

Just när svennerna buro in kannorna hördes ett häftigt oväsen. Det lät som en marknad, ty somliga röster skrattade och somliga sjöngo, och trumpeter och pipor gnisslade. Hovar snubblade mot tröskeln, och några män kommo inridande i själva salen. De lågo framstupa över sina utmärglade bondhästar och skrapade ändå ryggen mot överbjälken i dörren. Den förstes fageröda mantel var nära att rivs i stycken, den andra fick stålhuvan på nacken, men den tredje blev förkigen och steg av mitt i dörren.

Det var Valdemar och de båda Algotssönerna.

Valdemar hälsade vänligt och soligt på alla, fast de voro hans fiender. Karl Algotsson brydde sig icke ens med att skjuta stålhuvan till rätta. Men Folke satte sig på tröskeln och tvinnade sina ljusa skägglockar.

-Än lever Valdemar! ropade Karl Algotsson och ryckte till sig en

tennkanna. Än är hans tid inte förbi. Finns det här några unga, som älska, några modiga, som trotsa, några förtappade, som äro med om att vässa en mordpil åt lagmannakungen på Visingsö, ämbetsmannakungen ? God kväll, Svantepolk ! Vill du vara med om en sista valdemarsbragd ?

-Unga, som älska, finns det alltid, svarade herr Svantepolk, fast de inte äro sådana som den ryttaren där.

Han drog handen ur sin illaluktande tröja och pekade mot Valdemar.

-Nej, tro inte att jag tänkte på ett handslag. Mitt handslag är för riddare. Men så länge den här rätten bjuds omkring, är jag värd i salen och vem som helst min gäst. Konungens broder må sitta ned överst vid bordsändan. Och till dig, unga Folke, som stannar så blygt och höviskt på tröskeln, säger jag, att jag gott förstår, varför ni kommit. Eller tror du, att jag inte anar det ? Ryktet har berättat dig, att jag i morgon ämnar föra min dotter till den förnäma danska man, som jag utsett åt henne. Jag förstår, att du en sista gång vill inandas samma luft som hon och veta dig i hennes närhet. Ack, hur ljuv och stor är inte kärleken ! Vore min botgörartröja inte oren, skulle jag gärna trycka dig till bröstet. Vet du, varför jag så ofta gör bot? Det är, när jag märker, att jag någon tid har tänkt alltför litet på den kvinna, för vars skull jag i min ungdom red på äventyr.

-Har du talat med Ingrid? vågade Folke kasta fram och bleknade över sitt mod.

-Ja, min son. Nyss mellan nonan och aftonsången, innan systrarna gingo att förhårliga änglaskarornas jubel över Guds moder, fick jag träffa Ingrid vid talporten. Jag befallde henne att göra sig redo. Gömd i härbärgets skåll du i morgon på avstånd få se en skymt av henne, när hon rider bort till sin blivande husbonde. Sedan skall hon bo i ditt hjärta, och du skall spänna kärlekens dagglittrande spindelvävar över ingången, så att världen inte kan se dit in.

Folke stirrade förskräckt på honom och trädde fingrarna genom skägget som för att slita det från hakan. Men brodern viskade till Valdemar, medan han hjälpte honom från hästryggen:

-För dig gäller det nu att få herr Svantepolks värdskap att räcka så länge som möjligt. För mig? Jag måste under tiden hjälpa min broder. Ses vi aldrig mer, så ha vi åtminstone glada minnen att tänka på, herre.

Han tog Folke med sig och ledde ut hästarna. Valdemar satte sig överst vid bordsändan och tog för sig med en hungrigs matlust och törst. Han såg lika ung ut, fast rösten hade blivit litet hårdare, löjet litet bittrare, och fast ena kinden hade ett långt ärr efter ett hugg. Därför att han aldrig grämde sig över något, samlades inga ofriska vätskor i hans ådror. Men manteln var urblekt på axlarna och trasig i kanterna.

-Häll i åt konungens broder, rött vin eller blankt, allt efter tycke, befallde herr Svantepolk svennerna.

Så fort Valdemar hade tömt en kanna, begärde han en ny. Under tiden började han tala med riddarna, som drogo sig litet åt sidan från honom.

-Döden har gått fram bland fränder och fiender, sade han. Gamle Fulco, som krönte Magnus, och min broder Erik, som räckte honom kröningssvärdet, vad fingo de för sin iver ! Båda åro döda. Och Erik Klipping, som än var mot mig och än med, fick mordstöten i Finderups lada. Min drottning är död, och död är också... hon, jungfrun, som jag följde till landamäret i det vackra vintervädret. Snart blir det visst bara jag, som lever kvar och färdas kring nästan som en skogsridare.

-Hur vågade du dig ända hit? frågade herr Svantepolk med en glimt av hemlig beundran. Vet du då inte, att Magnus, vår store konung Magnus, har skickat ut ryttare för att taga dig ?

-Jag vet det Jag vet också, att han byggt ett nytt kor på klosterkyrkan och att han är på väg hit för att inviga det. Var bygger inte han på en kyrka ? Men här är ett fridlyst ställe.

-Inte för Magnus, när han skipar ordning.

-Jag litar på ditt riddarsvärd, hånade Valdemar skrattande och letade fram ett par tärningar för att draga ut på tiden. Men han hade ingenting annat att spela om än guldnaglarna på sitt bälte, som han slet loss en efter en. Slutligen lade han upp själva bältet på bordet och spelade bort också det. Riddarna sutto med rynkade pannor, men de kunde icke hjälpa, att deras groll småningom började tina. Det kändes ändå glatt att sitta som i gamla dagar. Det gick slutligen hett till, och de stötte ihop bågarna och drucko bjälbojarlens minne.

De äldsta sjönko nickande ihop mot bordskanten, och sömnen började också att överväldiga Valdemar. Han sträckte lugnt ut sig på halmen i sovlådan bakom bänken.

-I morgon få vi se till, att vi bli riktigt goda vänner och... Han somnade utan att fullfölja meningen.

När han begynte andas djupt och jämnt, så att alla hörde, att han sov, reste de sig, men tyst och försiktigt. De ställde sig i en ring omkring honom.

-Nattdrycken är bottenömd och ditt vardskap är slut, herr Svantepolk, viskade de och pekade och stötte med tummarna över de sovande som med knivar. Vi äro alla Magnus trogna, och han skall tacka och belöna oss.

-Har han svärdet hos sig?

-Under den sidan, som han ligger på, svarade de. Vi få hämta hit snören, så att händerna fort bli bundna. Det går lätt. Han håller dem på bröstet.

Därvid märkte de, att han var utan fingerringar och att mantelfodret var lappat och stoppat.

Då kom det ett ljust lugn över herr Svantepolks många vissna rynkor och skrynlor, en blid, men fast manlighet.

-Den, som sover, är under en riddares skydd, sade han. Nu är han inte bara min gäst, utan också er. Inte ett hår får krökas på hans huvud .

De veko at sidan för den vördnadsbjudandt makten i den lilla vitlockiga riddarens ord, vana att småle åt honom utan elakhet och att böja sig med den uppriktigaste aktning och fruktan.

--Magnus ser klokt på människor. Det visadc han, när han gjorde en så omutlig riddare som du till sin högra hand, svarade de, och några av dem kastade sig i sovlådorna. De andra satte sig med herr Svantepolk, och nya kannor togos in.

Utanför på vallen stod salernet på fyra höga stolpar. Innan männen gingo till sängs brukade de gå dit i olika lag, fem i vart, och sutto där sedan och pratade och sjöngo och dundrade med hälarna. När nu det sista laget gick dit och de andra hade lagt sig, var herr Svantepolk med. Men knappt hade de hunnit in i salernet, så smögo sig Algotssonerna fram ur dimman och hade med sig hela Valdemars följe.

Ljudlöst lindade de starka rep både över taket och framför dörren och om sidorna. De fäste dem med stadiga knutar, ända till dess hela byggnaden var insnodd i ett nät. Därefter sköto de in en väldig timmerkälke under golvet och snodde också fast några av repen om kälken.

Den var förspänd med tre av deras hästar. Riddarna innanför voro för högljudda och bullersamma att höra något, och först när hästarna började draga, anade de oråd och sprungo upp. De försökte att trycka ut dörren och

lyfta av taket, men överallt höllo repen emot, friska och sega. De tumlade kull om varann för stötarna och herr Svantepolk dunkade i golvet och ropade:

-Hade jag bara mitt svärd! Vid linnet på min hatt, vid min ära...

Men Karl Algotsson manade på hästarna, så att det gick med god fart, och svarade andfådd:

-Knut av Revals son, de danska Valdemarernas oäkta ättling, du fader för vårt ridderskap! Här kuskar jag landets finaste adel.

För att riktigt höras, sprang han upp på bakmeden och sträckte sig till en glänta mellan stockarna.

-Nu skall du känna gadden i ditt ätteblod. Men sitt du vackert kvar på hisken! Nu skall du bli i släkt med de oansenliga Algotssönerna. Din dotter är ju kanske inte längre så ung och skön, men jag är trött på allt ditt lösläte. Och nu skall du dela med oss. För pto och hopp, mitt trespann ! I natt rövar jag Ingrid Svantepolksdotter åt min broder !

När han hade hunnit utom hörhåll från klostret, stannade han så nära kanten av en ström, att släden skulle glida utför, om riddarna icke höllo sig stilla. Sedan spände han från hästarna och letade sig tillbaka genom den täta dimman.

-De farligaste äro nu ur vägen, och de andra sova, sade han till brodern. Om du tar mod till dig och i det minsta lyder mina bestämmelser, lovar jag och svär, att innan hanen spelar, skall du ha Ingrid framför dig på sadeln.

Så fort han sedan hade utdelat sina befallningar, höljde han Folke i ett svepe och lät två män bära honom på en stege till klosterporten. Det tövade en stund, innan väkterskan öppnade. Då hon fick se, att det var en förolyckad, blev hon hon villrådig. Till sist knäppte hon ett par slag i den lilla klockan, som hängde vid muren, och abbedissan infann sig yrvaken och missnöjd.

-Fromma moder, började Karl Algotsson. Det har gått alltför glatt till i härbärgen.

-Ingen aktar på mina förordningar. Därför kommer också straffet.

Karl Algotsson skyndade sig att läsa tre aven. Då måste också abbedissan bekväma sig att göra detsamma, fast hon var mäktad ond.

-Du säger alldeles sant, stränga moder. Men det var min egen älsklingsbroder, kanske den oskyldigaste, som fick sota för oss alla. Han halkade ute i slagsmålet och dimman och bröt nacken. Bed för hans själ.

Abbedissan mjuknade en smula och måste åter läsa tre aven.

-Och nu bönfälla vi dig, vår goda moder, att få sätta in hans lekamen i likboden intill morgonen och att den hedersamt måtte få två ärliga ljus... ett på den högra sidan och ett på den vänstra... och att ett par systrar bli tillsagda att vaka vid bårn.

-En så rimlig begäran har jag fått villfara förr, svarade hon. Det är helt enkelt en systerlig plikt.

-Det är en tröst i min sorg att höra dig tala så moderligt, abbedissa. Och jag har ännu en sak att bedja dig om, inte för min räkning, men för den vördade herr Svantepolks. Du vet, hur högt han aktar en oskyldig kärlek. Säkert vet du också, att hans dotter Ingrid och min salig broder

alltid varit i vänskap med varann... ja, på höviskt avstånd! Nu låter herr Svantepolk ödmjukligen hälsa dig, att det säkert skulle vara till stort själagagn för hans dotter, om hon den sista natten i klostret finge vaka vid bårn under allvarliga betraktelser över alltings förgänglighet.

-Så skall det ske, svarade abbedissan bestämt.

Herr Svantepolk är en god och vis människa.

Den döde blev nu inburen i den mörka och hemska likboden, som befann sig nära innanför porten. Han skalv på den hårda stegen av köld och rädsla, medan de båda männen ställde den ifrån sig på två bockar. Och han tänkte:-Kära jungfru, endast för din skull kan jag genomgå en sådan plåga.

Karl Algotsson och bärarna fingo genast begiva sig ut igen. Det blev noga låst efter dem, och portväkterskan trädde nyckelringen på armen.

När Ingrid kom ned alldeles förgråten, hade hon med sig en mycket gammal nunna, som åtnjöt abbedissans fulla förtroende. De satte de båda ljusen på sidorna om stegen och knäböjde. Ingrid ville lyfta på höljet, men den gamla nunnan sade till henne:

-Ingrid, abbedissan förbjöd dig att röra vid honom eller se på honom.

Därmed slöt den gamla ögonen och började tumma på radbandet.

Träpinnarna gjorde ont i ryggen, och han darrade, då han hörde, att Ingrid stod så nära.

-Men syster... han rörde sig! stammade hon.

-Blunda och bed att förskonas från anfäktelser.

Ingrid hade vuxit upp till en högbröstad och kraftig kvinna. De bruna ögonens glättighet skymtade fram mitt genom tårarna, men hade blivit fastare och klarare. Hur väl mindes hon icke leken på tunet vid Bjälbo, när hon icke kunde motstå att räcka Folke handen, just därför, att han med sin skygghet var så olik henne själv och de andra. Den handtryckningen var det enda. Och ändå nitade den en kedja mellan dem, som åren icke förmått slita. De långa åren! Nej, de hade ilat. Var fredag hade hon gisslat sig i kapellet, vänd mot öster. Hon hade ätit bjuugg kokt med vatten och slagit åder på armen tre gånger vart år och sett det hetsiga sverkerska moderneblodet spruta i träfatet. Och var timme hade haft sitt verk, fast hon ju icke hade något rätt sinne för sygärning och läsning utan helst skulle ha levat i karlkläder, skjutit med båge och anført härar. Allt detta sade hon sig vid båren. Varför hade också Folke varit en sådan svag man och aldrig bánt i klosterporten med ett svärd? Men då hade det icke varit han.

Hon var så upptagen av sin sorg och sina betraktelser, att hon knappt gav akt på portväkterskan, som ännu stod kvar. Det var en mycket nyfiken liten rund kvinna. Slutligen kunde denna icke motstå att lyfta en smula på höljet, men hon släppte det ännu fortare och föll med den slamrande nyckelknippan avsvimmad raklång på marken.

Den gamla nunnan på andra sidan båren sprang ut, oupphörligt åkallande helgonen. Folke hade satt sig upp med sitt allra förlägnaste leende. ögonen stodo vidöppna och frågande.

-Ingrid, Ingrid, sade han, allt detta har jag utstått för att taga dig ur klostret. Gläd dig. Jag är lika sund och levande som du.

Hon blev icke rädd, men icke heller glad genast utan misstrodde sina egna sinnen. Hon försökte höra, om det icke knäppte och knakade, då han flyttade benen från stegen och reste sig. Och hon forskade tveksamt i hans ögon. Hon kände på honom för att övertyga sig, att han var varm. Men när han då ville fatta om hennes hand, ryggade hon ovillkorligt baklänges.

-Du maste följa mig nu genast, bad han iörtvivad. Min broder väntar med hästarna.

Ännu visste hon icke, vad hon skulle svara eller tro. Hon drog .
nyckelknippan från portväkterskans arm och pekad åt honom, att han skulle
ga framför henne genom det mörka portvalvet, ty hon var ännu icke säker på
sina sinnen och fruktade att ha honom bakom sig. Men när porten gled upp
och hon såg så många hästar och män, blev hon åter den modiga Ingrid
Svantepolksdotter.

-Jag trodde så visst, att jag drömde, sade hon och slungade nyckelknippan
med hela sin kraft i porten. Vakna, kära systrar! Nu rider jag bort med
min brudgum. Än leva Valdemar och hans änner !

Dimman skingrades först i soluppgången. Alla hästar voro bortförda ur
stallet, och den stormande abbedissan måste skicka gångbud till Magnus.

På härbärgets tröskel satt herr Svantepolk, gulblek, med skymfad
riddarära. Åter hade det tempel, som han byggt åt kärleken, ramlat till
sand med alla sina himmelssträvande spiror och korsblommor. Hans huvud
darrade, och hans tjänare voro ivrigt sysselsatta med att två honom
och kläda honom i en anständig dräkt. De andra riddarna voro samlade
omkring honom. Ovanför dörren glimmade på timmergaveln klostrets märke:
Den heliga jungfrun med barnet och en höjd fackla.

Inne vid bordsändan i det halvmörka härbärget satt Valdemar helt lugnt
bakom tallrikar och mataskar och åt med god lust. Han hade icke en enda
kvar av sitt följe. I dimman och villervallan hade hans män, som trodde,
att han var med, förskräckta kastat sig på hästryggen och följt
klosterrövarna uppåt skogarna.

-God morgon, riddare och drottsvikare! ropade han ut till dem Jag hör,

att i natt ha mina Algotssöner hedrat sig.

Riddarna stodo med dragna svärd.

-Konungens broder sover inte längre, ropade de om varann. Vi skola hämnas dig, herr Svantepolk.

-Stick järnet i skidan, svarade herr Svantepolk och steg upp färdigklädd. Om konungens broder hade sina män kvar... om han åtminstone stode fullt rustad framför oss... Men en ensam man utan brynja! Han är fortfarande gäst under vårt skydd.

De voro hungriga, men de makade ihop sig kring bordet på så stort avstånd från Valdemar som möjligt.

-Varför äro ni inte glada som jag över att veta två människor lyckliga? frågade han och såg upp. Inandas det härliga solskenet och låt hjärtat hoppa av lust. Finns det inga harpare och flöjtare här i gården? Ärligt sagt, riddare, ert sällskap blir tråkigt i längden.

Herr Svantepolk satt utan att röra vid maten.

-Du gjorde bättre att sörja din förlorade krona.

Min krona är mitt ljusa hår, som varken grånar eller vitnar. Den bär jag, antingen jag sover på silke eller halm. Hur mycket, som togs ifrån mig, har jag alltid mig själv kvar.

-Våra svenner få hjälpa att passa upp honom, avbröt herr Svantepolk och

vände sig bort. Vi kunna inte göra annorlunda. Vi äro nödda därtill, fast vi äro hans värsta fiender.

Kanna efter kanna blev inburen, och Valdemar talade oavbrutet och drack för sina värdar. Han liknade dem vid olika fåglar eller blommor. Hans oemotståndliga leende förtrollade dem småningom, utan att de märkte det. Liksom kvällen förut flyttade de sig småningom närmre och närmre, och åter kommo tärningarna fram. Han spelade bort sitt svärd och till sist sin urfärgade mantel.

Dag efter dag hela veckan igenom satt han kvar på samma sätt i härbärgen. Utan att ha något att betala med, lät han passa upp sig av sina fiender, som satte fram för honom sina bästa anrättningar.

Ibland glömde de sig, tryckte till och med hans hand och tävlade om att få fylla hans bägare. Det var isynnerhet när han talade om forna ungdomsdagar. Om han hade orätt eller rätt frågade han lika litet efter, som en svala frågar, om hon har rätt att flyga.

-Ädla riddare, sade han, om man lever för en enda sak, kan man bli lycklig. Och jag har levat för kärleken. Men om Magnus, som hade annat att uträtta i livet, hade varit tillräckligt mycket människa att också tänka på kärlek, skulle förbannelse och ve ha följt honom till hans sista stund.

Det var en sällsam händelse i Valdemars liv, att han satt där utan kvinnosällskap. Stundvis kände han oro och ångest. Det fattades det mjuka och lena i luften. Allting var hårt, kantigt och tungt med lukt av vin och stall. Det var som att skrapa sig mot barkiga stammar och stickiga timmerväggar. Icke heller var det någon verkligt vaknande hängivenhet, som lockade riddarna att stöta mot hans bägare. Utan de gjorde det, därför att han var en sådan mästare i att förströ och roa dem. Därför trivdes de lika väl med honom, fast de voro hans fiender. - Du har din visdom, broder Magnus, tänkte han, men jag har min för mig.

Det kom emellertid många offrande till klostret, och bland dem var en ung änka, som hette Luitgard.

Hon var blåaktigt blek med svart hår och en liten skuggning på den tunna överläppen. Halsen och händerna voro väl magra, men ögonen bländande. Och hennes blekhet framhävdes vackert av den veckiga svarta dräkten. I handen höll hon ett ridspö.

Han strålade upp, genast som han fick se henne, och utan att fråga sina värdar, inbjöd han henne gästfritt att stiga in till måltiden och slå sig ned vid hans sida. Att intaga platsen bredvid honom på bänken syntes henne för hedersamt, men hon satte sig på en pall nedanför honom. Hon rördes över att finna sin forna konung i en sådan torftighet och förnedring, fast han uppenbart förlustade hela sällskapet.

Då måltiden hade fortgått en stund och munterheten var som störst, höll herr Svantepolk upp ett brev över bordet. Han var den enda som hela tiden förblev lika allvarlig.

-Valdemar, nu har du gästat oss en hel vecka utan att vi varken ha kunnat få dig härifrån eller fångsla dig. Och själva ha vi inte heller kunnat rida vår väg eller förfölja klosterrånarna, eftersom de stulo alla hästarna. Nu måste det bli ett slut. Här är en befallning från vår store ordningsman och konung, vår välgörare, att du skall tagas och inspärras. Ingrid och Algotssönerna ha sluppit undan åt Norge till, men hela den andra sista skaran av ditt vilda anhang har han redan i galgarna. Han är knappt en dagsresa härifrån. Vi bedja dig därför att lämna oss och inte utsätta oss för händelser, som kunde söla våra sköldar.

-Med resan är det inte brått, svarade Valdemar. Och ännu en gång frågar jag, om det inte finns några spelmän här i gården ?

Men fru Luitgard slog dristigt med sitt ridspö i bordet.

-De eländiga! Har du inte nog på dem? Jag har bara tre ridsvenner med mig, men jag ber dig, herre, att följa med oss. Och när en kvinna ber, svarar kung Valdemar ja.

-Ja, svarade han klingande och kysste henne på ärmsnibben och på händerna, glad över hennes närhet. Han såg ingen annan, och salen skulle ha blivit tom och kall, om hon hade gått.

De bröto upp efter måltiden, men han gjorde sig ingen brådska. Hon berättade, att det var lång väg till hennes gård, och de förkortade timmarna med att rådgöra om vad som var klokast.

De redo raskt framåt. När det blev stjärnklart, upptäckte de, att de närmade sig en stad På vägen syntes en lång rad av facklor, spjut, lansar och hoprullade baner.

-Vill du ännu en gång göra mig till viljes, bad Luitgard, så stanna vi här bakom kullen ett ögonblick och låta skaran tåga förbi. Vilka dessa ryttare än kunna vara, dina vänner äro de knappast. Stackars herre, dina vänner hänga med rep om halsen.

Han grep henne om handen så hårt, att hon drog den tillbaka med ett lätt rop.

-Ser du den ryttaren, som viker ut där ur raden ? frågade han. Jag vet, vem det är. Jag kände genast igen honom bland de andra. Det var på honom jag satt och väntade dag efter dag i Vreta.

-På den farligaste av alla? Jag känner igen honom också jag.

-Jag trivs inte med mig själv, om inte jag går ut, där isen är skörast.

-Men så betänk då, vad det gäller. Han har ett hårt hjärta den ryttaren.

-Det hårda hjärtat kommer att bulta häftigare vid mötet än mitt.

-Och om han sätter dig i fängelse.

-Ja, så sover jag inte bättre i själastugor och härbärgen.

Valdemar steg ur sadeln. Han kastade tygeln åt svennerna, men hästarna ströko baklänges, så att han blev stående alldeles ensam. Han höll ännu fru Luitgards ridspö, som han hade lånat under färden.

Överst på kullen flämtade en glödhög med små lågor, och en skepnad rörde i den och läste besvärjelser.

Ryttaren red, stor och svart, uppför kullen, och Djurkretsens stjärnbilder stirrade över honom med grönvitt eller rödaktigt blänkande ögon. Han blev större och större, ju högre upp hästen steg, och skölden och det tunga fladdrande täcket skymde natthimmeln.

-Har du allt färdigt? Begynn! sade han.

Skepnaden vid elden gjorde en avvärjande och bedjande åtbörd och steg sedan med vred hastighet mitt in i lågorna.

-Ja, en sista gång skall jag visa dig, vad jag förmår, du Satan i riddarskrud, svarade han och stack händerna i den brinnande högen. Han strödde ut elden omkring sig, och den droppade från fingrarna utan att sveda dem. De breda och osäkra stegen tydde på, att han började falla i yrsel, och en vit rök omsvepte honom småningom alldeles.

Det rasslade i ryttarens järndräkt.

-Jag vill veta om framtiden, om min kära dotter Ingeborg, som jag har lovat åt Erik Menved, den unge.

Röken stod nu rakt upp i höjden som en fura, och ur toppen sjöng en späd och gnällig stämma:

-Jag ser, jag ser. Hon skall föda elva ofullgångna foster och aldrig få omfamna en vuxen dotter eller son, och själv skall hon förgås av sorg.

Det klirrade åter i rustningen.

--Att jag har tålamod att höra er, eländiga spåkarlar, som jag i grund föraktar ! Att vidskepelsen sitter mig så djupt i blodet! Sak samma. Fortsätt ! Jag har väl andra barn än flickebarn. Jag har också söner.

-Jag ser, jag ser, sjöng den gnällande stämman. Jag ser döda unga kroppar, och din änka gömmer sig av fasa. Allt ont, du gjorde Valdemar skall gå igen. Men en av dina söner, en enda, vill jag ändå prisa lycklig.

-Det är Birger, min älsklingsson.

-Nej, det är din förstfödde, som redan är död.

Ryttaren red fram mot rökstoden med knuten hand, men hans röst stockade sig, så att han knappt förmådde mer än viska.

-Erbarmliga gyckelspel! Och mitt ridderskap . . . Ser du ingenting mer ?

-Jag ser, jag ser Jag ser ljungande svärd och hör segerrop och klockringning. . . Men därom unnar jag dig inte att veta något. Gud förlåte mig en sista gång för min trolldom. Min kraft är slut. Jag kan inte mer.

Röken slog ned i marken som ett regn.

Valdemar kände ett par starka armar slutas om hans knän, och ett stort huvud tryckas mot hans sida. Det var skepnaden, som kastat sig ut ur röken.

-Min forne husbonde, viskade han, känner du inte igen din spelman Gistre Härjanson. Skenet föll nyss hitåt ett ögonblick, så att jag såg dig. Hjälp mig härifrån ! Här hålls jag sämre än en fånge och får blott livet skonat för min svartkonsts skull. Men jag har blivit en kristen man, Valdemar, Och Yrsa-lill... Jag vet inte, var hon lever nu.

Valdemar sökte i sin tomma rocksäck och under kläderna.

-Smyg dig fort bort i mörkret och leta sedan upp din Yrsa-lill. Tag ridspöet här. Det är belagt med silver och med stenar och blir duktigt betalt hos en guldsmed. Mitt är det inte, men allting är ett lån, din kropp, ditt liv. Ett lån för några år är till och med det stora stolta Bjällbo.

-Vem där? frågade ryttaren, som hörde rösterna.

-En man, som förr var din konung och alltid förblir din broder. Böj på huvudet !

Ryttaren satt orörlig och tyst. Slutligen sade han:

-En dyster mötesplats för bröder. Här vitna sedan tio år benen av skälmar, som ha tjänat dig. Vore det inte mörkt, skulle galgarna skrämja dig.

Valdemar gick upp på kullen.

-Bröstkorgarna knastra under fötterna som torra såll, sade han, och fingrar och tomma skålar ligga kringströdda. Är det lämningar av mina forna vänner ? Arma syndare, jag lovade er ett frihetsrike, som inte finns. Och ni följde mig. Det var ert brott. Hade jag inte nyss skickat bort min lekare, skulle han få stå och spela för er hela långa stjärnenatten. Det vore väl den enda heder, som jag hade kunnat visa er. Jag är en fattig ensam man och blir snart ett föraktat stoft som ni. Vi voro alla av de fördömdas skara, för vilken ingen förlossning finns. Men jag får leda för mina egna klagoord. De röra andras hjärtan mer än mitt. Det gläder mig att se dig, broder. Är du lycklig nu?

Magnus mästrade med hästen, som stampade och frustade under täcket och järnhuvan.

-Den frågan har du lärt i frustugorna, Valdemar. Jag lever för att slita en hund. Det är min heder. Men varför kommer du godvilligt till mig ?

-För att tala ut. Krypjakten bakom buskarna har slitit ut mina kläder. Och snart har jag inte ett gömsle kvar.

-Är du från dina sinnen? Du står ju ensam och vapenlös.

-Vapenlös är ingen, som har svar på tal. Jag kommer för att gästa dig som i de gamla dagar, Magnus. Vänd om och följ mig till ditt Nyköpingshus, så att du kan taga mot mig hedersamt med facklor kring väggarna. Jag behöver vila ut en tid på stoppade dynor.

Kullen hade småningom omringats av de väpnade männen, som bestört och medlidsamt lyste på Valdemar utan att hälsa. Men han gick fram till dem och slog dem över bröstet eller armen. Den ena kallade han en svart malm, som han nog skulle smälta, den andra ett hjul, som han nog skulle smörja. Hur det var, blev det livligt i ringen, och ett par av männen erbjödo honom sin rock och sin mantel.

Magnus vände bort huvudet och red ned till en vagn, där Bengt satt med sina pergamentrullar.

-Jag kan inte möta hans ögon, sade han, och inte längre höra den välbekanta stämman, Vad lönar det att tala förnuft med honom, solmänniskan, som aldrig förstätt mörkrets allvar. Allt, som var hans, har han strött ut på vägarna. Och nu kommer han, lättrogen, vapenlös, med armarna i kors, för att besegra mig med ord.

Bengt lutade sig framåt och sökte bland rullarna.

-Du menar väl ändå inte...

-Jo, kansler Alltförgod. Jag menar, att du skall leta fram det brevet, som vi båda redan, skrivit under. Det brevet, där det står, att han skall sättas in i skonsamt fängelse till sedernas förbättring. På Gottland jäser

det. Och vad skedde inte nyss vid Vreta! Än lever Valdemar! ropa de oroliga i landet, när de stöta hop bågarna, och lagman Algots hela släkt är med honom.

Frikostig som han är, vår broder, har han lovat öar och landskap, om han får utländsk hjälp.

-Var skall han sättas in?

-Han önskar att få gästa på Nyköpingshus. Jag tänker, att det blir ett mångårigt värdskap för mig. Tornkammardörren är av järn. Räck brevet nu åt härolden och låt honom läsa upp det. Själv tar jag några svenner med mig och rider helst i natt en annan väg, där det är tomt på folk och stilla.

20 Kapitel 20.

Midsommarsolen gassade över Stockholms; torvtak och väldiga borgtorn. På en liten trång gård, som knappt var större än en skämma men ändå hade rum för ett körsbärsträd med en fågelbur, satt Gistre Härjanson och sydde skor. Hans. Yrsa-lill stod i portvalvet vid ett bord och skar rött fodertyg. Huset låg intill stadsmuren, och kvarnhjulens dunk hördes från strömmen utanför.. Genom porten syntes de översta björkruskorna på byggställningarna kring den halvfullbordade kyr- kan åt Sankt Nikolaus.

Yrsa-lill hade blivit mer undersätsig, och i sin snygga och prydsamma vadmal hade hon ett tycke av välförsörjd borgarhustru.

-Vila dig en stund, kära husbonde, och kom hit och se, bad hon. Nu vända alla riddarna och fruarna tillbaka från klosterinvigningen.

-Magnus höll ord. Sankta Klara har fått grundstenen under sitt hus.

-Så det myllrar av folk! Varför ropar bonden, som står där och prutar, efter skoskådarna och vakten ?

-Gesällerna hade väl tärningarna framme Det blir att sova i stocken. Det är lag på det.

-Nej, det är själva mästaren, han hytter åt.

-Försöker någon sälja dyrare än tillstatt är, gripes han som tjuv. Det är lag på det. Och skriver någon lekare nu i bly eller läser besvärjelser, då blir det hugg och hängning och torv och tjära. Kung Magnus blev botad den gången på galgbacken.

Hon gick fram och strök honom över pannan.

-Den tiden är förbi då du sysslade med sådant. Du har blivit så fagert slätkammad och klippt som en predikare. Och det är du ju också.

-Vore jag också välbeställd gesäll! Men det kan jag aldrig bli, vanbördning som jag är. Varken gesäll eller mästare. Det är lag på det. Finge jag åtminstone sitta gömd med mitt hantverk i en stuga på landet, men det får jag heller inte. Det är lag på det. Här skall jag arbeta i smyg, som om jag gjorde något ont, och om natten bära mina skor till mästaren. Och farligt är det för honom att köpa dem. Nu är det lag på allting, Yrsa-lill. Jag får inte en gång slå knogarna i bordet och sjunga ut om konungen, för då blir jag utesluten ur församlingen. Men det gör ingenting, Yrsa-lill, bara jag har dig. Med flit och strävsamhet ha vi redan hunnit långt, och jag är den lyckligaste av människor.

Hon fortsatte att smeksamt stryka över det stora huvudet, som hade mist sina svarta flätor.

-Jag tror så fast, att allt skall gå oss väl.

-Du vet, varför jag trälar.

-Vi ha redan två marker silver i källaren.

-Det räcker inte... Men om några år har jag samlat så mycket, att jag kan köpa oss ett gravställe på solsidan om Sankta Klara. Det är också för tanken på det köpet, som jag strävar. Och så har arbetet blivit mig en sådan glädje.

-Vem kunde nu trott det om Gistre Härjanson.

-Jag var en ond människa då, därför att ingen gjorde mig annat än ont. Signe Gud den välmenande Valdemar, som skänkte mig dig till ärlig hustru. Han gav mig ingen lag att lyda, men det, som var bäst för mig, frid, hem och något att omhulda. Och därför blev jag god.

Gistre såg upp och tillade:

-Självfick han den tyngsta arvelotten. Yrsa, Yrsa-lill, du kan tala frimodigt till mig. Jag är inte missundsam. Tänker du ännu på honom?

Ett ögonblick dröjde hon med svaret som för att reda ut sina halvglömda drömmar. Hon fick åter något sömngångaraktigt över sitt väsen.

-Nej, sade hon lugnt efter en stund och hade redan nyfiket vänt sig åt gatan till.

På andra sidan hängde skomakardöttrarna över den nedslagna bodluckan för att komma åt att se på de kungliga fruarna och fröknarna, som just gingo förbi. Magnus' lilla dotter Rikissa, som skulle vigas till nunna i det nya klostret, gick redan hölj i ett vitt dok, men hennes syster Ingeborg, som var lovad åt Erik Menved, skrattade av förtjusning, var gång hon snavade på sin långa rock. Mellan sig hade de Erik Menveds lilla syster Märta, som redan hämtats för att fostras till drottning åt den svenske trontagaren. Men hon ville icke hålla dem i handen, hur ivrigt de bådo, utan såg från den ena till den andra litet främmande och kyligt. Bakom henne kom den höftsmala drottning Helvig, fager, saktmodig och skygg, som en hustru åt Magnus måste vara. Och hon märktes icke mycket bredvid sina muntert bullersamma fränder från Holstein. Herr Svantepolk, som hade en jättehögt vajande grön fjäderbuske på stålhuvan, ledsagade henne på tvären, nästan baklänges, med hennes mantel och handskar på armen.

En svärm fromma ensittare från sandåsen på norra malmen sprungo på sidorna och tiggde allmosor, nakna som Johannes Döparen, med kors av hopbundna trädgrenar, djurfällar om höfterna och skägg, som räckte till naveln. Ett par vilsekomna kalvar, som stannat vid en av brandtunnorna för att dricka, kesade i väg och jagade framför sig höns och nakna barn. Gömd vid hörnet av ett hus stod en kortväxt ensam man, klädd nära nog som en munk med en simpel läderrem om livet, men han hälsade som en hövding. Det var den fredlöse Alv Erlingsson från Norge.

Ensittarna blevo efter i trängseln och skyndade sig att anropa de med silverlöv bekransade borgarhustrurna. Nästa stund omringade de johanniterna från Eskilstuna och ryckte i deras mantlar, som vände sina åttaspetsiga kors av vitt linne mot solen. Johanniterna hunno knappt annat än att buga och bedja, ty på husknuten vid överskärarnas gata stod ärkeängeln Mikael med sin själavåg, och på guldsmedernas hörn gnistrade Sankt Loyus, biskopsmössa och hammare.

Men nu blev det rörelse uppe på det trånga torget, där tiggare och sjuka lågo på sina trasbylten och vandringskvinnorna, som knuffades om brunnskaret, oblygt ryckte i sär den röda skjortan över barmen. Nu gällde det att bereda rum, ty hela den buktiga gatan började fyllas av rustningar och böljande hästtäckan. Det var marsk Tyrgils Knutsson och den unge väpnaren Matts Kettilmundsson, som kommo med riddarna. Marsken hade nu omsider fått sitt riddarslag.

Silverrassel i trumpetsmattret, silverklang i klockorna, silverglans över brynjorna, silverfjäll på tyglarna, som ringlade i solskenet ! Kyrieleis, kyrieleis ! Några av de utländska herrarna hade bisonhorn på hjälmarna eller utstående spröten med små fanor. Men de flesta svenskarna voro barhuvade och läto svennerna bära deras hjälmar. Ett helt nytt folk hade vuxit upp ur kloster och städer. Det var samma resliga män, samma klara pannor och ljusletta kinder, men det hårda vecket kring munnen hade blivit mjukare och oroligare och blicken mer uppåtriktad.

-Gistre, kom och se! ropade Yrsa-lill.

-Tyst, tyst ! Det är mycket bjälbofolk i staden och man kunde få syn på oss, svarade han. Och snart stod Yrsa-lill åter vid sitt fodertyg, utan att någon av dem nändes spilla mer tid på det ovanliga liv, som hela dagen fortsatte att fylla gatorna. Aldrig hade en man och hans hustru trivsammare och med gladare flit hållit ut i sina sysslor än de båda avkomlingarna av våld och vildmark.

-Kära husbonde, sade hon, när det skymde och hon såg, att han reste sig från arbetet. Fast nätterna blivit ljusa, har jag inte glömt att hålla tran på lampan åt Sankt Markus Jag har till och med klätt honom med friska blommor. Det har varit min lilla kärlekstjänst åt vår skyddspatron. För hans skull behöver du inte oroa dig. nu kan se här, hur lampan lyser utanför porten.

Gistre tvådde händer och armar och spände åt bältet.

-Det är heller inte på honom, som jag nu tänker. Men jakobsbröderna skola i natt ha möte. Det är därför jag måste gå. Så pass skumt är det ändå, att ingen nu lär känna igen mig. Du vet hur jag under dessa år har strövat omkring och predikat och hur vårt brödraskap har vuxit. Nu består det inte längre av bara timmermän, kyrkspännare och fattiga. Själva marsken brukar ibland komma till våra hemliga sammankomster. Och nu i natt skola vi gå in i kyrkan och tala för de nya riddarna. Ser du, där komma de!

Han pekade utåt gatan. De, som nästa dag skulle få riddarslaget, voro där redan på väg från riddarbadet till gråmunkarnas kyrka på Kedjeskär. De buro vita skjortor och hade mjuka sandaler av ylle, så att det lät, som om de hade gått barfota. Den första av dem var en liten, mycket spenslig och mycket blek, knappt nioårig gosse med rödaktigt hår och röda ögonlock. Det var Birger, trontagaren, och till namnet var han redan fadrens medkonung.

Gistre kysste Yrsa-lill. Sedan kastade han om sig en kappa och följde efter dem.

Några av stadsborna hade gått upp på murställningarna kring kyrkan åt Sankt Nikolaus. Träplankorna och timmermasterna lyste friskt och blåaktigt vita i den klara midsommarnatten. Nere i kyrkan var det fullt av ställningar. Vid den kungliga borgen, som med sin väldiga kärna blickade ned på kyrkan, reste sig också ställningar med bruntorkade björkar. Vid norra stadsporten och vid gråmunkarnas kyrka var det ställningar. Och där Klaras kloster skulle uppföras, hade redan en del virke upptravats. Allt det myckna friska virket sken i halvskymningen. Så såg det ut, där ett nytt rike höll på att byggas. Det användbara blev hugget och tuktat, det odugliga förgjort, och det kom lås för ladorna. Sankta Klara hade hjälpt sin skyddsling kung Ladulås, och nu var det bådas segerfest. Från en predikstol på kyrkogården utropades med jämna mellanrum Sankta Klaras namn, var gång hälsat med basuner, och själva sommarnatten tycktes lik en rosig och ljuv kvinna, som slöt jorden i sin modersfamn. Höjderna omkring strömmen och fjärdarna sjönko mer och mer undan i rödaktigt töcken och kunde knappt skiljas från luften. Men var kåre, som med sitt glitterstim ilade fram över Mälaren, lyste upp oanade sund och vikar med mörka holmar och vassar.

Ett sus av sång och jubel steg från staden. Hantverkarna kommo från sina olika gator med lövkransade helgonfanor. Bältare och remslagare, skinnare och fatmakare, gulddrivare, pärlstickare, svärdslipare, alla hade de sitt särskilda helgon och sin särskilda sång. Vilken surrande munterhet, vilket dansande, vilket oväsen av fidlare och pipare -och ändå förbands vart ord, var handling med tankar på det, som låg bortom stunden! Skeppsmännen, som nyss fått sin gudspenning i lega, korsade sig, innan de gingo in hos tavernaren. Och första kannan gällde Gudsmoder. Fiskarkarlarna från Södertörn, som sålt ut allt, vad de hade med sig på skutorna, kommo med Sankt Botvids fana, trummande på tomma tunnor, och ställde sina första steg till det lilla kapellet vid

stadsporten. De vandrande gesällerna drucko varsamt vid brunnen, för att icke vattnet skulle orenas för andra törstiga gesäller. Och de aktade sig att missbruka heliga namn för att icke locka de yngre till en sådan osed. Vilken andaktsfull och glad tillit över allt det dagliga i en värld, som hade en gud! Var timme, var syssla, var lek fick en djup och högtidlig mening och sjöng hans lov i hantverksstugan och bondgården likaväl som i klostret. Hur utvalda och trygga kände sig icke dessa människor, som till och med i tyget på sina kläder hade slagit in var tolvte tråd under averop. Vaxljuset framför vaggan och båren hade det blivit läst över efter kyndelsmässans ljusgång kring kyrkogården. Saltet hade blivit signat på psalmsöndagsmorgonen under pilgrimernas gulnade palmkvistar från Rom. Helvetets bål dånade nog under gravarna, och borta på sandåsen skymtade groparna sedan helge torsdag, då häxmästarna haft fullt upp att sköta. Men på åkrarna syntes kors vid kors med den dödsbleke, fastnaglade frälsaren. På de tjärade, brunsvarta ladorna, där säden skulle vattenstänkas på vårfrudagen, blänkte mariabilderna. Det fanns inga tvivlande, inga fiender att frukta, inga brott, som icke ånger och bot kunde försona. Småningom blev luften lik skinande guld, och på gator och kyrkogård vändes alla ansikten uppåt, hänryckta beundrande, själva upplysta av skenet.

Nattvandrarerna på murställningen fortsatte från stege till stege, fast med bävan, när de sviktade. De längtade att komma högre och högre. Det föreföll dem, att guldvalvet delade sig över dem, så att de sågo upp i kretsande himlar, som oupphörligt öppnade sig för nya och högre ända upp till den rundel av vingar, där tre eldslågor hoprunno i ett vitt och stilla ljus. Och för ingen var det eviga, härliga ljuset skönare än för den, som hade följt mörksens stigar och länge sett nedåt.

Midsommarvakan sken in i tomma sängar och vidöppna stadsportar, hur länge natten än skred framåt. Till och med de kungliga fruarna och fröknarna syntes emellanåt på torntaket.

I gråmunkarnas kyrka däremot var det mörkt. Blott några enstaka lampor brunno över de små sidoaltarna, där de blivande riddarna lågo försänkta i bön. På högaltaret, som höll på att siras med uthuggningar och små pelare, låg stendisken skjuten åt sidan. I mitten var en lång fördjupning för relikier.

Kyrkväktaren höll bara en liten sidodörr öppen. Så snart ett större

sällskap närmade sig, sköt han igen den. Men då och då släppte han in en vandrare, som gjorde ett särskilt tecken. Det var jakobsbröderna.

De hade redan ställt upp sig i en ring nederst i kyrkan och voro omöjliga att känna igen i skymningen. En efter en steg in i ringen och predikade ödmjukt och sakta, fast med flit ändå så pass högt, att det alltid kunde höras av de bedjande riddarna.

Efter en stund tryckte en stark hand befallande upp dörren. Riddarsporrar klingade vid de fasta och tunga stegen. Den nykomna stannade styv och rak som en järnbild med fingrarna utbredda på svärdskorset, och en stark doft av rökelse slog ut från hans kläder.

-Vem är du ? frågade marsken och gick emot honom.

-Den herre i eget hus, som i morgon utdelar riddarslaget. Men du, min marsk? Om vem predikas här i en hemlig krets av sammansvurna ?

-Om en fattig predikare, som hette Jakob och satt fastkedjad vid väggen i dina fäders gård. Det utströmmade ett så kärleksfullt och varmt sken från honom, att det blev ljust och gott, var han steg in. Hans utplågade kropp kom aldrig i något helgonskrin. Ingen vet var han vilar. Allt, som fanns kvar, var några skrivna ord på väggstocken. Den blev länge gömd, men Birger Jarl lät bränna upp den.

-Jag frågar inte efter öden utan efter lära.

-Detta skrev han, herre, bland många andra fromma tankar. En god gärning, som ingen vet om, är en glädje över all glädje. Försök blott en gång, och du får svårt att sluta. Om jag dricker av ett friskt vatten, läskar det mig inte mindre, om ingen ser på. Det goda skall lönas med ont för att tindra, men är då en sådan lön så ond ? Onda människor klaga alltid över andras ondska. De se sig omgivna av försåt och falskhet. Bliv själv god, så hittar du ingenting ont.

Och den läran vill du göra till din.

-Så långt en världslig krigare förmår. Är det dig emot, så straffa mig.

Det hade börjat ljusna i kyrkan, och Magnus fattade Tyrgils om huvudet, såg länge på honom och kysste honom på båda ögonen. Slutligen sade han:

-Om någonsin ett ont vederfares detta huvud, då vill jag kalla det en skam att vara svensk född... Låt hämta hit min son, min älsklingsson, han, som skall råda efter mig, att jag får lära honom lyssna till en sådan man.

Några av jakobsbröderna gingo bort och hämtade den lille Birger, som knäböjde vid ett av de översta altarna. Vakan hade gjort honom ännu blekare. Han tassade mycket fort över golvet och litet krokig. De irrande ögonen tycktes säga:- Jag är mycket, mycket äldre än mina år.

Magnus öppnade armarna för att taga mot honom, men de sjönko igen, och han stötte gossen häftigt och omilt ifrån sig.

-Det ljusa håret, de ljusletta kinderna, stammade han och värjde sig med handen. Att jag inte har sett det förr. Och honom har jag älskat som min ögonsten. Min samvetsångest gör mig plötsligt klarsynt. Så lik Valdemar som barn... bara inte lika frisk och fager! Jämt förföljde mig Valdemar i mina tankar. Var afton såg jag honom framför mig i mörkret i sovstugan, när jag sträckte armarna efter Helvig. Det är därför han går igen i min son. Led bort gossen, för undan honom, säger jag! Fortare, längre bort... så att han inte hör, vad han ännu inte förstår. Vad skall det bli av det barnet, avlat i samvetskval och klokenskap utan kärlek ? En dåre, men inte en solögd som Valdemar ? I det barnet kommer jag att straffas. Jag ryser för att tänka framåt. För Guds skull, mina vänner, hjälp mig, hjälp mig ! Den smärtan som jag har i bröstet här, den våndan... Och den beska smaken i min gom... Den sjukan lindras bäst med handpåläggning, handpåläggning av medlidsamma människor. Jag vill er intet

ont. Tag upp mig i ert brödraskap.

Tyrgils log vemodigt.

-Du i vårt brödraskap! Ja, du har blivit oss en vördad fader, en riksbyggare och ordningsman och en riddare utan like sedan mannaminne. . .

Konungen gick ångestfullt uppåt koret, följd av de andra, och fortsatte att tala, ibland häftigt tvärtystnande för att lyssna på honom, ibland utan att höra på.

-Ja, jag har ökat kyrkans domsrätt, friat hennes gods från skatt. Och håller jag inte nu på att bygga också åt gråbröderna i Enköping! För friköpande av mitt kors till Heliga graven, mitt löfte vid Hova, har jag lagt av silver... Nyss skänkte jag bort tre korkåpor och ett ciborium av elfenben... Jag har inte längre nog för egen hovhållning. Jag har givit långt över mina tillgångar.

-Över sina tillgångar kan ingen giva, svarade Tyrgils, hela tiden med samma sorgset lugna stämma. Magnus, ett hänryckt hjärta kan du inte skänka.

Konungen ryckte otåligt svärdet ur bältet och lade det ifrån sig i fördjupningen på altaret.

-Du säger alltid rena sanningenJ min frispråkiga marsk. Jag duger inte till en jakobsbroder. Med alla mina folkungamutor står jag här fattig som en tiggare. Svärdsfästet hettade under fingrarna. Jag börjar tro på sagan, att det kan falna bort till aska i en oren hand. Mitt gamla riddarsvärd, här skall du ligga väl förvarat och vänta in din tid. Ni äro många nog att maka stenskivan över det nu genast.

Männen grepo fatt i stenskivan och tryckte skulderna mot kanterna.
Mullrande gled hon tillbaka på sin rätta plats över altaret.

Tyrgils stödde sin herre under armbågen och torkade över hans panna.

-Ha ni känt, vad det är att aldrig sova utan drömmar? frågade Magnus och fortsatte att gå framåt över golvet. Att mitt under gästbudet se blodfläckar på duken och tårar i skeden ? Ännu ett långt år, 'det härdar jag inte ut. Den nymurade kyrkan här utan gravar tycks er tom och glad som en sal. Men här, just här, där jag står, skall snart jag bäddas ned. Det blir bättre då. Mitt namn skall ändå inte dö med klockljudet. Och jag skall samla er omkring mig, alla, alla, mina riddare, mina stormän... du själv, Tyrgils. Det skall bli håll vid håll ända till trösklarna och över hela holmen... Mitt hjärta drar ihop sig, och jag kan knappt andas. Jag är sjuk, min marsk, och jag har helsot. Längre har jag redan känt det, fast jag är i mina bästa år. Jag tål knappt längre brynjans tryck. Här nedanför det vänstra revbenet sitter det. Det är döden, som redan spunnit in sin larv i mitt kött.

Han stannade med handen stödd på en pelare och vände sig mot fönstret.

-Har ingen gått till sömns där inne i staden? frågade han. Vem är det, som är så tidigt uppe och sjunger så bekymmerslöst och klingar på sitt städ ? Är det så brått att smida lås och nycklar till min kista ? Vem är det, som låter vävstoln dunka på en så vacker helgdagsmorgon ? Väva de redan på min svepning ?

21 Kapitel 21.

Det skoglösa Visingsö simmade på den höstblå Vättern som ett skepp, och skummet slog högt upp om förstammen. De långa plogfårorna liknade tiljor. Däcket var tomt, som ett däck brukar vara i hårt väder. Ibland blänkte där till, som när en liten fisk efter att ha halkat ur nätet börjar kasta sig på plankan. Det var ett plogblad, som träffades av en solstråle. Själva

plogkarlarna och deras ök syntes knappt mot den mörka jorden. Jägaren på de avlägsna bergen väntade nästan, att ett scharlakansrött hövdingasegel skulle springa i höjden och taga fullt och föra bort hela synen.

Men det var riddarkonungens och ämbetsmannakonungens hemfasta skepp utan mast. Och i lyftningen akteröver stod hans stenmurade skeppstjäll. Det var en tung och tornliknande borg med få och smala vindögon, och de branta väggarna stupade rätt ned i bränningen. Måsarna kämpade om de utkastade smulorna nedanför stekarhuset, vågslagen dånade, och grusbädden utanför den höga stranden var full med nät och uppdragna båtar. Söderut omslöt sjön av den småländska bergskammen. Men åt öster, där näckar och trollkarlar huserade i skogsklyftorna, bröt solen fram genom morgondimman.

Magnus satt överst i tornet med en hammare i vardera handen och slog en psalm på ett klockspel, som han hade fått av en fransk ädling. En förhärjande magerhet kom hans axlar att synas ännu bredare och rakare, och de svartaktiga ögonen voro insjunkna och glänsande. Han älskade toner, särskilt från klockor, och var morgon, innan han gick ned i rådssalen, ljöd hans klockspel över vattnet. Det var tecknet, att han var uppstigen. Alla, som hade något att andraga, skyndade sig då till sin plats på bänkarna.

Plågad av sina kroppsliga smärtor, lade han ifrån sig hamrarna och lutade sig en stund i händerna. Han tyckte, att han hörde klockklangen över sin egen kista, som med locket uppslaget nyss blivit nedsatt framför altaret hos hans gråbröder i Stockholm. Han hörde, hur de kallade honom en stor konung och hur bönderna, som hade burit honom, gräto och klagade.

Men så gingo de sin väg, och Satan kom fram till kistan, hjulbent och vaggande. Han var icke större än en halv vuxen gosse och alldeles luden utom på de mörka händerna. Det mjuka tassandet hördes knappt, men klorna kraspade mot stengolvet. Den hemske människoplågaren vek i sär hans skjorta och stack in handen mellan revbenen djupt i bröstet och tog i hjärtat och kände på det. Småningom knöt han handen hårdare om det och höll fast det liksom för att pröva, hur det var beskaffat. Det kunde icke slå längre utan stod stilla. Vart ögonblick växte det fruktansvärda kvalet.

Skulle det fortgå så i evighet, fast bara en timme framåt syntes

honom omöjlig att uthärda? Han ville skrika, men luften flög utan ljud genom halsen som genom en flöjt utan munstycke.

Då försökte han att blunda. Men tvärs genom de blodröda ögonlocken såg han, att han redan låg nere vid svavelsjön i dödsriket. Kanske hade det förflutit mansåldrar sedan han levde. Han visste det icke. Han märkte endast, att rummet, där han befann sig, påminde om en frustuga uppe på jorden. Skillnaden var bara, att svavelfloden vällde fram över golvet och att det silade blod och tårar genom taket och att det fanns både män och kvinnor. De sutto uppkrupna utefter väggarna som arbetande kvinnor, men likbleka och nakna, och synade närsynt var droppe, som föll i deras hand. från taket. Det var förbannelsen över dem, att var synd blev något helt för sig utan förklaring och utan sammanhang med annat, liksom taggen i fingret sitter lösryckt från busken. Den, som hade dräpt, mindes icke varför utan hörde bara dödsskriket. Den, som hade svikit, såg bara den bedragnas förtvivlat stirrande ansikte. Och var och en såg allas pina utan att kunna glömma sin egen.

-Brodersvikare, manbedragare! läspade Satan och tungan föll sluddrigt ut mellan betarna. Hur vågade du tala om lagar?

Han släppte för ett ögonblick sitt tag, och Magnus återfick andningen, fast darrande av fruktan, att handen åter skulle slutas om hjärtat.

-Ett är att se ledstjärnorna, frestare, och ett annat att själv kunna följa dem.

Satan runkade och kastade en smula på huvudet, som mycket kloka bruka, när de tänka på något och tro sig säkra på sin sak. Han hade ett svins små människoögon, och huden rynkade sig till ett leende.

-Vem ser inte ledstjärnorna, som de äro, utsatta av gycklaren där ovan! Till och med jag kan se dem och gå omkring och säga mycket vackert om de stjärnorna. Ännu kan jag skänka dig ett sista prövoår på jorden, men på ett enda villkor. Slå ned vad du har byggt, och ångra dig! Eller vill du

hellre... Han smög fram handen. --Välj nu själv.

Magnus kände, hur plågoanden böjde sig över honom, och allt ville han avsvärja och slå omkull, för att icke samma kval åter skulle begynna. Men ändå utropade hans läppar högt och tydligt:

-Så tag mig då, Satan!

Genast vid de fem orden löste sig hans förlamning, och han andades in den friska sjöluften.

Drottning Helvig stod redan i torntrappans dörr och väntade undergivet och stilla. Han steg upp från bänken framför klockorna, och hon strök ömt och lugnande över hans huvud.

-Hav tålamod med mig och mina syner, sade han. Satan var den enfaldigaste av änglarna, den som hade mest av människa inom sig. Han förstod icke Gud. Därför blev han nedstörtad till sina gelikar. Jag förstår blott inte, varför han mister sin makt, just när jag svarar: tag mig! Men kom, kära drottning. Vi ha ingen tid att spilla på en sjuklings anfall. Dagen är full av göromål, och jag skall ut på färd. Jag måste återse min broder än en gång. Den hedrade kung Ladulås får söka upp en hatad fånge för att själv få frid. Nyss har jag befallt, att han skall sättas i strängare fängelse. Jag får ju tänka på vad som kan ske, om jag faller ifrån. Hur bär han nu sitt öde, ett storordigt barn som han är med alla sina synder? Lider han som jag ? Har han blivit gammal och livstrött ?

Från sin öborg styrde Magnus hela landet. I nedersta tornvalvet gömdes skattkistan och regalierna. I valvet ovanpå lågo räkenskaper och handlingar packade ända till taket. Översta rummet, som han nu hastigt gick igenom med sin drottning, var ett kapell. Därifrån kom han ut i en loftsall, som var byggd av trä som ett skrin på ett undre stenhus.

Väggarna, klädda med vävnader, hade knappt manshöjd, men det spetsiga ryggåstaket lyfte sig som en kyrka. Allt, ända till bjälkarna, var där täckt med skilderier i guld och färger, fast mörkt av rök.

Som han blev synlig i dörren, hälsades han av rop och ett hundratal lyfta händer. Här väntades han av sitt råd och de förnämsta, som voro delar av hans kropp. Det var ett nytt slag av män. De slöto sig omkring honom, arbetsamma, plikttrogna, myndiga, stolta över sina ämbeten. Lagmännen, som nu voro hans talmän och icke folkets, räknade på ett bord upp hans andel i indrivna böter. Fogdar och bryter kommo med räkenskaper över skatterna, och sändemän och andra utländska herrar skyndade fram för att möta riddarkonungen i Norden, den frejdade och fruktade.

Men längst ned vid dörren stod i kedjor en vithårig gubbe, förkrossad, oigenkännelig, med vassa drag och sammanbiten mun. Rocken var fläckig av mögel. Fuktig fängelsejord satt kvar under sandalerna. Det var den åldrige Algot Brynjulvsson, och kedjorna skallrade, medan han räckte fram ett brev.

-Det är från min son Brynjulv, skarabispen, sade han med låg röst. Gömd i ett kloster ber han dig förlåta all den skam vår släkt har dragit över dina lagar.

-Är det inte nog att Folke och hans Ingrid hittat en fristad bland de norska fjällen! svarade Magnus och lade brevet åt sidan. Dina andra söner når jag.

-Dina forna lekbröder, dina ungdomsvänner . . .

Rösten svek den gamle, och bortvänd kröp han ihop i vrån med händerna framför ögonen.

Men en av vakterna sköt undan locket från en trälåda, som halvt var fylld med kryddor, och lyfte upp ett huvud.

-Här, gubbe, ser du huvudet av Karl Algotsson, den gladaste av dina barn.

Ännu är han lika rödaktigt mörklagd i skinnet.

Magnus ställde sig vid vindögat.

-Ångrade han sig, när han omsider blev gripen ? frågade han och såg blint ut i luften.

-Nej, herre. Det var vid Lindö, som vi togo honom efter hans trotsande återkomst från Norge, och han sjöng en munter nidvisa om kung Kittelbotare, ända till dess...

Vakten gjorde ett hugg genom luften med handen.

Drottning Helvig hade tillbakadraget stannat uppe vid tronen, en bänklik uppbyggnad med trappsteg och små bågar och torn, spiror och korsblommor. Allt var guldbelagt och översållat med ädelstenar, och dynorna voro gulddragna med baldakin. I sin mörka dräkt märktes den tystlåtna drottningen knappt bredvid en sådan prakt. För att icke ägna hela sin uppmärksamhet och hyllning enbart åt Magnus, måste sändemännen påminnande viska till varann:- Där kommer hans drottning.

När hon märkte, att Magnus dröjde vid vindögat, drog hon sig småningom ned genom salen, ända till dess hon stod bredvid honom. Kärlek lyste icke ur hennes lugna ögon, men väl en mild och fast önskan att lindra de plågor, som tärde honom. Slutligen fick hon honom med sig ut på den stora trappan. Nedanförfyllde vågorna luften med brus och stänk.

-De dödstankarna, vad de göra allt förvänt och svart! sade han och stödde fingrarna på hennes gördel. Men en krigare, som klagar! Nej. Marsk, låt sätta ut båtarna. Och stäm så många riddare, som du kan nå med bud, att nästa söndag före mässan möta mig vid Nyköpingshus. Jag vill ännu en gång se dem samlade omkring mig.

22 Kapitel 22.

Följd av endast några få ryttare anlände Magnus obemärkt till Nyköpingshus. Han ville icke genast bli igenkänd utan själv övertyga sig, hur brodern hade det.

Han lindade manteln ett varv om hakan och nacken, och handen darrade en smula vid tanken på det förestående mötet. I trappsmygen hejdade han sig ett ögonblick, ty dörren stod på glänt till borgarestugan. Småsvennerna trätade där inne.

-Blygs att skryta över din egen matmors gunst ! löd det .från ena sidan av bordet.

-Skryta? Det skulle du nog också kunna, om du hade mod att sjunga ut, kom det från andra sidan.

Magnus stötte upp dörren.

-Vem tala ni om ? frågade han. Hur våga ni ?

En av svennerna, som upptäckte riddarspörrarna, vinkade åt honom.

-Kom med, skall du få se något, sade han och förde honom över golvet till en låg dörr. Här i järnbeslaget ha vi plockat bort en av nitarna, och du kan titta i hålet. Vi bruka stå här och se på.

Från fängelset innanför hördes en kvinnoröst och bullret av en bänk, som föll i golvet. Magnus böjde sig och såg in genom hålet.

Det var en stor välvd tornkammare utan sol med vindögat mot norr.
Valdemar satt mitt i rummet vid ett bord, som var dukat och brödat och
rett med några skålar och ett dryckeshorn.

Som det blivit honom förbjudet att ha något eggjärn i sin närhet, hade han
på länge varken skurit skägg eller hår. Båda växte fritt och yvigt. Fast
ännu knappt över femtio år, var han mycket vitsprängd. Därför såg han ut
som en gubbe, men ansiktet var ännu lika friskt med samma färg av skära
rosenblad.

Olyckorna hade blåst förbi över honom som tomt väder. Fängseluften hade
icke åstadkommit annat, än att han blivit frusen och satt i en lång
djurfällsrock. Den hade den vita fårullen utåt och var fasthållen om livet
med ett stickat rött band. De stora, men tarvliga tofsarna hängde ända ned
på golvet, där ett halvätet bröd låg i enriset.

Han hade vänt sig litet åt sidan. Framför honom stod den bleka Luitgard,
som frivilligt hade följt honom i hans fångenskap och som han därför låtit
viga sig vid. Påtagligen hade hon nyss rest sig från den kullslagna
bänken. Hon bar fullt med hängsmycken och knäppen av silver på den svarta
dräkten. Ett kallt och otåligt veck lade sig mellan hennes tunna ögonbryn.
Han höll fast henne i armen utan att vilja släppa henne.

-Jag vet ju, att du har lov att fritt komma och gå, sade han bedjande och
såg sig ängsligt omkring. Men tiden blir så lång, när du är borta.

Hon gav med sin hoprullade ridpiska ett slag
över hörnet på hans djurfällsrock, och
småsvennerna skrattade ute i borgarestugan.

-Lås upp dörren! befalldes Magnus. Fort. Jag är en budbärare från
Visingsö.

Han stängde den efter sig, så snart han hade kommit in.

Valdemar släppte Luitgard och mötte broderns blick. Tummen följde utefter bordskanten, och ett par gånger öppnade sig läpparna för att säga något.

Magnus gick fram och reste upp bänken och satte sig på den. Luitgard kände rökelseoften från hans kläder.

-Jag har något att tillstå för dig, broder, började Magnus och slog ned ögonen. Minns du, hur försonligt du räckte mig handen den gången vid skogsladan? Jag kände, att hade jag då mottagit den, skulle du ha haft mig igen för alltid. Och så red jag bort.

Valdemar makade skålarna från den ena sidan till den andra utan någon mening, slätade på duken, strök ihop brödsulorna, såg efter i hornet att det var fyllt och sköt fram stolen.

-Jag minns också vår första tvist, svarade han efter en stund. Det var på arvsstämman. Den gällde detta värdelösa horn. Må det stå kvar här. När dina söner en gång hålla gästbud på Nyköpingshus, skola de dricka Folkungarnas minne ur det hornet.

Han såg forskande och liksom uppvaknande på Magnus.

-Varför red du hit? Vad vill du här?

-Träffa dig, innan du dör.

-Jag dö! Jag med min hälsa. Jag, som aldrig haft en dålig natt och inte vet, vad en krämpa är Jag blir gammal, gammal.

Han räckte armen efter Luitgard, och hans röst blev varmare.

-Du skall sätta dig här, Luitgard, som du brukar, när allt är väl mellan oss. Här i min stol, så att jag får ha huvudet i ditt knä. Bara medan vi spisa, min broder konungen och jag. Hos dig är lugnet. Du gör allt gott och ljust omkring mig. Så, nu är det, som jag vill. Nu skola vi en stund ha det som i de gamla dagar, broder, och få tiden att gå. Tag för dig. Du är törstig och hungrig.

Valdemar sträckte ut sig på golvet med nacken i hennes knä. Hon strök kallt och frånvarande genom hans hår.

-Men räck fram dina händer, Magnus, bad han plötsligt. De äro fuktiga. Och se här. Naglarna börja kröka sig. Undrade jag inte nyss på din magerhet. Du är sjuk, och ditt blod är i onaturlig kokning. Mina skogskarlar lärde mig att förstå sådant. Du är en märkt man, och du överlever inte året.

-Du ser det då. Du ockca.

Magnus vek undan manteln och visade på en rundel, som var uppskuren i brynjan nedanför vänstra revbenet.

-Jag tål inte längre tyngden av järnringarna. Det är något här inne i min sida. Kunde jag bara öppna den och slita ut det, skulle jag bli sund igen.

-Men det kan du inte, och därför måste du dö. Det är ingenting att blekna för, Magnus. En gång måste det ske. Det har du alltid vetat. Varför skulle det då skrämma dig just nu ?

Magnus lutade sig över honom, lågmäld, nästan viskande.

-Befall, och jag skall låsa upp fängelsedörren för dig.

Valdemar fick ett förskräckt uttryck. Han såg sig förvirrat omkring och räckte sig efter Luitgard.

Magnus märkte hans oro.

-Men om du är mig en god broder, fortsatte han lika sakta, så önskar du inte något så dåraktigt. Utan då låter du mig än mer förstärka vakten, så att ingenting händer, när jag inte mer finns till.

-Jag gå ut! svarade Valdemar med samma ängslan över sina drag. Jag stred ju i det längsta för min sak, men nu! Vart skulle jag gå? Mina forna undersåtar skulle kasta sten efter mig och riva kläderna av mig. Nej. Jag har det bättre här. Murarna äro tjocka, och det är vitt skinn för vindögat. Bara jag får behålla Luitgard. Och låt mig ibland som förr få sitta ute i borgarestugan. Den är åt solsidan.

-Jag skall säga till därom. Bara jag nu inte glömmer det, så mycket som jag har att styra med... Och mycket borde vi väl också ännu ha att tala om med varann. Svara mig på en sak, men helt och fullt. När du grubblar på ditt liv och på förflutna dagar, blir inte kvalet till sist så stort, att det vill spränga bröstet?

Valdemar låg ännu med nacken i Luitgards knä och såg upp i valvet.

-Du glömmet något, svarade han. Jag är en människa, som har frid med världen.

Magnus måste le.

-Vår saga är fullskriven, Valdemar. Den ene kan inte längre rubba den andres öde. Men förstå mina ord. När det är mörkt... när du sitter ensam... Reser det sig inte syner och minnen omkring dig? Plågas du aldrig av samvetsångest?

Valdemar slog med tofsen på sitt bälte. När han tappade den, tog han åter upp den och låg länge och tänkte.

-Kanske var jag för vänlig mot människorna. Däröver rodnar jag ibland.

-Och det är allt, du har att säga? Du står för ditt och jag för mitt. Nu, broder, börjar jag förstå, varför Satan mister sin makt, när jag svarar: tag mig !

Det kom en glimt i Magnus' ögon, och tankspridd tömde han hornet till hälften.

-Ett mannaord intill döden, sade han och reste sig upp, det är en nyckel till himmelrikets port, till och med för två förtappade!

Han tog upp manteln, som hade glidit ned på bänken, och häktade den.

Det ringde redan till mässan, och hovtrampet på torget förkunnade, att hans riddare samlades.

Bländad av solskenet steg han ut i borgarestugan. Först småningom vande han sig att se. Han ställde sig vid det öppna vindögat, och de svartgrå flikarna fladdrade i draget.

Det tog aldrig något slut på den oupphörligt växande skaran. Det var landets hela ridderskap, hans edsvurna vakt, som han hade frammanat ur de vilda hoparna och fyllt med ädel vilja. Där lyftes handsken, som aldrig fick höjas till en kvinnas kränkande. Där blänkte ringen och bältet, trofasthetens sinnetecken. Den svarta randen på sulan under järnstrumpan minde var stund den övermodige om gravmullen. Och märket på skölden tillät icke längre någon försåtlig strid i det fördolda. Alla ryttarna voro barhuvade och sågo tryggt och tillitsfullt framåt. De hade släppt tyglarna och höllo svärdet upprätt mellan händerna som vaxljus, och överst i spetsarna lyste stålets lågor till krigets och våldets utrotande. Ju fler ryttare, som samlades, dess fastare ljöd i den klara höstdagen segersången från Hova.

-Kristus, hör dina riddares böner, hör oss alla, som ropa ur tiden, människors döttrar, människors söner. Giv oss friden, friden, friden !